

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Özel Eğitim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE DEVAM EDEN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERİN
AKRAN ZORBALIĞI İLE BAŞ ETMESİNDE SOSYAL ÖYKÜLERİN ETKİLİLİĞİ**

Filiz ÇETİNKAYA
ORCID: 0009-0005-8347-4774

Danışman
Doç. Dr. Zehra ATBAŞI
ORCID: 0000-0002-2758-1277

Konya – 2026

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmamın hazırlanma sürecinde tüm bilgi ve donanımını benimle cömertçe paylaşan, düşünsel anlamda beni geliştiren, yapıcı eleştirileriyle çalışmama ışık tutan, her zaman anlayışlı olan kıymetli danışmanım, Doç. Dr. Zehra ATBAŞI' na en içten teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans çalışmamın hazırlanma sürecinde hem akademik birikimiyle hem de destekleyici tutumlarıyla çalışmamın daha anlamlı hale gelmesine büyük katkı sağlayan saygıdeğer Prof. Dr. Hakan SARI'ya teşekkürlerimi sunarım. Kıymetli görüşleriyle tezimin son şeklini almasında yol gösteren Dr. Öğr. Üyesi Ömür GÜREL ve Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez çalışmamın tüm aşamalarından aynı evi, aynı sınıfı ve aynı süreci birlikte paylaştığımız, desteğini her an hissettiğim, yükümü hafifleten ve bu süreçte yapabilecek miyim endişelerimin yerini yapabilirsin cesareti koyan sevgili dostum Esra KAMAN'a, bu süreçte sabırla, bilgisiyle beni her zaman motive etmeye hazır oluşuyla, titizliğiyle destek veren sevgili dostum Emine ER KARATAŞ teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans sürecine birlikte başladığımız desteklerini hep hissettiğim Neriman, Fatma, Nisa ve Mustafa'ya teşekkürlerimi sunarım.

Her başarımda benim adıma mutlu olan, yürüdüğüm tüm yollarda beni destekleyen sürecin görünmeyen en büyük destekçileri kıymetli annem Sakine ÇETİNKAYA, babam Ünal ÇETİNKAYA ve kardeşlerim Ümit, Sevilay, Özlem, Engin ÇETİNKAYA'ya teşekkürlerin en güzelini borç bilirim. Tüm tez sürecimde tırmanmaktan yorulduğum tüm yokuşlarda vazgeçmeyip devam ettiğim için içimdeki küçük Filiz'e teşekkür ederim.

Filiz ÇETİNKAYA

Temmuz 2026

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR.....	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiii
BÖLÜM 1.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Sayıtlar (Varsayımlar)	8
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6. Tanımlar	9
BÖLÜM 2.....	10
2. ALAN YAZIN.....	10
2.1. Özel Gereksinimli Bireyler ve Sosyal Duygusal Gelişimleri	10
2.2. Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitim Ortamları	11
2.3. Kaynaştırma Eğitimi.....	12
2.4. Akran Zorbalığı ve Etkileri.....	13
2.5. Akran Zorbalığına Müdahaleler	16
2.5.1. Akran destekli programlar	16
2.5.2. Sosyal beceri öğretimi müdahaleleri.....	17
2.5.3. Bilişsel davranışçı müdahaleler	18
2.5.4. Okul tabanlı müdahaleler	18
2.5.5. Video modelle müdahaleler	19
2.5.6. Sosyal öyküler.....	20
2.6. Sosyal Öykülerin Kuramsal Temelleri	21
2.6.1. Sosyal öykülerin sosyal beceri öğretiminde etkililiği	23
2.6.2. Sosyal öykülerin kendini koruma ve güvenlik becerilerindeki kullanımı	24

2.6.3. Sosyal öykülerin zorbalıkla baş etme becerilerindeki potansiyeli	25
2.7. İlgili Araştırmalar	26
BÖLÜM 3.....	34
3. YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Bağımsız Değişken	35
3.3. Bağımlı Değişken	35
3.4. Katılımcılar.....	35
3.5. Ortam	38
3.6. Pilot Uygulama	39
3.7. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	40
3.8. Sosyal Öykülerin Hazırlanması	41
3.9. Başlama Düzeylerinin Belirlenmesi	42
3.10. Öğretim Uygulaması	42
3.11. Silikleştirme.....	44
3.12. Genelleme.....	44
3.13. İzleme	44
3.14. Verilerin Toplanması.....	44
3.14.1. Etkililik verilerinin toplanması	45
3.14.2. Genelleme verilerinin toplanması	45
3.14.3. Sosyal geçerlik verilerinin toplanması.....	45
3.14.4. Güvenirlik verilerinin toplanması	45
3.14.5. Gözlemciler arası güvenilirlik verilerinin toplanması.....	46
3.14.6. Uygulama güvenilirliği verilerinin toplanması	46
3.15. Verilerin Analizi	47
3.15.1. Etkililik verilerinin analizi	47
3.15.2. Genelleme verilerinin analizi	47
3.15.3. Sosyal geçerlik verilerinin analizi.....	47
3.15.4. Güvenirlik verilerinin analizi	47
3.15.5. Gözlemciler arası güvenilirlik verilerinin analizi.....	47
3.15.6. Uygulama güvenilirliği verilerinin analizi	48
3.16. Araştırmada İç ve Dış Geçerliliğinin Kontrolü	49
3.17. Etki Büyüklüğü Verilerinin Analizi	49

BÖLÜM 4.....	51
4. BULGULAR	51
4.1. Sosyal Öykü Yönteminin Akran Zorbalığıyla Baş Etmesi Etkililiğine İlişkin Bulgular.....	52
4.2. Sosyal Öykü Yönteminin Katılımcıların Akran Zorbalığıyla Baş Etmesi Genellemesine İlişkin Bulgular.....	59
4.3. Akran Zorbalığına Uğrayan Katılımcılara Uygulanan Sosyal Öykülerin Etkililiğine Yönelik Öğretmenlerden Alınan Sosyal Geçerlilik Bulguları	60
4.4. Akran Zorbalığına Uğrayan Katılımcılara Uygulanan Sosyal Öykülerin Etkililiğine Yönelik Ailelerden Alınan Sosyal Geçerlilik Bulguları	61
BÖLÜM 5.....	63
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	63
5.1. Tartışma	63
5.2. Sonuç	65
5.3. Öneriler.....	66
5.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler.....	66
5.3.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler.....	66
KAYNAKLAR.....	68
EKLER.....	81
EK-1. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama İzin Belgesi	81
EK-2. Veli Onam Formu	82
EK-3. Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu.....	83
EK-4. Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Ebeveyn Formu.....	85
EK-5. Kullanılan Sosyal Öykülerin Listesi	87
EK-6. Sosyal Öykü Yazma Aşamaları Uygunluk Kontrol Listesi	88
EK-7. Örnek Sosyal Öyküler.....	89
EK-8. Örnek Sosyal Öyküler.....	90
EK-9. Örnek Sosyal Öyküler.....	91
EK-10. Akran Zorbalığıyla Baş Etme Başlama ve Genelleme Veri Kayıt Formu.....	92
EK-11. Uygulama Veri Kayıt Formu	93
EK-12. Sosyal Geçerlilik Öğretmen Formu	94
EK-13. Sosyal Geçerlilik Veli Formu	95
EK-14. Gözlemciler Arası Güvenirlilik Veri Formu	96
EK-15. Gözlemciler Arası Uygulama Güvenirliliği Formu	98

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Kaynaştırma Eğitime Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Akran Zorbalığı ile Baş Etmesinde Sosyal Öykülerin Etkililiği başlıklı tez çalışmamın toplam **111** sayfalık kısmına ilişkin, **29/07/2026** tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **% 16** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

29/07/2026

Filiz ÇETİNKAYA

Doç. Dr. Zehra ATBAŞI

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

29/07/2026

Filiz ÇETİNKAYA

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların demografik özellikleri.....	38
Tablo 3.2. Katılımcıların ebeveyn ve öğretmen zorbalık puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikleri.	38
Tablo 3.3. Sosyal öykü uygulama süreleri.	43
Tablo 3.4. Gözlemciler arası güvenirlik verisi.	48
Tablo 3.5. Uygulama güvenirliği verilerinin analizi.	49

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Akran zorbalığıyla baş etme becerisi genelleme verileri.....	59
---	----

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1. Katılımcıların “dur der”, “ortamdan uzaklaşır” ve “söyler” davranışlarına ilişkin doğru cevap sayılarının başlama düzeyi (BD), öğretim (Ö), silikleştirme (S) ve izleme (İ) oturumlarındaki değişimi.....	51
--	----

KISALTMALAR

Kısaltmalar

NAC	Ulusal Otizm Merkezi
NCAEP	Ulusal Otizm Kanıt ve Uygulama Bilgi Merkezi

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Anabilim Dalı
Özel Eğitim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE DEVAM EDEN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERİN AKRAN ZORBALIĞI İLE BAŞ ETMESİNDE SOSYAL ÖYKÜLERİN ETKİLİLİĞİ

Filiz ÇETİNKAYA

Bu çalışmada amaç kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğini incelemektir. Çalışma kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli biri erkek 2'si kız olmak üzere üç dördüncü sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Çalışmanın öğrenci belirleme aşamasında "Kaynaştırma Eğitime Devam Eden I. ve II. Kademe Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu ve Ebeveyn Formu" kullanılmıştır. Bu kapsam da formdan elde edilen veriler SPSS 24 ile analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında öncelikle 203 kaynaştırma öğrencisi taranmış, belirlenen ölçütleri karşılayan ve akran zorbalığına en yüksek düzeyde maruz kalan üç öğrenci çalışma grubuna dahil edilmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu çalışmada tek denekle araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkeni akran zorbalığıyla baş etme becerisi bilgi düzeyinde öğretilmesi ; öğrencinin kendisine yöneltilen zorbalık senaryosu karşısında sırasıyla "dur" deme, "ortamdan uzaklaşma" ve "güvenilir bir yetişkine durumu bildirme" basamaklarını doğru biçimde gerçekleştirme bilgi düzeyidir. Bağımsız değişkeni ise kullanılacak olan müdahale yöntemleridir. Bu araştırmanın bağımsız değişkeni sosyal öykülerdir. Başlama düzeyi, uygulama oturumları, silikleştirme ve izleme oturumları grafiksel analiz ile analiz edilmiştir. Genelleme oturumda ise sütun grafiği tercih edilmiştir. Kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin sosyal öykü kullanımı ile akran zorbalığıyla baş etmede becerisinin bilgi düzeyinde öğretilmesinde 3 öğrencide de etkili olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda uygulama sona erdikten 7 ve 14 gün sonra da öğrencilerin edindikleri bilgileri korudukları kaydedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akran zorbalığı, zorbalıkla baş etme, özel gereksinimli birey, kaynaştırma eğitimi, zorbalığa müdahale.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Special Education
Special Education
Program Master Thesis

EFFECTIVENESS OF SOCIAL STORIES IN HELPING STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS COPE WITH PEER BULLYING IN INCLUSIVE EDUCATION

Filiz ÇETİNKAYA

The aim of this study is to examine the effectiveness of social stories in helping students with special needs who are enrolled in inclusive education cope with peer bullying. The study was conducted with three fourth-grade students with special needs—one boy and two girls—who were enrolled in inclusive education. During the student selection phase of the study, the *Identification of Bullying Behaviors Experienced by Students with Special Needs Enrolled in Inclusive Education at the First and Second Levels in School Settings: Teacher Form and Parent Form* was used. Within this scope, the data obtained from the forms were analyzed using SPSS 24. Initially, 203 students receiving inclusive education were screened, and three students who met the specified criteria and were exposed to the highest level of peer bullying were included in the study group. Criterion sampling, one of the purposeful sampling methods, was used in the study. This study employed a multiple probe design across participants, one of the single-subject research designs. The dependent variable of the study was the students' knowledge level regarding coping with peer bullying, defined as correctly performing the following steps in response to a bullying scenario directed at them: saying "stop," leaving the situation, and reporting the incident to a trusted adult. The independent variable of the study was the use of social stories as the intervention method. Baseline, intervention, fading, and follow-up sessions were analyzed through graphical analysis, while a bar graph was used to present the generalization data. The findings indicated that the use of social stories was effective in teaching all three students with special needs enrolled in inclusive education the knowledge required to cope with peer bullying. Furthermore, the students retained the knowledge they had acquired 7 and 14 days after the intervention had ended.

Keywords: Peer bullying, coping with bullying, individuals with special needs, inclusive education, intervention in.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bireyler yaşamın gerekliliklerinden biri olarak üyesi oldukları toplumda bazı görevler ve roller üstlenirler, üstlenilen görev ve rolleri gerçekleştirerek toplumsal hayatta yer edinebilmek için diğer bireylerle sürekli etkileşim halinde olmaları gerekmektedir. Bireylerin bu görevleri ve rolleri yerine getirirken kurdukları etkileşim ve iletişimin sağlıklı olması gerekmektedir (Çulhanoglu İmrak, 2009). Bireylerin iletişim kurdukları ve etkileşim sağladıkları birçok ortam mevcuttur. Bu ortamlar arasında en öne çıkan ortam çocukların zamanlarının çoğunu geçirdikleri okul ortamlarıdır (Açıl, 2015).

Hayatın ilk yıllarından başlayarak çocukların gelişimlerini destek olan akran ilişkilerinin çocukları hayatın ileriki yıllarına hazırlamak gibi olumlu becerilere temel sağlasa da saldırganlık, zorbalık gibi olumsuz biçimlerde de kendini gösterebilmektedir. Bu bakımdan istendik olan olumlu akran ilişkilerinin yanı sıra olumsuz akran ilişkilerinin de meydana gelebileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Günay, 2011). Yaşadığımız çağda olumsuz akran ilişkilerinin en yaygın şekli olan akran zorbalığının en fazla karşılaşıldığı ortamlardan birisi okullardır. Zorbalığın okullarda meydana gelen şekli akran zorbalığı veya başka bir deyişle okul zorbalığıdır (Bacık, 2022). Akran zorbalığının yoğun şekilde gerçekleştiği okullarda zorbalık farklı nedenler ve farklı şekillerde ortaya çıkabilir.

Akran zorbalığı; güçlü çocuğun güçsüz çocuğa baskıda bulunması nedeniyle güçsüz çocuğun yani kurbanın korkmasına sebep olan, çocuklar arasındaki güçlerdeki dengesizliğin var olduğu, daha az güçsüz olan kurbanın yaptığı bir kışkırtma olmamasına rağmen duygusal, sözel ve fiziksel saldırganlık olaylarının aynı akranlar arasında yinelenen davranışlar olarak kendini göstermesidir (Nansel vd., 2001). Bir davranışı akran zorbalığı olarak nitelendirebilmek için davranışların tekrarlı olması, güç dengesizliğinin söz konusu olması ve duygusal, fiziksel ve sözel olarak kurbanı olumsuz anlamda etkilemesi gerekmektedir.

Akran zorbalığı; güçlü olan çocuğun daha güçsüz kabul edilen çocukla kavga etmesi, saldırması, şiddet uygulaması o çocuğun yapmak istemediği eylemleri yapması için zorlamasıdır. Zorbalık çatısı altında toplanan davranışlar ise fiziksel (tükürme, tokat atma, saç çekme, vb.) duygusal (yardım etmeme, dışlama, konuşmama vb) ve sözel (dedikodu çıkarma, hakaret etme, isim takma vb.) şeklinde sınıflandırmak mümkündür (Sarı ve Pürsün, 2019). Akran zorbalığının çocuklar üstündeki olumsuz sosyolojik ve psikolojik etkileri yalnızca eğitim

yılları ile sınırlanmayarak, çocuğun hayatının ileriki evrelerinde de etkisini göstermektedir. Bu olumsuz etki zorbalığa maruz kalmış kurbanla birlikte, zorbalık yapan çocukları ve bu zorbaca davranışlara şahit olan çocukların da gelişimini olumsuz yönde etkilemesine sebep olmaktadır (Alper İlhan, 2008). Akran zorbalığı meydana geldiği ortamdaki herkesi olumsuz anlamda etkiler ve etkileri içinde bulunulan an ile sınırlı kalmaz.

1.1. Problem Durumu

Özel gereksinimi var olan öğrencilerin yaşlılarıyla aynı eğitim ve öğretim ortamlarında ihtiyaç duyulan uyarlamaların ve düzenlemeler şartıyla eğitimlerine aynı ortamda eğitimlerini sürdürmeleri olarak ifade edilen kaynaştırma / bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, farklı biçimlerde ifade edilmektedir. Tanımlardan bazıları Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı'nda şu şekilde ifade edilmiştir (2022-2026), (2022).

- Özel eğitim gereksinimi var olan bireylerin eğitim gereksinimleri ortaya konularak, bireyselleştirilmiş eğitim programı öncülüğünde ve uygun destek eğitim hizmetlerinin sunulmasıyla, genel eğitim ortamlarında akranlarıyla olduğu eğitim uygulaması
- Özel eğitim ihtiyacı var olan öğrenciye ve öğretmenlerine ihtiyaçları olan destek eğitim hizmetlerinin sunulması şartıyla, normal gelişim gösteren akranlarıyla genel eğitim sınıflarında eğitimlerini sürdürmeleri
- Özel eğitim ihtiyacı var olan bireylerin eğitimlerini, akranlarıyla aynı okullarda ve sınıflarda sürdürmesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2018), göre ise kaynaştırma; özel gereksinime sahip olan çocukların kaynaştırma eğitimi esaslarınca normal gelişim seyreden yaşlılarıyla aynı sınıflarda eğitim görmeleri esastır. "Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen" eğitime kaynaştırma eğitimi olarak adlandırılır. Anlaşılabileceği üzere veren tanımlardan da yola çıkarak kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları sadece özel eğitim gereksinimi var olan öğrencilerin genel eğitim sınıfına yer almalarını ifade etmez. Kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının temel unsurlarından biri de genel eğitim sınıflarında eğitime devam eden özel gereksinimi var olan öğrencilere ve öğretmenlerine özel

eğitim desteği sunmaktır (Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı (2022-2026), 2022). Kaynaştırma eğitimi uygulamaları; özel gereksinimli bireylerin akranlarının yararlandığı tüm imkanlardan maksimum düzeyde yararlanmalarına hizmet eder.

Kaynaştırma uygulamalarının bir başka ilkesi özel gereksinimi var olan bireylerin gelişimlerini ilerletmektir. Özel gereksinimli birey özel eğitim ortamlarında yalnızca kendisi gibi davranış örüntülerini sergileyen bireylerle yaşantılar edinebilirken, kaynaştırma ortamında daha farklı davranış örnekleri ile yaşantılar edinebilir ve farklı davranış örneklerini rol model alıp benimseyerek potansiyeli doğrultusunda gelişimini hızlandırma olanağı bulur (Metin, 2018). Kaynaştırma sınıflarında eğitim gören özel gereksinimli öğrenciler, olumsuz davranışlardan çok daha fazla olumlu davranışlar sergileme eğilimi gösterir. Ayrıca, iletişim kurma, iş birliği yaparak görev tamamlama, birlikte yaşam becerileri ve başkalarını kabullenme gibi önemli sosyal beceriler kazanırlar. Bireysel ihtiyaçlarına göre hazırlanan programlar sayesinde öğrendikleri bilgiler kalıcı hale gelir ve bu öğrenmeler daha etkili olur (Eren, 2021).

Özel gereksinimi var olan çocukların kaynaştırma eğitimi uygulamaları esnasında sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecek sorunlardan birisi maruz kaldıkları olumsuz tutum ve davranışlardır. Özel gereksinimi var olan çocuklar yasal hakları kapsamında ve kaynaştırma eğitimi uygulamaları çerçevesinde akranlarıyla genel eğitimden aynı oranda faydalanmalıdırlar. Tüm bunlara rağmen özel gereksinimli çocuklar akran zorbalığı bakımından en riskli grup olarak kendini göstermektedir (Chan vd., 2018). Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin, görünür farklılıkları, öğrenme güçlükleri veya sosyal iletişim zorlukları nedeniyle zorbalığa maruz kalma riski daha yüksektir (Eilts ve Duering, 2022). Özel eğitim ihtiyaçları olan öğrenciler, sıklıkla zorbalık mağdurları arasında tespit edilmektedir. Bazı çalışmalar, özel gereksinimli çocukların zorbalığa maruz kalma olasılığının iki kat daha fazla olduğunu göstermektedir (Carmona ve Montanero, 2025). Ruçman ve Šulc, (2025) tarafından yapılan Slovenya'da 13 engelli gençle derinlemesine yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler sonucunda engelli öğrencilerin akranlarıyla olumlu ilişkiler bildirmelerine rağmen; psikolojik zorbalık, alay etme, isim takma ve sosyal dışlanmayı içeren zorbalık türlerinin de mevcut olduğu tespit edilmiştir. Ayaz vd. (2026), yaptıkları çalışmada ise; özel gereksinimli akranlarının dışlandığı, alay edildiği ve bu konudan olumsuz etkilendikleri sonucunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, yürüttükleri çalışmada akran zorbalığının önlenmesi ve bu konuda eğitimsel çalışmaların artırılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Uçar vd. (2025), yaptıkları

çalışmada ise özel gereksinimli çocukların çeşitli akran zorbalığı türlerine sıklıkla maruz kaldıklarını ve akran zorbalığıyla başa çıkmakta zorlandıklarını ortaya koymaktadır.

Özel gereksinimi var olan öğrencilerin okul ortamlarında normal gelişim seyreden akranlarının yaptığı zorbalık ve zorbalığa maruz kalma gibi durumlarda çok büyük risk altında olabileceklerini gösteren araştırmalar her geçen gün artarak kendini göstermektedir (Chan vd., 2018; Saylor ve Leach, 2009; Young vd., 2012). Alan yazına göre; görme yetersizliği olan çocukların %35'i, OSB olan çocukların %33,9'u, duygu ve davranış bozukluğu olan çocukların %35,3'ü, zihin yetersizliği olan çocukların %24,3'ü, fiziksel yetersizliği olan çocukların %20,8'i işitme kayıplı çocukların %23'ü, ve öğrenme güçlüğü olan çocukların %19'u yüksek düzeyde zorbalık mağduru olduğu bilinmektedir (Rose ve Gage, 2017).

Turhan (2007), yaptığı çalışmada normal gelişim seyreden öğrencilerin çoğunun özel gereksinimi var olan akarıyla aynı sınıfta eğitime devam etmek istemediğini, özel gereksinimli öğrencilerin sadece kendilerinin olduğu okullarda eğitim almalarının kendileri ve özel gereksinimli öğrenciler için daha faydalı olacağını belirtmişlerdir. Ünal (2017), kaynaştırma sınıfında eğitim gören zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin maruz kaldığı akran zorbalığının öğretmen görüşleri çerçevesinde incelediği çalışmasında zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin zorbalık türlerinin hepsine maruz kaldıkları, en sık maruz kaldıkları zorbalığın sözel zorbalık olduğunu belirtmiştir.

Zorbalıkla ilgili yapılan çalışmalarda zorbalığa maruz kalan özel gereksinimli var olan bireylerin birden fazla beceri gelişim alanlarında olumsuz etkilendikleri tespit edilmiştir. Bosacki vd. (2006), yaptıkları çalışmada; özel gereksinimli bireylerin maruz kaldıkları akran zorbalığı sonucunda sosyal reddedilme, zayıf benlik algısı, kaygı, depresyon, özgüven eksikliği ve asgari düzeyde sosyal ve akademik katılım gibi birtakım ek olumsuz sonuçlara yol açabileceğini belirtmişlerdir. Zorbalığa maruz kalan özel gereksinimli çocukların mutsuz ve değersiz hissetme, okulu karşı sevgisizlik, okula gitmek istememe, kaygı kızgınlık, akademik başarısızlık, dışlanmışlık ve düşük akran kabulü, depresyon gibi duygularla mücadele ettikleri görülmüştür (Gökler, 2009).

Kaynaştırma eğitiminde yararlanan özel gereksinimli bireylerin maruz kaldığı akran zorbalığı alan yazınında çeşitli araştırmalar ile ortaya konmuştur (Alieva Topal, 2025; Akın, 2024; Cincioğlu, 2023; Ergin, 2024b; Özdemir, 2020; Yılmaz ve Malkoç, 2020). Fakat kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli bireylerin maruz kaldıkları akran

zorbalığına müdahale çalışmaları sınırlılık göstermektedir. Bu sınırlılık kendini özel gereksinimli bireylerin maruz kaldığı akran zorbalığıyla baş etme becerisinde kendini göstermektedir. Ulusal alan yazınında akran zorbalığına müdahalede; Ergin (2024), kaynaştırma eğitimi içinde yer alan okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlere akran zorbalığının önlemesi ve müdahale etmesine yönelik sınıf içi stratejilerin kazandırılması amacıyla hazırlanan eğitim paketinin etkilerini incelemiştir. Pekince Koç (2024), yaptığı çalışmada dijital sosyal öykü uygulamasıyla akran zorbalığından korunma becerisini bilgi düzeyinde öğretmeyi amaçlamıştır. Ulu Aydın (2024), yaptığı çalışmada akran zorbalığına zorbalığına nasıl yanıt vereceklerini öğretmek için güç kartı stratejisinin etkililiğini incelemiştir.

Alan yazınında sosyal öyküler; özel gereksinimli bireylerin akademik, sosyal ve günlük yaşam becerilerinde uygun olan davranışlarını artırmak ve uygun olmayan davranışlarını azaltmak gibi çeşitli alanlarda tercih edilen bir uygulamadır. Sosyal Öykü uygulamalarının sosyal becerilerin öğretiminde kullanılarak gerçekleştirilmiş araştırmalarda (Balçık, 2010; Gül Olçay, 2012; Samur, 2023; Vandermeer vd., 2015), güvenlik becerilerinin öğretiminde (Aslantaş, 2023; Kaya, 2022; Ulaşman, 2024), günlük yaşam becerilerinin geliştirilmesinde (Barry Burlew, 2004), uygun olmayan davranışların azaltılmasında (S. Özdemir, 2008), sözel iletişim ve sosyal etkileşim becerilerinin geliştirilmesinde (Hanley-Hochdorfer vd., 2010; Scattone vd., 2006), de etkili olarak kullanıldığı verilerle saptanmıştır.

Özel gereksinimli bireylere zorbalığa nasıl tepki vermeleri gerektiğini öğretmek yani akran zorbalığıyla başa çıkma becerilerini öğretmek, zorbalığın önüne geçmede önemli bir parçadır (Hodgins vd., 2020). Alan yazının çoğu özel gereksinimli bireyler ve akran zorbalığı ilişkisi üzerine çalışmalar üzerine yoğunlaşmıştır. Alan yazınında daha çok müdahale çalışmasına ihtiyaç vardır (Gao, 2020). Test vd. (2011), yaptığı çalışmada sosyal öykülerin uygun olmayan davranışları azaltmakla birlikte sosyal beceri de geliştirdiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda akran zorbalığıyla başa çıkma becerilerini öğrenmede de etkili olduğunu vurgulamıştır.

Alan yazın incelendiğinde özel gereksinimli bireylerle sosyal öykü uygulamaları kullanılarak yürütülen çalışmaların öğrencilerin güvenliği ve sağlığı için son derece önemli arz eden tacizden korunma, karşıdan karşıya geçme becerileri, cinsel istismar ve tanımadığı kişilere karşı kendini koruma ve güvenli seyahat koşullarını oluşturmak için emniyet kemeri takma becerisi, gibi kendini tehlikeli dış unsurlardan korumaya yönelik becerilerin öğretilmesi üzerine

yoğunlaştığı göze çarpmaktadır (Bıçakçı ve Gül, 2019; Gökkaya Horzum, 2021; Süzer, 2015). Özel gereksinimli bireyler için oldukça fazla önem arz eden ve sosyal beceri olarak nitelendirilen akran zorbalığından korunma becerisi de sosyal öykü uygulaması kullanılarak çalışılması gereken konular arasında yer almalıdır (Pekince Koç, 2024). Yapılacak olan bu çalışmayla kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli bireylerin maruz kaldığı akran zorbalığıyla baş etme becerisinde bilgi düzeyinde sosyal öykülerin etkililiği incelenecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmadaki amaç kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etme becerisi bilgi düzeyinde öğretilmesinde sosyal öykülerin etkililiğini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Akran zorbalığı ile baş etme becerisinin bilgi düzeyinde öğretilmesinde sosyal öykü kullanımı etkili midir?
- Uygulama sona erdikten sonra 7 ve 14 gün sonrasında akran zorbalığı ile baş etme becerisini bilgi düzeyinde sürdürülmesinde sosyal öykü kullanımı etkili midir?
- Sosyal öyküler akran zorbalığı ile baş etme becerisini bilgi düzeyinde farklı kişilere genelleyebilmelerinde etkili midir?
- Öğretmenlerin ve ailelerin çalışmaya ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kaynaştırma ortamlarında özel gereksinimi var olan öğrencilerin maruz kaldıkları zorluklar incelendiğinde, düşük sosyal kabulle karşılaştıkları (Özgönel ve Girli, 2016), normal gelişim gösteren akranları tarafından dışlandıkları (Atıcı, 2014) görülmektedir. Okullarda özel gereksinimli bireylerin bazen gösterdikleri bazı davranışlarının akranları tarafından alay konusu olması, dışlanmayla karşı karşıya kalmaları, sözel sataşmaya ve fiziksel şiddet gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir ve normal gelişim seyreden akranları tarafından ayrıştırıldıkları gözlemlenmektedir (Atıcı, 2014).

Okullarda özel gereksinimli bireylerin bazen gösterdikleri bazı davranışlarının akranları tarafından alay konusu olması, dışlanmayla karşı karşıya kalmaları, sözel sataşmaya ve fiziksel şiddet gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir (Deniz ve Pemik, 2024). Özel gereksinimli öğrenciler, akranlarına göre öz kontrol becerilerinde yetersizlikler yaşayabilmekte ya da sosyal olarak kabul görmediklerinde saldırgan davranışlar gösterme eğilimindedirler (Mayer ve

Leone, 2007; Nabuzoka ve Smith, 1993). Özel gereksinimli bireyler akran zorbalığına maruz kaldıklarında bu durum beraberinde birçok olumsuzluğu getirebilir.

İlgili alan yazınında özel gereksinimli bireylerin akranları tarafından dışlanmayla karşılaştıkları, sosyal kabullerinin sağlanamadığı ve özel gereksinimli bireylere karşı tutumlarının olumsuz olduğu araştırma sonuçları ile konulmuştur (Vuran, 2005). Ülkemizde akran zorbalığı üzerine yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde, yapılan araştırmaların normal gelişim seyreden çocuklar üzerine yoğunlaştığı görülmüştür (Ünal, 2017). Ülkemizde akran zorbalığı ile ilgili normal gelişim seyreden bireyleri kapsayan birçok veri bulunmasına rağmen akran zorbalığı yoğun bir şekilde maruz kalan alan özel gereksinimli çocuklar ile ilgili bilgiler sınırlıdır (Bacık, 2022).

Özel eğitim alanında özel gereksinime sahip bireylerle yapılan mevcut çalışmalar incelendiğinde akran zorbalığı ile ilgili çeşitli paydaşların görüşlerinin alındığı çalışmalar karşımıza çıkmaktadır (Bear vd., 2015; Kabasakal vd., 2008a; Sivrikaya ve Çetin, 2023; Swearer vd., 2012). Aynı zamanda yetersizlikten etkilenmiş bireyler arasından en çok hangi grubun akran zorbalığına maruz kaldığı ve özel gereksinimli bireylerin zorbalığın hangi türüne daha sık maruz kaldığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Bear vd., 2015; Kabasakal vd., 2008a; Sivrikaya ve Çetin, 2023; Swearer vd., 2012). Fakat alan yazını incelediğimizde özel gereksinimli bireylerin akran zorbalığıyla baş etmesine yönelik müdahale çalışmaları oldukça sınırlılık göstermektedir. Alan yazınında kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimi var olan bireylerin akran zorbalığı ile baş etmede kullanabilecekleri çalışmaların yapılması ve etkililiklerinin incelenmesi önerilmektedir (Sivrikaya ve Çetin, 2023).

Sosyal öyküler; sosyal durumların anlaşılması, uygun sosyal tepkilerin öğrenilmesi ve problem durumlarında izlenecek davranışların öğretiminde yaygın olarak kullanılan kanıt temelli uygulamalardan biridir. Özellikle özel gereksinimli bireylerde sosyal farkındalık, sosyal problem çözme ve uygun davranış geliştirme becerilerinin öğretiminde etkili sonuçlar ortaya koyduğu bildirilmektedir. Bu nedenle sosyal öykülerin akran zorbalığı ile baş etme becerilerinin öğretiminde etkili bir müdahale aracı olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmayla kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimi var olan öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesi bilgi düzeyinde sosyal öykülerin etkililiğini incelenecektir.

Özel gereksinimli bireylere akran zorbalığı ile baş etmesi bilgi düzeyinde öğretildiğinde özel gereksinimli bireylerin sosyal kabullerinin artacağı, istemedikleri durumlarda kendilerini

ifade etme becerilerinin gelişeceği, olumlu akran ilişkileri geliştirecekleri, kendilerine duydukları özgüvenin artacağı, sınıf ortamında olumlu bir sınıf iklimi oluşacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırmanın kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrenciler üzerinde birçok olumsuz sonuç meydana getiren akran zorbalığına dair özel gereksinimli öğrencilerin farkındalıklarını, bilgi ve becerilerini arttırmasını, maruz kaldıkları akran zorbalığıyla nasıl baş edebileceklerini, akran zorbalığıyla karşılaştıklarında uygun davranışlar sergileyecekleri düşünülmektedir.

Aynı zamanda olumlu bir sınıf ikliminin oluşması, özel gereksinimli bireylerin, sosyal uyumunun ve sosyal kabulünün arttırılmasına, özel gereksinimi var olan bireyler ve normal gelişim seyreden akranlarının sağlıklı ilişkiler kurulmasına, özel gereksinimi var olan öğrencilerin sınıfa ve okula kendilerini ait hissetmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın, kaynaştırma ortamlarında öğrenim gören özel gereksinimi var olan öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etme becerisinin bilgi düzeyinde öğretilmesine üzerine uygulamalı kanıt üretmesi, sosyal öykülerin bu amaçla kullanımına ilişkin etkililik verisi sunması ve alandaki müdahale araştırmalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.4. Sayıtlar (Varsayımlar)

- 1- Katılımcıların sosyal öykü uygulamaları sırasında araştırma sürecine gönüllü ve iş birliği içerisinde katıldıkları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- 1- Araştırma, İstanbul ilinde bulunan ilkokullarda öğrenim gören ve kaynaştırma eğitimine devam eden 4. sınıf düzeyindeki üç özel gereksinimi var olan öğrenci ile sınırlıdır.
- 2- Araştırmada öğrencilerin zorba ve kurban olma durumlarının belirlenmesi, “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu” ve “Ebeveyn Formu”ndan elde edilen verilerle sınırlıdır.
- 3- Araştırma, akran zorbalığı ile baş etme becerisinin sosyal öyküler aracılığıyla öğretimi ile sınırlıdır.
- 4- Araştırma, akran zorbalığı ile baş etme becerisi bilgi düzeyinde öğretimi ile sınırlıdır.
- 5- Araştırmada elde edilen izleme verileri, 7 ve 14 gün ile sınırlıdır.

- 6- Araştırmada elde edilen bulgular, araştırmaya katılan öğrencilerin özellikleri ve uygulamanın gerçekleştirildiği eğitim ortamları ile sınırlı olup genellenemez.
- 7- Araştırmada genelleme verileri, belirlenen kişiler ve ortamlar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Akran Zorbalığı: Akranlar arasında görülen, hızla artan, sık sık şahit olduğumuz şiddet şemsiyesinin altında görülen, çocukların başarısını ve gelişimini olumsuz biçimde etkileyen şiddet türüdür (Gürhan, 2017).

Kaynaştırma: “Kaynaştırma yoluyla eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel; okulöncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır.” (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012).

Sosyal Öykü: Otizm spektrum bozukluğu tanısı olan bireylere var olan sosyal durumları açıklamak, yeni sosyal beceriler öğretmek ve yaşadıkları sosyal durumlarda zorluklarla başa çıkmalarını öğretmek için özel bir formatta çocuğun kendi ağzındanmış gibi yazılan öykülerdir (Vuran ve Turhan, 2012).

Tek Denekli Araştırmalar: Beceri kazandırma ya da davranış değişikliği kazandırmayı amaçlayan müdahaleler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için tekrarlı ölçümler gerektiren ve katılımcıların kendi içerisinde değerlendirildiği çalışmalardır (Kazdin, 2021).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

2.1. Özel Gereksinimli Bireyler ve Sosyal Duygusal Gelişimleri

Çocuklar sosyal ve duygusal becerileri gelişme gösterdikçe, etkileşime girmek, problemlerle mücadele etmek ve duygularının üstesinden gelebilmek için gereken güven ve yeterlilikleri edinirler (Parlakian, 2003). Aynı zamanda sosyal ve duygusal yeterlilikler, okulda ve diğer ortamlarda ve yaşamın sonraki evrelerinden yetişkinliğe kadar çocukların başarısı için giderek daha fazla rol oynamaktadır (Thompson ve Lagattuta, 2006). Sosyal-duygusal yeterlilik becerilerinin kazanılmaması bireylerin kendilerini ifade edebilme, akran ilişkilerinde problem yaşama, agresif davranışlar sergileme gibi olumsuz sosyal davranışlara sebep olmaktadır (Fabes vd., 2006).

Çocukların duygusal yeterliliği; utangaçlık, işbirliği yapma, çekingenlik gibi durumları, duygu düzenleme ile bilişsel becerileri, mizaçları, empati, benlik algısı, yetersizliğe sahip olma durumları, yardımseverlik, saldırganlık düzeyleri, iletişim ve dil becerileri vb. bireysel özellikleri çocukların bu duygusal ve sosyal davranış örüntülerini oluşturmaktadır. Bu özellikler çocukların akranlarıyla olan etkileşimlerini olumlu veya olumsuz şekilde etkilemektedir (Hay vd., 2004; Özgüven, 2007).

Sosyal-duygusal gelişim olgunlaşmayla insana özgü becerilerinin edinilmesi için çok önemli olup; bu gelişimin tamamlanamamış ya da eksik olması çocukların gelişimini tamamlama yönündeki adımlarının tamamlanamamış olduğunu göstermektedir (Ogelman, 2021). Özel gereksinimli bireyler; sosyal ve duygusal zihinsel, fiziksel, gelişim özellikleri yönüyle akranlarına göre anlamlı farklılıkları sahip olan ve çeşitli gereksinimleri olan bireylerdir (Kargın, 2004). Özel gereksinimli çocuklar söz konusu olduğunda sosyal-duygusal gelişim alanlarının diğer gelişim alanlarında olduğu gibi özellikle desteklenmesi gerekmektedir (Ogelman, 2021).

Özel gereksinimli bireylerin sahip oldukları yetersizlik türüne göre sosyal-duygusal gelişimleri birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Lerner ve Johns (2014), 'e göre özel öğrenme güçlüğü çocuklarda duygusal sorunlar söz konusu olduğunda ilk olarak benlik algısı ve düşük özgüven kendini göstermektedir. Bu durumla paralel olarak hüznü ve depresif ruh hali gösterebilmektedirler. Öğrenmede yaşanan güçlükler sebebiyle bu çocuklar özellikle

ilkokul döneminde akademik alanda yaşanan zorluklar nedeniyle akran grubunda “tembel aptal” gibi ifadelerle sık sık maruz kalmaktadırlar. Yaşanılan bu durum duygusal olduğu kadar özel güçlüğü olan çocukların sosyal gelişimlerini de olumsuz anlamda etkilemektedir. Bu çocuklar sosyal gelişim sürecinde ise arkadaşlık kurma, arkadaşlığı sürdürme, başkalarıyla etkileşime girme ve bireyin sosyalleşmesini gerekli kılacak her durumda zorlanabilmektedirler. Bahsedilen tüm bu duygusal ve sosyal alandaki yaşanan güçlükler de davranış problemleri meydana getirebilmektedir. Alinyazında ifade edilen davranış problemleri arasında antisosyal davranışlar, düşük öfke kontrolü, saldırganlık olarak belirtilmektedir.

2.2. Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitim Ortamları

Özel gereksinimi var olan bireylerin eğitimleri kullanılan sistemde ayrı okullar, okulları içerisinde yer alan özel eğitim sınıfları ve kaynaştırma eğitimi uygulamalarıyla gerçekleştirilmektedir. Özel gereksinimi var olan bireylerin eğitimden yararlanabilecekleri ortamlar en fazla kısıtlayıcı ortam olan ayrı eğitim ortamlarından en az kısıtlayıcı ortam olan birlikte eğitim ortamlarına doğru bir giden hiyerarşik bir sistem şeklindedir. En az kısıtlayıcı ortam; çocuğun normal gelişim seyreden akranlarıyla, bulunduğu çevreden ve ailesinden olabildiğince en az ölçüde ayrı kalmasını ve çocuğun var olan potansiyelini en üst düzeyde geliştirmesini mümkün kılan ortamdır. Hiyerarşik sistemde bulunan eğitim ortamları, en fazla kısıtlayıcı eğitim ortamlarından en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarına doğru ilerleyen ; yatılı özel eğitim okulu, gündüzlü özel eğitim okulu, özel sınıf, yarı zamanlı kaynaştırma, kaynak oda destekli kaynaştırma ve tam zamanlı kaynaştırma şeklinde kendini göstermektedir (Batu ve Kırcaali İftar, 2006).

En fazla kısıtlayıcı eğitim ortamları yatılı özel eğitim okullarıdır. Yatılı özel eğitim okullarında öğrenciler aynı engel grubundaki akranlarıyla eğitim görmekte ve geceleri de bu okullarda konaklamaktadırlar. Gündüzlü özel eğitim okulları ise, öğrencilerin aynı engel grubundan akranlarıyla eğitim gördükleri, gerekli durumlarda ek hizmetlerin sunulduğu bir başka eğitim ortamıdır. Özel eğitim sınıfları, normal gelişim seyreden öğrencilerin gittiği okul binası içinde bulunan özel bir sınıfta devam ettikleri, sadece saatleri dışındaki teneffüs zamanlarında normal gelişim seyreden akranlarıyla oldukları eğitim ortamıdır. Yarı zamanlı kaynaştırma, öğrencinin kaydının özel eğitim sınıfında bulunması fakat akranlarıyla aynı seviyede olduğu derslerde normal sınıfta akranlarıyla eğitime devam etmesidir. Kaynak oda destekli kaynaştırma ise, öğrencinin normal gelişim seyreden akranlarıyla aynı sınıfta kayıtlı olması fakat desteğe ihtiyaç duyduğu derslerde özel eğitim öğretmeninden kaynak odada destek

aldığı eğitim ortamıdır. Tam zamanlı kaynaştırma ise, özel gereksinimi var olan öğrencinin kaydının normal sınıfta bulunduğu ve eğitim günü boyunca eğitimini normal sınıfta ve normal sınıf öğretmeninden aldığı eğitim ortamı olarak karşımıza çıkmaktadır (Batu ve Kırcaali İftar, 2006).

Özel gereksinimi olan bireylerin toplumun bir ferdi olarak hayatlarına devam edebilmeleri için normal gelişim seyreden bireyler gibi eğitimde fırsat eşitliğinden eşit oranda yararlanmaları gereklidir. Değişen okul politikaları ve yasalarla özel gereksinimi var olan bireyler için en az kısıtlayıcı ortamlarının desteklenmesi ve akranlarıyla aynı eğitim ortamlarını paylaşmaları, diğer bir deyişle kaynaştırılmaları fikri gün geçtikçe kabul edilmektedir. Özel gereksinimi var olan bireylerin eğitimlerinin temel amacı, yaşam işlevlerini arttırarak onları daha bağımsız hale getirmektir. Kaynaştırma eğitimi bu hedefi gerçekleştirmek için uygun bir araç olma konumu gösterebilmektedir (Turhan, 2007).

2.3. Kaynaştırma Eğitimi

Ülkemizde özel gereksinimi olan bireylerin eğitimi öğretim faaliyetleriyle ilgili atılan en önemli adımlardan birisi, özel gereksinimi var olan bireylerin akranları ile aynı eğitim ortamında eğitim almalarına olanak sağlanmasıdır. 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nda "Durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında normal akranları arasında eğitilmeleri için gerekli tedbirler alınır." maddesiyle kaynaştırma yasallaştırılmıştır (Ünal, 2017).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma ise şu biçimde ifade edilmiştir. "Kaynaştırma yoluyla eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel; okulöncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır." (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012).

Özel gereksinimi var olan öğrencilerin genel eğitim ortamı olan sınıflarda tam zamanlı ya da yarı zamanlı olacak biçimde kısıtlayıcı ortamın en aza indirilmesi ilkesiyle, normal gelişim gösteren öğrenciler aynı sınıfta eğitim almaları kaynaştırma eğitimidir. Kaynaştırma eğitiminin içerisinde yer alan paydaşların yani öğrenci ve öğretmenlerin ihtiyaç duyacakları destek hizmetleri sunulmaktadır (Gürgür, 2005). Kaynaştırma uygulamaları gerçekleştirilirken paydaşlara gerekli destek verilmelidir.

Özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerine göre özel eğitimi hizmetlerinden yararlanmalarının yanı sıra, normal gelişim gösteren akranları ile de eğitim alarak eşit sosyal imkanlara sahip olmalıdırlar. Bu durumla birlikte kaynaştırma eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır (Atıcı, 2014).

Çocukların akranlarıyla birlikte bulunarak en kalıcı öğrenme çıktılarını sunacağı gerek normal gelişim seyreden çocuklar gerekse özel gereksinimi var olan çocuklar için çok fazla öğrenme yaşantısı sunan kaynaştırma eğitimlerinin başarıyla sürdürülmesi birden fazla unsurun bir araya bulunmasıyla mümkün olur (Metin, 2018). Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimi var olan öğrenciler ve normal gelişim seyreden öğrencilerin davranışsal, duygusal ve sosyal gelişimlerine önem vermeyi sürdürmesi ve tüm paydaşlara maksimum düzeyde yararlı olabilmesi için oldukça önemlidir (Evins, 2015). Kaynaştırma eğitimi tüm paydaşlara katkı sağlamaktadır.

Gerekli koşullar sağlandığında kaynaştırma eğitimi hem özel gereksinimi var olan öğrenciler hem de normal gelişim seyreden çocuklar için akademik ve sosyal açıdan oldukça fazla yarar sağlamaktadır. Özel gereksinimi var olan bireylerin normal gelişim seyreden akranlarını rol model almaları özel gereksinimi var olan çocukların kalıcı öğrenmeler sağlamaları ve öğrendiklerini bilgi ve becerileri pekiştirmelerine imkan tanımaktadır (Batu ve Kırcaali İftar, 2006; Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Kaynaştırma eğitimi özel gereksinimi olan birey kadar normal gelişim seyreden bireylere de pek çok alanda katkı sunmaktadır.

2.4. Akran Zorbalığı ve Etkileri

Zorbalık, saldırgan davranış örüntüleri içeren, ikili ilişkilerde güç dengesizliği şeklinde gözlemlenir. Zaman içinde tekrarlanan karşındaki bireye zarar ya da sıkıntı vermeyi amaçlanan davranışlardır (Olweus, 2001). Zorbalığın temelinde güç dengesizliği yatar. İlk kez Olweus tarafından yapılan okul zorbalığı çalışmalarında “bir grup tarafından uygulanan şiddet” olarak tanımlayarak “mobbing” kelimesi ile okul zorbalığını ifade etmiştir. Bazı araştırmacılar tarafından tanım daha da genişletilerek içerisine, grupsal şiddete bir de bireysel şiddeti de dahil etmişlerdir (Pikas, 1989). Farklı yöntemler ve teknikler kullanarak okul zorbalığı tanımının başka şekilleriyle de ifade ederek ortaya koymaya çalışan araştırmacılardan birkaçı daha fazla fiziksel saldırı üzerinde dururken (Arora ve Thompson, 1987), diğerleri okul zorbalığı tanımının içerisine dalga geçme, alay etme, tacizde bulunma ve sosyal ilişkilerde grup dışına iterek yalnızlaştırma davranışlarını da eklemişlerdir (Smith vd., 1999). İster okul zorbalığı olsun

ister bireysel zorbalık olsun geçmişten günümüze çeşitli ifadeler kullanılarak ve gün geçtikçe anlamı genişletilerek ifade edilmiştir.

“Zorbalık, güce sahip bireylerin, şahsi kazanç ve çıkarları için karşı çıkacak güce sahip olmayanlara karşı sosyal, fiziksel, psikolojik ya da sözel bağlamda meydana gelen güce sahip olmayan bireyde stres, acı meydana getiren ve tekrarlanan saldırılardır” (Besag, 1989). “Zorbalık, zorbanın mağdura isteyerek fiziksel ya da psikolojik acı çektirmesi ile süren saldırganca davranışların bir alt basamağıdır; zorbanın daha güçlü olması kışkırtılmış olmasına gerek yoktur. Zorbanın mağdurdan kendini daha güçlü algılamasıyla gerçekleşir. Bu davranışlar tekrarlanır” (Smith vd., 1999).

Greene ve Burleson (2003), zorbalık davranışı ile ilgili çalışmalar yapan araştırmacıların ortak paydada bulunduğu beş özellik olduğunu ifade etmektedir. Bunlar:

1. Zorbalığa uğrayan bireye (kurban) zarar verme ve korkutmak için tercih edilir.
2. Kurbanı yönelik yapılan saldırganca davranışlar yinelenen biçimde meydana gelir.
3. Kurbanın, fiziksel ya da sözel saldırısı olmadan oluşur.
4. Zorbalık, tanınan (üyesi bulunulan) sosyal gruplar içinde oluşur.
5. Zorba, kurbandan (gerçekten ya da algılanan güç olarak) çok daha da güçlüdür (Griffin ve Gross, 2004).

Yukarıdaki tanımlar dikkate alınarak, okullarda meydana gelen zorbalığı şu biçimde de nitelendirebiliriz. Okul zorbalığı; bir ya da birçok çocuğun kendilerinden daha güçsüz konumda olan çocukları isteyerek ve devamlı olacak şekilde fiziksel olarak (tokat atma, tekmeleme, itme, vurma, vb.) sözel olarak ise (isim takma, küçük düşürme, alay etme, kızdırma, vb.) güçsüz konumda olan şahsın hakkında asılsız hikayeler anlatarak, yaptıkları etkinlik faaliyet, ve oyunlara dahil etmeyerek, para ya da eşyalarına zorla el koyarak, haklarında dedikodu çıkartarak veya arkadaş grubundan soyutlandırarak bireyselliğe sürükleyerek meydana gelen bir saldırganlık çeşitlidir (Alper İlhan, 2008). Zorbalık çeşitli şekillerde kendini gösteren karşıdaki bireye zarar vermeyi içeren istedik saldırılardır.

Okullarda yaşanan zorbalık hem zorbayı hem de zorbalığa maruz kalanı olumsuz olarak sürekli ve uzun süre etki altına almaktadır. Zorbalığa maruz kalan bireylerde depresyondan başlayarak intihar girişimine doğru yol izleyen çeşitli sorunlar meydana gelebilmektedir (Yaman vd., 2011).

Balanuye (2007), yaptığı çalışmasında zorbalığın kısa vadede ve uzun vadede sonuçlarını olduğuyla ilgili düşünceye sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Zorbalığın doğuracağı sonuçlarının bilinmesiyle zorbalığı önleme ve müdahale çalışmaları planlanabileceği ve yürütülebileceğini ifade etmiştir. Zorbalığa maruz kalan kurbanların karşılaştıkları bu zorbalığı sessizce ve içten içe derin bir şekilde hissetmeleri onların akıl sağlığının olumsuz anlamda etkilenmesine neden olabilir. Bu durum karşısında bazı bireylerde fobi, iştahsızlık, uykusuzluk, depresyon ve intihar eğilimine bulunma görülebilmektedir. Çünkü yaşadıkları zorbalık sürecinde bireyin kendilerine yönelik olan öz güvenlerini yitirdikleri, benlik algıları azaldığı, yalnızlık gibi duygular hissetmelerinden dolayı kendilerini tehdit altında hissedebilmektedirler. Yaşanan bu problemler zorbalık sonlandıktan sonra da gözlemlenebilir. Üstelik ileri yaşlara kadar devam eden sorun olabilir. Çocuklar yaşanan akran zorbalığından ciddi manada etkilendikleri için, çocuklarda strese ve psikolojik travmaya sebep olduğundan bu durum da fiziksel rahatsızlıklar meydana gelebilir (Atkinson ve Hornby, 2003). Akran zorbalığı son bulsa bile bireydeki etkileri çok uzun soluklu ve kalıcı olabilir.

Toplum içerisinde yalnızlaştırılmış çocukların (özel gereksinimi var olan bireyler gibi) akran zorbalığına maruz kalma ve sosyal bağlamda yalnızlaştırılma ihtimalleri daha fazladır (Bourke ve Burgman, 2010). Özel gereksinimi var olan kişilerin bireylerin davranışsal veya sosyo- duygusal problemleri ve akademik gereksinimleri mevcuttur (White ve Loeber, 2008). Özel gereksinimi var olan bireyler çoğunlukla normal gelişim seyreden akranlarıyla ikili etkileşim geliştirmelerinde problem yaşarlar (Bacık, 2022). Örneğin; Pijl vd. (2008), yaptıkları araştırmalarında, özel gereksinimi olan çocukların arkadaş gruplarında daha az popüler olduklarını, daha az arkadaşları olduğunu belirtmiştir.

Özel gereksinimi olan çocukların çoğunlukla arkadaş ilişkisi kurmalarını olumsuz etkileyebilecek ve özel gereksinimli çocukları zorbalığa karşı daha güçsüz hale getirebilecek sosyal beceri yetersizlikleri bulunmaktadır (Konarska, 2007). Yetersizlikten etkilenmiş çocuklar çoğunlukla akran zorbalığı hedefleridir çünkü farklı, güçsüz ve kısıtlı sosyal becerilere ve gelişmemiş özgüvene sahip olduklarına dair imaj çizerler (Vreeman ve Carroll, 2007). Arkadaşları gözünde kabul görmeyen ve çoğunlukla arkadaşları içerisinde popülerliği düşük olan özel gereksinimi olan öğrencilerin normal gelişim seyreden yaşlıtlarına göre daha saldırgan ve uyumsuz davranışlar göstermeye meyilli oldukları görülmüştür (Kabasakal vd., 2008). Yetersizlikten etkilenmiş bireylerdeki problem davranışlar ve yetersiz sosyal beceriler, düşük akademik beceriler bireylerin akran zorbalığına maruz kalmasında önemli rol oynarlar. Sürekli sağlık sorunları olan çocukların, düşük sosyal uyumu, arkadaşlarının az olması ve sınırlı

arkadaş desteği düzeyini kapsayan sosyal dışlanmaya maruz kalma oranları normal gelişim seyreden akranlarına nazaran neredeyse üç katıdır (Carter, 2009). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite ,öğrenme güçlüğü tanılı çocuklar, duygusal bozukluk ve fiziksel engeli olan kişiler sık sık zorbalık karşısında güçsüz yapan sosyal farkındalık eksiklikleri vardır (Konarska, 2007).

Çocuklarda akran zorbalığı ve mağduriyeti üzerine yürütülen çalışmalar; gelişimsel, fiziksel yetersizlikleri duygusal, davranışsal ya da sağlık sorunları mevcut olan ve karakteristik özellikler ve belirli bireysel farklılıkları olan çocuk ve ergenlerin zorbalık ile karşı karşıya oldukları sonuçlarına varmışlardır (Mishna, 2003). Özel gereksinimi olan çocukların çoğunlukla arkadaş edinme, işbirliği gibi sosyal beceriler edinme ve sürdürmede güçlükler yaşadıkları gözlemlenmiştir. Okullarda yakın arkadaş edinememiş, içe kapanık, çekingen, utangaç, kendini koruyamayan, güvensiz veyahut normal gelişim seyreden akranlarının birçoğuna nazaran farklı özellikler gösteren özel gereksinimi olan çocukların sözel ve fiziksel zorbalık, yalnızlaştırmayla karşı karşılaştıkları bilinmektedir (Kabasakal vd., 2008). Yaşanılan dışlanma sonucu yetersizlikten etkilenmiş bireyler gittikçe kendini sosyal ilişkilerden uzaklaşarak izole bir yaşama yönelebilir.

2.5. Akran Zorbalığına Müdahaleler

2.5.1. Akran destekli programlar

Okullarda meydana gelen akran zorbalığında seyirci konumunda olan öğrencilerden faydalanılarak meydana gelen akran zorbalığını öğrencilerin bireysel çabalarıyla çözmeleri hedeflenmektedir. Sınıfta işbirliğini hedef alan çalışmalar yürütmek, kurban rolündeki öğrencilere danışmanlık sağlayarak destek olmak, meydana gelen şiddet, kavga ve zorbalık gibi davranışlara vakit ayırmak, meydana gelen akran zorbalığı olaylarına karşı gerekli bilgileri kaydedip, yaşananlarla ilgili gözlem yapacak, kurban rolündeki öğrencilerin zorbalığa uğramasını önüne geçecek okul hedefleri geliştirirken etkin katılım sağlayacak bir grup öğrenci belirlemek gibi biçimlerde akran desteği sunulmaktadır (Levent ve Aksoy, 2019). Akran zorbalığını önlemede ve önleme stratejilerinde akran desteği ve savunuculuğu sıkça tercih edilmektedir. Akran desteği, zorbalığın gizli kalmasının önündeki engellerden biridir. Akran desteği ve akran savunuculuğu birlikte kullanıldığı durumlarda akran zorbalığını önleme çalışmalarında zorbalığı ortaya çıkarmada etkilidir. Aynı zamanda kurbanların kendilerini güvende hissetmelerine hizmet eder (Abraczinskas vd., 2022).

Avşar ve Ayaz Alkaya (2024), yaptıkları çalışmada akran zorbalığını önlemede akran savunuculuğunda model tabanlı stratejilerin etkisini incelemişlerdir. Moran vd. (2019), yaptıkları çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Tiring ve Ümmet (2025), yaptıkları çalışmada 3. Sınıfa devam eden öğrenciler ile yaptıkları “Akran Nezaketi Programının” öğrencilerin sosyal davranışları ve zorbalık davranışları üzerine etkisini incelemişlerdir. Program öğrencilere iş birliği, empati, nezaket temel becerilerini kazandırmayı amaçlar. Çalışma sonunda elde edilen bulgular öğrenciler arasında iş birliği, empati ve nezaketin arttığını, akran zorbalığının ise azaldığını göstermektedir.

2.5.2. Sosyal beceri öğretimi müdahaleleri

Okullarda meydana gelen akran zorbalığı, öğrencilerin sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Okullarda zorbalığa maruz kalmış öğrencilerde; güvensizlik, çekingenlik, düşük benlik algısı sorunları meydana gelebilir. Meydana gelen bu durum ise öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişiminin engelleyebilir. Akran zorbalığına maruz kalan öğrenciler iletişim becerilerinde kısıtlılık göz önünde bulundurularak, öğrencilere sosyal beceri eğitimleri verilip, bu eğitim okul programlarına entegre edilerek akran zorbalığına maruz kalmış öğrencilere bireysel destekte bulunabilir (Karababa, 2024). Okullarda meydana gelen akran zorbalığı önlendiğinde, öğrenciler üyesi oldukları okulda kendilerini daha güvende ve okula ait hissedeceklerdir. Akran zorbalığının engel olmak için, öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerine, iletişim kurma becerilerini arttırmaya yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Demir (2021), yaptığı çalışmada 11-12 yaş arasında öğrencilerle yürüttüğü akran zorbalığı danışmanlık programının öğrencilerin zorbalık davranışları üzerine etkisini incelemiştir. Müdahale çalışması kapsamında, müdahale kapsamındaki öğrencilere akran zorbalığı biliş düzeyini arttırmak, arkadaşlık ilişkilerini arttırmak, empati becerileri için (video izletimi, eğitsel oyun, örnek olay analizi) teknikleri kullanılmıştır. Yürütülen çalışmanın sonunda deney grubundaki öğrencilerin zorbalık düzeylerinde azalma görülmüştür. Avşar ve Ayaz Alkaya (2017), yürüttükleri çalışmada 5. ve 6. sınıfa devam eden öğrencilerine verilen atılganlık eğitiminin öğrencilerin akran zorbalığı ve atılganlık becerilerine etkisini incelenmiştir. Yürütülen çalışma sonucunda öğrencilerin atılganlık düzeyinde artış olduğunu ve akran zorbalığında mağdur olma durumlarında azalma olduğu fakat zorba olma durumunda etkili olmadığı belirtilmiştir.

2.5.3. Bilişsel davranışçı müdahaleler

Bilişsel davranışçı müdahaleler; çocuklarda ve ergenlerde görülen, uyumsuz davranışlar öfke, saldırganca davranışları hedef alan müdahale ya da önleme programlarında sıklıkla tercih edilen bir çeşit modeldir. Akran zorbalığını ve şiddeti önlemede bilişsel davranışçı müdahaleler etkili sonuçlar vermektedir (Bacio, 2014).

Kale ve Demir (2020), yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin maruz kaldığı duygusal ve davranışsal sorunlar ve akran zorbalığı gibi problemleri ortadan kaldırmak, olumlu davranışların tekrarını arttırmak için “Olumlu Davranış Geliştirme Etkinlik Programının (ODGEP) söz konusu davranışlar üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Yürütülen çalışma sonucunda öğrencilerin zorbalık davranışlarında azalma meydana geldiği bulunmuştur. Karataş ve Öztürk (2020), yürüttükleri araştırmada ilkokul öğrencilerinde sosyal- bilişsel teorisini kullanarak zorbalık davranışının azaltılması amaçlanmıştır. Yürütülen çalışma sonunda zorbalık davranışı azalma görüldüğü ifade edilmiştir. (Best, 2019), yaptığı çalışmada otizm spektrum bozukluğu tanımlı öğrencilerin maruz kaldığı zorbalık durumunu çalışma kapsamında sunulan 3 eğitim modülüyle adlandırma, akran zorbalığına uygun tepkide bulunma becerileri üzerine etkisini araştırmıştır. Yürütülen çalışmanın birinci eğitim modül kapsamında akran zorbalığı davranışlarının neler olduğu, roller ve yasal politikalar, ikinci eğitim modülünde akran zorbalığına maruz kalındığında sergilenecek uygun öğrenci ve öğretmen davranışları, pekiştirme ve ceza uygulamaları, üçüncü modülde ise maruz kalınan akran zorbalığının bildirilmesi hedeflenmiştir. Yürütülen çalışma sonunda, deney grubunun ön-test ve son-testten aldıkları puanları arasında bir fark tespit edildiği, fakat deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

2.5.4. Okul tabanlı müdahaleler

Okullarda meydana gelen akran zorbalığına yönelik hem okul idarelerinin hem de öğretmenlerin tutumlarının zorbalığın artması ya da engellenmesi konusunda önemli bir konumda olduğu gözlemlenmektedir (Aksoy, 2019). Okullarda meydana gelen zorbalık davranışlarını önlemek için okul yöneticilerini ve öğretmenleri bilgilendirme, öğretmenlerin akran zorbalığıyla ilgili becerilerini geliştirme, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirme, öğrencilere kurum temelli zorbalık önleme eğitim programlarının uygulaması, okul kurallarının öğrencilerle belirlenmesi, öğrencilere her türlü psiko-sosyal ve eğitsel destekte bulunulması, okul kurallarını uygulama, velilerle iş birliği çalışmalarının artırılması, sadece okul değil okul

dışı ortamlarda da destek sağlama, çeşitli sosyal faaliyetler planlama, panolar oluşturma, öğrencileri gerekli konularda bilinçlendirme ve emniyet birimleri ile gerekli önlemleri alma şeklinde etkinlikler uygulanabilir (Uysal Toraman vd., 2021).

Kevra (2020), yaptığı araştırmada “Okul Temelli Zorbalığı Önleme” programının okullarında akran zorbalığını önlemede etkili olup olmadığını incelemiştir. Akran zorbalığını araştıran 14 araştırmada 8’nin (%57) akran zorbalığı oranını düşürmede etkisini gösterdiği, akran zorbalığına maruz kalanlar öğrencilerin açısından bakıldığında ise aynı şekilde 8’nin (%57) oranda zorbalığa maruz kalma durumlarının büyük oranda azalttığı dile getirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, akran zorbalığını önleme programlarının akran zorbalık oranını ve akran zorbalığına maruz kalma oranını düşürmede etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Albayrak vd. (2016), yaptıkları çalışmada okul zorbalık önleme programlarının akran zorbalığın azaltılmasındaki etkisinin incelemişlerdir. Çalışmada yarı deneysel tasarım tercih edilmiştir. İstanbul'daki iki devlet ilkokulunda gerçekleştirilen çalışmaya 367 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışma 222 kontrol, 145 deney grubu öğrencisi ile yürütülmüştür. Yürütülen çalışmanın bulguları öğrencilerin %70,3’ü geçtiğimiz birkaç ayda akran zorbalığına maruz kalmadıkları, mağdur öğrencilerin ise yaşadıklarını %32,1’i durumu kimseye söylemedikleri, akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin %37,2’si bu durumu arkadaşıyla paylaştığı, %30,1’i ebeveynleriyle paylaştığı ve %12,1’inin sınıf öğretmenleriyle bu durumu paylaştıkları bulunmuştur.

2.5.5. Video modelle müdahaleler

Video modelle öğretim uygulaması; günlük yaşam, iletişim, oyun, günlük yaşam, sosyal ve duygusal beceriler gibi pek çok farklı becerinin öğretiminde tercih edildiği gibi çocukları akran zorbalığından koruma becerisinin öğretiminde etkililiği kanıtlanmış bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır (Ergün, 1987).

Yokoo vd. (2018), yaptıkları çalışmada ilkokula devam eden öğrencilerin maruz kaldığı akran zorbalığı önlemek için video uygulamalarının etkililiğini incelemiştir. Yürütülen çalışma da yarı deneysel yöntemi tercih edilmiştir. Müdahale grubunda 168 ve deney grubunda 168 öğrenci yer almaktadır. Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına dair bilgi düzeyinin arttığı görülmüştür fakat ileri araştırmalar için daha sürdürülebilir bir akran zorbalığı programının geliştirilmesi önerilmiştir.

Rex ve vd. (2018), yaptıkları çalışmada otizm spektrum bozukluğu tanısı olan öğrencilerin maruz kaldıkları akran zorbalığı öğrencilerin vermesi gereken tepkileri öğretmek için video tabanlı bir eğitim programının etkinliğini incelemiştir. Bu çalışma, tek denekli araştırma yöntemleri tercih edilmiştir. Akran zorbalığına müdahalede video ile müdahale ve yapılan görüşme oturumlarının ardından 4 katılımcı zorbalığa ve sosyal dışlanmaya karşı uygun tepkilerde bulunmuştur ve çalışma amacına ulaşmıştır.

2.5.6. Sosyal öyküler

Otizm Kanıt ve Uygulama Ulusal Bilgi Merkezi (National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice/ NCAEP) tarafından 2020' de yayımlanan son raporda 1990-2017 yılları arasında yapılmış 972 araştırma incelenmiştir. 2020 yılında yayınlanan bu rapora göre doğumdan itibaren 22 yaşına kadar otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylerde:

(a) Kanıtı az olan uygulamalar,

(b) Kanıt temelli uygulamalar olarak 2 kategoride sınıflandırılmıştır.

Yayınlanan bu raporda tam 28 farklı kanıt temelli müdahale yer almaktadır. Bu raporların üçünde de kanıt temelli uygulama olarak kabul edilen ve sık sık tercih edilen uygulamalardan biri de sosyal öykülerdir (National Autism Center [NAC], 2015; Steinbrenner vd., 2020).

Sosyal öyküler; eğitim ortamlarında saldırgan davranışların engellenmesinde, uygun olmayan davranışların azaltılmasında kullanılabilecek etkili bir uygulamadır. Öykülerin tekrar tekrar kullanılabilmesi, kolaylıkla uygulanabilmesi ve günlük etkinliklerin akışını bozmaması sosyal öykülerin sık sık tercih edilme nedenlerindendir. Bu nedenlerden ötürü kaynaştırma eğitimine devam edilen sınıflarda sosyal öyküler pratik olarak kullanılabilir. Akran zorbalığının meydana geldiği sosyal durumlar öykülerin içerisinde net bir biçimde ifade edilebilir. Bu sayede hedef davranış çocuğa işlevsel biçimde öğretilir (Ergin, 2024a).

Sosyal öykülerin; güvenlik, kendini koruma, uygun olan davranışların arttırılması, sosyal uyum, sosyal beceri, günlük yaşam becerileri, problem davranışların azaltılması gibi çeşitli alanlarda tercih edildiği gibi çocukları akran zorbalığından koruma becerisinin öğretiminde etkililiği kanıtlanmış bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda hedef davranışa ve birey özelliklerine göre kişiselleştirilebiliyor olması, görsellerle

desteklenerek ilgi çekici hale gelmesi, eğitimciler ve aileler tarafından kolayca hazırlanarak uygulanabilmesi başlıca tercih nedenlerindendir.

2.6. Sosyal Öykülerin Kuramsal Temelleri

Sosyal öyküler; özel gereksinimli bireylere sosyal becerileri kazandırmak, sahip olunan sosyal becerileri geliştirmek, yaşadığı sosyal durumlara uygun tepki vermesini sağlamak amacıyla 1991 yılında “Carol Gray” tarafından geliştirilip düzenlenen ve uygulamaya konulan etkililiği yürütülen araştırmalarca kanıtlanmış bilimsel dayanaklı bir uygulamadır (Tuncer, 2023). Sosyal öykülerin çeşitli kullanım alanları mevcuttur. Bu kullanım alanları çeşitli kaynaklar rapor edilmiştir. Bunlar; otizm spektrum bozukluğuna tanılı çocukların sosyal becerilerini geliştirmek, sosyal olayları anlamlandırmasını sağlamak, sosyal beceri dağarcığında yer almayan yeni sosyal becerileri öğretmek, sosyal hayat içerisinde yaşanma ihtimali olan çeşitli zorluklarla baş edebilme becerilerini öğretmek amacıyla otizm spektrum tanılı çocuklara özel olarak hazırlanan öykülerdir (Samur, 2023). Alan yazınında sosyal öyküler meydana gelen problem davranışların azaltılması ve sosyal beceri kazandırma ve işlevsel becerilerin öğretilmesi gibi çeşitli alanlarda kullanıldığı; alan yazınında yapılan birçok çalışmada olumlu bulgular olarak rapor edildiği görülmektedir (Barry ve Burlew, 2004). Sosyal Öyküler çocukların bulundukları sosyal ortama uygun davranışlar gösterme, iletişim başlatma ve sürdürme gibi sosyal becerileri kazandırmada etkilidir (Tuncer, 2023). Sosyal öyküler alan yazınında pek çok beceriyi geliştirmek, kazandırmak için başvurduğumuz etkililiği çeşitli çalışmalarla sınanmış ve sınanmaya devam eden bir uygulamadır.

Bu bilgilerden hareket ederek alan yazın değerlendirildiğinde sosyal öykülerin yazım amaçlarının üçe ayrıldığı tespit edilmiştir. Bu amaçlar ;

1. Problem davranışları azaltmak,
2. Beceri hafızasında yer almayan yeni becerileri öğretmek,
3. Var olan becerileri istendik yönde arttırmak olduğu ifade edilmiştir (Vuran ve Turhan, 2012).

Sosyal öykülerin birden fazla avantajı vardır. Bunlar:

- (a)Sosyal öykülerde öğretilmesi hedeflenen becerilerin bireye özgü problemlere odaklanması, bireyin duygu durumlarını ele alması ve metni görsellerle desteklemesi eğitimin

- (b) Kişiselleştirilmesine olanak tanımakta ve bireyin dikkatini canlı tutma konusunda avantaj sağlamaktadır.
- (c) Sosyal öykülerin belli bir formata sahip olmaları kullanım kolaylığı sunmaktadır ve böylece uzmanlar ve aileler tarafından kolaylıkla kullanılabilir.
- (d) Sosyal öykü uygulamalarıyla öğretilmesi hedeflenen beceriler küçük parçalara bölünerek her basamağı konu edinen farklı farklı sosyal öyküler yazılabilir bu sayede karmaşık becerilerin kazandırılmasında kolayca kullanılabilir.
- (e) Sosyal Öyküler ihtiyaç duyulan anlarda ve sık sık tekrarlanabilir olması bu uygulamayla kazanılan becerinin kalıcılığını sağlama ve artırma olanağı kullanım kolaylığı sunmaktadır (Smith, 2001).

Sosyal öyküler yazılmaya başlamadan önce yapılması gereken öğretilmesi amaçlanan becerinin veya davranışın belirlenmelidir. Amaçlanan davranışın veya becerinin belirlenmesi için çalışmayı yürütecek birey tarafından öğretilmesi amaçlanan sosyal becerilere yönelik gözlemler ya da işlevsel değerlendirmelerle belirlenebilir. Çocuklarla ilgili verilerin toplandığı bu aşamada çalışmayı yürütecek birey çocuklara öğretilmesi amaçlanan sosyal beceri veya davranışı çocuğun sergileme sıklığıyla ilgili bilgiler elde eder. Öğretilmesi amaçlanan davranış veya beceri belirlendikten sonraki aşamada yürütücü birey öğrencilerin bilişsel beceri durumları, alıcı ve ifade edici dil seviyeleri göz önünde bulundurularak bireye uygun sosyal öykü yazılır. Son basamakta ise sosyal öykülerde verilmek istenen sosyal mesajın birey tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını değerlendirmek ve öykü sonunda sormak için sosyal öykü soruları hazırlanarak sosyal öyküler son şeklini alır (Spencer vd., 2008). Sosyal öyküler hazırlanırken şu 3 maddeden biri amaçlanmalıdır. Sosyal öyküler ortalama olarak 5-10 cümleden oluşan kalıplarla hazırlanır. Sosyal öyküler; esnek bir yapıdan oluşmakta ve çocuğa göre tekrar uyarlanabilmelidir. Sosyal öykülerin sağladığı bu esneklik sosyal öykülerin uyarlanabilmesine olanak sağlar (Samur, 2023).

Sosyal öykülerin çocuğun gereksinimlerine ve var olan performansına göre bireyselleştirilebilmesi, çocuktan sergilemesi beklenen davranışın farklı cümle türleriyle ifade edilmesi ve tüm bu sürecin çocuğun bakış açısı temel alınarak yazılması gibi birçok sebepten ötürü etkili bir yöntem olduğu görülmüştür belirtilmektedir (Scattone vd., 2006). Sosyal öykülerin Gray'in yazım ölçütleri referans olarak benimsedikleri, sosyal öykülerin birçok durumda bireyselleştirmeye olanak sağlaması ve paydaş eğitimleri sayesinde uygulama niteliğini arttırabileceğini göstermektedir (Akbaş, 2026). Sosyal Öyküler temelde otizm

sprektrum bozukluğu tanılı çocuklar için geliştirmiş olsa da farklı özel gereksinime sahip olan normal gelişime sahip çocuklarla da kullanılabilir (Kutlu, 2016; Test vd., 2011).

Sosyal öykülerin avantajlarının yanı sıra bazı dezavantajları da mevcuttur:

- (a) Sosyal öykülerden elde edilen sonuçlarının kısa süreli gözlemlenebilmesi ve kazanılan davranışın veya becerinin farklı zaman ve farklı ortam genellemesinin yapılması sosyal öykülerin araştırmacılar tarafından eleştirildiği noktalar. (Lavelle vd., 2014).
- (b) Sosyal Öykülerin yalnızca okuduğunu anlama becerisine olan öğrencilere yönelik geliştirildiğinin düşünülmesi bir başka sınırlılık olarak karşımıza çıkmaktadır (Aslantaş, 2023).

2.6.1. Sosyal öykülerin sosyal beceri öğretiminde etkililiği

Özel gereksinimli bireyler, sosyal yaşamda kabul gören sosyal becerileri akranlarını gözlemleyerek ve hayatı deneyimlerken karşılaştıkları öğrenme fırsatlarını değerlendirerek, bu fırsatları yalnız öğrenememektedirler. Bundan dolayı yetersiz tanısı almış bireylerle vakit geçiren, çevresindeki kişilerin (aile, öğretmen, arkadaş vb.) herhangi bir tanısı olan bireylere yetersizlik gösterdikleri becerileri ve davranışları öğretmeyi amaçlamalıdır. Bu beceri ve davranışlar öğretilirken bilimsel dayanaklı yöntemler seçilmeli ve bu amaç doğrultusunda kazanılan becerilerin ya da davranışların öğretim sonrasında da kalıcılığı ve genellemesi sağlanmalıdır (Dobbins vd., 2010). Özel gereksinimli bireylere sosyal beceriler öğretilirken tercih edilen öykü temelli uygulamalar bilimsel dayanaklı uygulamalar içerisinde kendine yer edinmektedir. Alanyazın incelendiğinde özel gereksinimli bireylerin sosyal becerilerini geliştirmek ve sosyal beceri dağarcığında var olmayan yeni becerileri ve davranışları kazandırmada sosyal öykülerin sıkça tercih edildiği göze çarpmaktadır (Kaya, 2022; Kurt, 2024).

Çelik Hamurcu (2022), yaptığı çalışmada kaynaştırma eğitime devam eden 4. sınıfa giden otizm spektrum bozukluğu tanılı bir öğrencinin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada sosyal öykü uygulamalarını temel alan bir eylem planını döngüsel eylem araştırması modeliyle tasarlamış ve iş birliği, girişkenlik, sorumluluk, duygusal kontrol, hoşgörü becerilerine odaklanmıştır. Çalışmanın bulguları öğrencinin hedeflenen becerileri kazandığı, kalıcılık ve genelleme sağlandığı ve aileler ve öğretmenler tarafından

sosyal öykü temelli eylem planının öğrencinin sosyal-duygusal işlevselliğini ve okula uyumunu arttıran bir uygulama olarak değerlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Golzari vd. (2015), yaptıkları çalışmada sosyal öykülerin otizm spektrum bozukluğu tanılı bir öğrencinin sosyal becerilerini arttırmadaki etkisini incelemişlerdir. Yapılan araştırmada ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen tercih edilmiştir. Yapılan araştırmadan elde edilen bulgular sosyal öykülerin öğrencinin etkileşim başlatma ve sürdürme becerilerini arttırdığı sonucunu elde etmişlerdir.

Korkmazer Özdemir (2023), yaptığı çalışmada sosyal öykü uygulaması ve bireyin kendi fotoğraflarının kullanıldığı sosyal öykülerin etkililiklerini ve verimliliklerinin karşılaştırmayı amaçlamıştır. Çalışma otizm spektrum tanılı 2 erkek çocukla yürütülmüştür. Çalışma tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli tercih edilmiştir. Elde edilen bulgulara ise uygulanan her iki uygulamanın da vedalaşma, dersi hazır bir şekilde bekleme, kendini tanıtma, öğretmenini sessizce bekleme becerilerinde sosyal öykü uygulaması ve bireyin kendi fotoğraflarının kullanıldığı sosyal öykülerin kullanımının etkili olduğu görülmüştür.

2.6.2. Sosyal öykülerin kendini koruma ve güvenlik becerilerindeki kullanımı

Özel gereksinimli bireyler ya da normal gelişim gösteren bireyler olsun toplumda güvenli bir biçimde hayatlarını sürdürebilmeleri için lazım olan tüm beceriler güvenlik becerisi olarak tanımlanmaktadır (Taber vd., 2002). Yapılan araştırmalar özel gereksinimi var olan bireylerin normal gelişim seyreden bireylere göre tehlikeli durumlarla karşı karşıya kalma oranlarının iki ya da üç kat daha fazla olduğunu vurgulamaktadır (Bonander vd., 2016). Özel gereksinimli bireylerin tehlikeli durumlarla daha açık olmalarının sebeplerinden birisi bu bireylerin sahip oldukları yetersizlikten kaynaklı özellikler olarak gösterilebilir. Bir diğer neden ise özel gereksinimi var olan bireylerin bu becerileri normal gelişim seyreden akranları gibi gelişimsel zaman boyunca kendi kendilerine öğrenememeleri ve bahsi geçen becerileri öğrenebilmek için sistematik öğretilere ihtiyaçları olduğudur (Bıçakcı ve Olcay Gül, 2019). Bu becerilerin öğretiminde etkili uygulamalardan biri sosyal öykülerdir.

Kaya (2022), tarafından yapılan çalışmada zihin engelli bireye sosyal öykü uygulamasının çevrimiçi güvenlik becerisinin kazandırmada etkisi araştırılmıştır. Yapılan çalışma tek denekli araştırmalar modelinden davranışlar arası çoklu yoklama deseni kullanılmıştır. Yapılan araştırma bulguları çevrimiçi güvenlik becerilerinin kazandırılmasında

sosyal öykü uygulamalarının etkili olduğu göstermektedir. Gökkaya Horzum (2021), zihin yetersizliği tanısına sahip öğrencilerle sosyal öykünün kişilere emniyet kemeri takma becerisi öğretiminin etkililiğini incelemiştir. Yapılan çalışmada tek denekli araştırma yöntemlerinden yoklama evreli çoklu yoklama tercih edilmiştir. Yapılan araştırmanın bulguları sosyal öykü uygulamasının emniyet kemeri takma becerisinin kazandırılmasında etkili olduğu bulunmuştur. Bıçakcı ve Gül (2019),’un yaptıkları çalışmada özel gereksinimli bireylere akranlar aracılığıyla sunulan sosyal öykü uygulamaları ile karşıdan karşıya geçme becerisinin öğretiminin etkililiğini araştırmışlardır. Araştırma bulguları araştırmada yer alan katılımcıların hedeflenen beceriyi kazandıkları ve araştırma sona erdikten sonra ise katılımcılardan 2’sinin kazanılan beceriyi sürdürdüğü görülmüştür. Araştırmada hem öğrenen hem öğretan akranlardan toplanan sosyal geçerlilik verilerine bakıldığında ise hem öğrenen hem de öğretan akranların süreç hakkında olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür.

Sosyal öyküler etkili bir uygulama olarak güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanıldığı kadar bireyin kendini koruma becerinde de etkili uygulamalar olarak görülmektedir. Kutlu (2016), yapmış olduğu çalışmada sosyal öykü ile sosyal öykülerin video modellerle aynı zamanda sunulmasının karşılaştırılmasına çalışmada yer vermiştir. Araştırmada otizm spektrum bozukluğu tanı 4 öğrenci ile yabancı kişilerden korunma becerisi çalışılmıştır. Yapılan çalışma tek denekli uygulamalar modelinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar deseni tercih edilmiştir Çalışma sonunda elde edilen bulgular kullanılan her iki modelinde 3 katılımcıda da etkili olduğu; bir katılımcıda kullanılan sosyal öykünün yalnız sunumunun etkili olduğu, sosyal öykülerin yalnız sunumunun üç katılımcıda da daha verimli olduğu görülmüştür. Süzer (2015), yürüttüğü çalışmada sosyal öykülerin otizm spektrum bozukluğu tanı bireylerin cinsel istismardan korunma becerilerinde etkililiğini incelemiştir. Yapılan araştırmada katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama araştırma modeli tercih edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda ulaşılan bulgular incelendiğinde üç katılımcının da sosyal öykü uygulamalarıyla tacizden korunma becerisini öğretmede sosyal öykülerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

2.6.3. Sosyal öykülerin zorbalıkla baş etme becerilerindeki potansiyeli

Özel gereksinimli bireylerin akran zorbalığı ile baş edebilmeleri için akranlarıyla benzer biçimde sosyal yeterlilikleri geliştirilmelidir. Sosyal yeterliliklerin geliştirilmesinde etkililiği kanıtlanmış uygulamalar kullanılması önerilmektedir. Özel gereksinimli bireylerin akran zorbalığından korunmaları için sosyal yeterliliğinin geliştirilmesinin yanı sıra özel gereksinimli

bireyleri saldırgan davranışlardan koruma becerilerinin de öğretilmesi gerekir (Ergin, 2025). Özel gereksinimli bireylere sistematik bir biçimde sosyal beceri öğretmek ve zorbalık davranışlarıyla mücadelede için kullanılan uygulamalardan biri sosyal öykü uygulamalarıdır (Rose ve Monda Amaya, 2011).

Çocukların maruz kaldıkları akran zorbalığı esnasında karşılaştıkları sorunları çözüm yolu üretmek, akran zorbalığına uygun baş etme tepkileri öğretmek için bir öğretim uygulaması gerekmektedir. Sosyal öyküler çocukların içinde bulundukları durumu anlamaları ve maruz kalınan akran zorbalığı durumuna nasıl, ne zaman ve nasıl yanıt vermeleri konusunda yol göstermesine olanak tanır (Srija vd., 2019). Özel gereksinimli bireylerin akran zorbalığıyla baş edebilmeleri için sosyal yeterliliklerinin geliştirilmesi hem de özel gereksinimli bireylerin saldırgan davranışlardan korunmaları için kullanılan etkili yöntemlerden biri sosyal öykülerdir.

Anderson (2020), yaptığı çalışmada otizm spektrum bozukluğu tanılı öğrencilere akran zorbalığının ne olduğunu ve zorbalık durumlarında nasıl tepki vermeleri gerektiğini anlatan sosyal öykü temelli bir çalışma yürütmüştür. Çalışma tek denekli yöntemlerden katılımcılar arası çoklu yöntemiyle desenlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre sosyal öykü kullanımının akran zorbalığıyla baş etmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Srija vd. (2019), yaptıkları çalışmada özel gereksinime sahip çocukların akran zorbalığıyla baş etme becerilerinin geliştirmede sosyal öykülerin etkililiğini incelemiştir. Yürütülen çalışmada araştırma sonucunda elde edilen bulgular akran zorbalığıyla başa çıkma becerisini geliştirmede ve öğrenilen becerinin uygulanmasını aşamada sosyal öykülerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Pekince Koç (2024), yaptığı çalışmada dijital sosyal öykü uygulamasıyla akran zorbalığından korunma becerisini bilgi düzeyinde öğretmeyi amaçlamıştır. Yürütülen çalışmaya zihin engel tanısı almış 3 öğrenci katılmıştır. Yürütülen çalışma tek denekli araştırma yöntemlerinden çoklu yoklama modeli tercih edilmiştir. Yürütülen çalışmada araştırma sonunda elde edilen dijital sosyal öykü yönteminin akran zorbalığından korunma becerisinin bilgi düzeyinde öğretiminde ve kalıcılığında etkili olduğunu göstermektedir.

2.7. İlgili Araştırmalar

Ross ve Horner (2009), yaptıklarında çalışmada olumlu davranışsal destek programına zorbalık önleme stratejilerinin dahi edilmesiyle hazırlanan bir programla oyun alanlarında

normal gelişim gösteren ilkokula devam eden öğrencilerinin yetersizlikten etkilenmiş akranlarına yönelik gerçekleştirdikleri fiziksel ve sözel zorbalık davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmaya altı öğrenci katılmıştır. Araştırmanın tüm katılımcıları maruz kaldıkları fiziksel ve sözel akran zorbalığının yanı sıra yoğun olarak davranış problemi sergilemekte ve sosyal becerilerinde de önemli sınırlılıklar bulunmaktadır. Bunların önüne geçmek için program temelli bir tasarım yapılmış ve iki aşamada uygulanmıştır. Müdahalenin ilk basamağında belirlenen okullardaki tüm görevlilere programa yönelik eğitim verilmiş, ikinci basamakta ise zorbalık davranışlarını önlemeye yönelik hazırlanan program uygulanmıştır. Program dokuz hafta boyunca devam ettirilmiştir. Araştırma çoklu başlama modeline göre planlanmıştır. Program kapsamında kazandırılması gereken beceriler; yetersizlikten etkilenmiş bireylerin akranlarından gelen iyi ya da kötü davranışları ayırt etmek, kötü bir davranış ile karşılaşıldığında davranışı durdurmak, olayın gerçekleştiği ortamdan uzaklaşmak ve bir yetişkine yaşanan durumu bildirmektir. Bulgular; programın uygulanmasıyla fiziksel ve sözel zorbalık davranışlarında kaydeder bir azalma olduğu, seyircilerin ve mağdurların sosyal tepkilerinde uygun olmayan davranışların azaldığı belirtilmiştir. Sosyal geçerlik bulguları ise program kapsamında yer alan bütün görevlilerin araştırmayı olumlu bulduklarını söylemişlerdir.

Espelage vd. (2015), yaptıkları çalışmada yetersizliği olan öğrenciler arasında akran mağduriyetini, fiziksel saldırganlık zorbalığı azaltmak için “İkinci Adım; Önleme Yoluyla Öğrenci Başarısı” programının etkililiğini araştırmıştır. Araştırmanın katılımcıları ise 123 özel gereksinimli öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 47’si deney, 76’sı ise kontrol grubunda bulunmuştur. Yapılan araştırmada doğrusal büyüme modeli kullanılmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin öğretmenleri zorbalık davranışlarını önleme, duygu düzenleme, iletişim ve empati becerileri gibi sosyal-duygusal öğrenme becerileri üzerine hazırlanan programı, altıncı, sekizinci sınıf programının 41 dersinde içeriğe uygun olarak uygulamışlardır. Kontrol grubunda ise P3R “Bizden Hikâyeler”- Zorbalık Programı (Faull vd., 2008), uygulanmaya koyulmuştur. P3R “Bizden Hikâyeler” Zorbalık Programı iki konulu kısa filminden ve filmlerle alakalı öğrencilerin yapmaları gereken etkinliklerden oluşan bir programdır. Bulgular; deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre zorbalık davranışlarının kaydeder biçimde azaldığı, fiziksel saldırganlık ve akran mağduriyeti değişkenlerinde deney ve kontrol grubu arasında önemli bir farkın meydana gelmediğini ifade etmiştir.

Bradley (2016), yaptığı çalışmada kaynaştırma okullarında otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırladığı akran mentorluğu programının otizm spektrum bozukluğu olan

öğrencilerin sosyal tatmin duyguları, öz-benlik düzeyleri ve maruz kaldıkları zorbalık davranışlarına etkilerini araştırmıştır. Karma yöntem araştırması olarak planlanan çalışmada ilk basamak olarak nicel araştırma yöntemleriyle akran mentorluğu programının etkililiği araştırılmış, ikinci basamak olarak programın etkililiğine yönelik daha detaylı veriye ulaşmak için nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Öncelikle her okulda uygulama koordinatörü olarak görev alacak bir kişi görevlendirilmiş, programa katılacak öğrenciler belirlenmiş daha sonra akran mentorluğu grupları oluşturulmuştur. Her bir grupta otizm spektrum bozukluğu olan öğrenci olmak üzere dört öğrenci bulunmaktadır. Program içeriği; mesleki beceriler, arkadaşlık ilişkileri, zorbalık davranışları ve menfaatler başlıklarından oluşmuştur. Araştırma bulguları akran mentorluğu programıyla otizm spektrum bozukluğu tanısı olan çocukların sosyal tatmin ve öz-saygı düzeylerinin olumlu yönde bir artış olduğu ve zorbalık davranışlarının ise azaldığını göstermiştir. Aynı zamanda alan yazınında yer alan önceki araştırma bulgularının aksine otizm spektrum bozukluğu var olan ve normal gelişim seyreden öğrencilerin birbirlerini sosyal destek kaynağı olarak gördükleri bulgusuna da ulaşılmıştır.

Özgönel ve Girli (2016), yaptıkları çalışmada ilköğretime devam eden otizm spektrum bozukluğu tanılı öğrencilerin okula uyumlarını akranlarıyla ilişkilerini ve sosyal kabullerini sağlamak için planladıkları bir eğitim programının etkililiği araştırmışlardır. Yapılan araştırmada ön test- son test kontrol gruplu yarı deneysel desen ve nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda, eden otizm spektrum bozukluğu tanılı öğrencilerin akran ilişkilerini arttırmaya odaklanmış ve uygulanmış olan eğitim programının, akranların sosyal kabuller düzeylerini ve otizm spektrum bozukluğu tanılı öğrencilerin okula uyum davranışları ve sosyal yeterlilik düzeylerinde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır.

Sreckovic vd. (2017), yaptıkları çalışmada üç otizm tanılı öğrencinin güven duygularını geliştirmeyi, akran etkileşimlerini artırmayı ve zorbalığa maruz kalma durumlarını azaltmayı amaçladıkları bir müdahale çalışması yürütmüşlerdir. Çalışmanın katılımcıları 15 yaş grubunda üç otizimli öğrenci oluştururken, araştırma tek denekli desenle desenlenmiştir. Müdahaleye başlanmadan önce müdahale programının anlatıldığı ve çizelgelerin oluşturulduğu bir tanıtım toplantısı yapılmıştır. Bu akran ağı toplantıları hemen hemen dört hafta boyunca haftada iki kez öğle arasın şeklinde planlanarak, uygulanmıştır. Müdahale programının sonrasında katılımcıların sosyal etkileşimlerinin artmıştır. Katılımcılar hedef davranışlara göre, birinci katılımcı başlangıca göre %56 oranında olumlu ilerleme seyretmiştir, ikinci katılımcı %45,8 oranında olumlu ilerleme seyretmiştir, üçüncü katılımcı %60 oranında olumlu ilerleme

seyretmiştir. Katılımcılara uygulanan Zorbalık Mağduriyet Ölçeğinin ön ve son puanlarına göre ise, katılımcıların zorbalık mağduriyeti durumlarında azalma olduğu ifade edilmiştir.

Patterson (2018), yürüttüğü çalışmada İngilizce sınıfında kullanılan Olweus Zorbalık Önleme Programı'nın öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin zorbalık davranışlarındaki etkisini araştırmıştır. Yapılan çalışmada eylem araştırmasının yanı sıra karma yöntemle de veri toplanmıştır. Kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü İngilizce sınıfına öğrenme güçlüğü olan öğrenciler yerleştirilmiş ve sergiledikleri davranışlar sınıf içi zorbalığa neden olmuştur. Bundan ötürü araştırmacı katılımcı olarak derslerde bulunmuş, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerine yönelik sınıf öğretmeniyle Olweus Zorbalık Önleme Programı'na dayalı olarak eylem planları hazırlamıştır. Program;

- (a) Hiç bir akarana zorbalık yapılmaması,
- (b) Zorbalığı uğrayan akranlara yardımcı olmayı deneme,
- (c) Sınıf içerisinde dışlanan akranları etkinliklere dâhil etme ve
- (d) Zorbalık davranışları gerçekleştiğinde bir yetiškine durumu bildirme basamaklarını içeren etkinliklere yer verilmiştir.

Araştırma bulguları uygulanan müdahalenin öğrencilerin zorbalığı anlamlandırmalarında herhangi bir etki göstermediğini, öğrencilerin müdahale esnasında kendilerine öğretilen stratejileri uygulamada zorlandıklarını göstermiştir. İleride yapılacak çalışmalar için özel gereksinime sahip çocuklara yönelik gerçekleştirilecek müdahalelerin daha yoğun ve kapsamlı şekilde uygulanması önerilmiştir.

Rex (2018), yaptığı çalışmada sosyal dışlanmaya ve zorbalığa karşı tepkide bulunmayı öğretmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın katılımcılarını 8-13 yaş aralığında 6 otizimli öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma tek denekli desenlenmiş olup video ile modelleme müdahalesi kullanılmıştır. Katılımcıların beceri düzeylerini belirleyebilmek için Beceri Edinme Değerlendirme Oturumu (SAAS) ve görüşme uygulanmıştır. Çocukların video modelleme oturumlarında videoya kaydedilmiş üç senaryoyu 4 doğru yanıtta 3'ünü öğrenme kriterine hedef olarak koyulmuş ve bu hedefe ulaşana kadar tekrarlamaları istenmiştir. Doğru yanıt 10 saniye içinde uygun değerlendirilen cevaba göre kodlanmıştır. Katılımcıların başlangıç seviyeleri birbirinden farklılık gösterdiği için oturumların da süreleri değişiklik göstermiştir. Video ile modelleme ile müdahale ve görüşme oturumlarından sonra zorbalığa ve sosyal

dışlanmaya karşı istendik ve doğru tepkilerde bulunan dört katılımcı olmuştur. Bu katılımcıların %66,7'si müdahale amacına ulaşmıştır.

Best (2019), yürüttüğü çalışmada akran zorbalığına ilişkin geliştirilen çevrim içi üç modülün ilkokula devam eden otizm spektrum bozukluğu olan çocukların dahil olduğu zorbalık durumunu tanımlama ve zorbalık durumlarına uygun şekilde tepkide bulunma becerileri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmada deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmada çevrim içi modüller geliştirilmiştir. Modüllerde şunlar yer almıştır; akran zorbalığını fark etmeye yönelik zorbalık davranışlarının ne olduğu, zorbalıkla ilgili çocukların rolleri, zorbalık davranışlarıyla karşı karşıya kalındığında öğretmenlerin ve çocukların verebileceği uygun tepki, davranış ve bu davranışların öğretimi, çocukların bu davranışları çevresindeki bir yetişkinle paylaşması bu davranışların ilgili yerlere rapor edilmesi sürecin yer almıştır. Bu içeriği kapsayan animasyon karakterler geliştirilmiştir. Toplanan veriler iki yönlü ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda deney grubunun ön-test ve son-test puanları arasında bir fark olduğu, fakat deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir etki olmadığı bulgusu elde edilmiştir. İleri araştırmalara yönelik deneysel çalışmaların sadece gelişimsel yetersizliği olan çocukları kapsayacak şekilde hazırlanmaması gerektiği, akran zorbalığının sosyal bir sorun olarak algılayıp normal gelişim gösteren çocukların da sürece dâhil edilmesiyle geniş kapsamlı eğitim içerikleri planlanması gerektiği belirtilmiştir.

Istiq'faroh (2020), yürüttüğü araştırmasında Yaşayan Değerler Eğitim Programı'nın (Living Values Education Program [LVEP]) ilkokul öğrencilerinin sosyal şefkat karakterini geliştirmedeki etkisini araştırmıştır. Araştırma kaynaştırma eğitim uygulamasının yapıldığı iki okulda yürütülmüştür. Yarı deneysel desenlerle tasarlanan çalışmaya 56 öğrenci katılmıştır. Okulların sınıflarında iki sınıf öğretmeni, iki özel eğitim öğretmeni mevcuttur. Kontrol grubunda eğitim-öğretim etkinlikleri geleneksel yöntemlerle sürdürülmüştür. Deney grubuna ise empati, yardım etme, paylaşma, takdir etme konularını içeren eğitim programı iş birliğiyle öğrenme yöntemiyle sunulmuştur. Kontrol grubunda eğitim-öğretim etkinlikleri ise geleneksel yöntemlerle devam etmiştir. Uygulanan programın etkisi kontrol listesi kullanılarak gerçekleştirilen gözlemler ve görüşmelerle belirlenmiştir. Verilerin analiziyle deney ve kontrol grupları arasında göze çarpan bir fark göze çarpmıştır. Bulgular, uygulanan programla deney grubundaki çocukların karakter özelliklerinin iyi yönde gelişim gösterdiğini, sosyal becerilerinin olumlu yönde bir artış olduğu, zorbalık davranışlarının ise azalma gösterdiği aynı zamanda sınıf ikliminin öğrenciler arasındaki iş birliğini katkı sağladığını ifade etmiştir.

Balaz (2021), yürüttüğü araştırmasında akran zorbalığı olan sınıflarda otizm spektrum bozukluğu tanısı olan çocuklara yönelik zorbalık davranışlarının azaltılması ve bu çocukların akranlarıyla olumlu iletişim ve etkileşim davranışlarının arttırılmasına ilişkin bir erken müdahale programı planlamış ve programın etkililiğini araştırmıştır. Geliştirilen erken müdahale programı “Akranlarımızı Anlamak” ismi verilen program, erken müdahale programı, zorbalık davranışlarının önlemesine ve sosyal etkileşimin arttırılmasına amaç edinerek üç hikâye kitabının hazırlanmıştır. Hazırlanan kitapların hikâye zamanıyla bütünleştirilmesini kapsamaktadır. Programın etkililiği doğal davranışsal gözlemler aracılığıyla birlikte oyun, sosyal etkileşim, paralel oyun, fiziksel ve sözel zorbalık bağlamlarında serbest oyunlar, yemek zamanı ve yapılandırılmış etkinliklerde 10’ar dakikalık gözlemler yapılarak belirlenmiştir. Araştırma bulguları, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların tipik gelişim seyreden yaşlılarıyla iletişim ve etkileşime girme davranışlarında artış gösterdikleri, zorbalık davranışlarda ise azalmalar mevcut olduğu ve uygulamanın üzerine zaman geçtikten sonra bile çocukların bu davranışları sürdürdüğünü ortaya çıkmıştır.

Wee vd. (2022), yaptıkları araştırmalarında zorbalık teması içeren resimli çocuk kitapları okumanın ve okunan bu kitaplara yönelik rol oynama etkinliklerinin, çocukların akran zorbalığını anlamlandırmalarının yanı sıra empati becerilerini geliştirmelerine nasıl yardımcı olduğunu araştırmıştır. Araştırma bir bakım merkezinde yer alan okul öncesi kaynaştırma sınıfındaki 21 çocukla yürütülmüştür Gerçekleştirilen müdahalede programında altı hafta boyunca ilk önce çocuklara kitaplar okunmuş daha sonra ise okunan kitaplarla ilgili çocuklarla tartışılmış, rol oyun oturumlarının sınıf içindeki planı uygulanmış ,oturumlar gerçekleştirilmiş ve oturumlara ilişkin geribildirimler verilerek çocukların bakış açıları, duygu durumları ve senaryolardaki sosyal durumlara yönelik farklı çözüm önerilerine yönelik yansıtma uygulamaları yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, zorbalık temalı kitaplar ve etkileşimli rol oynama etkinlikleri kullanarak çocukların sosyal, duygusal ve akademik olarak olumlu gelişim gösterdiklerini, güvenli ve birbirine saygılı bir öğrenme ortamı yaratıldığını göstermektedir.

Gültekin (2023), yaptığı araştırmasında otizm spektrum bozukluğu tanısı olan öğrencilere siber zorbalıkla mücadele etme becerisinin öğretiminde videoyla model kullanımının etkililiğini araştırmayı amaçlamıştır. Tek denekli araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmaya pilot bölge araştırmasına katılan öğrenci dahil 14 ile 16 arasında yaşları değişen otizm spektrum bozukluğu tanılı dört öğrenci katılmıştır. Yapılan araştırmada katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda siber zorbalıkla mücadele etme becerisinin öğretiminde videoyla model

kullanımının etkili olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların izleme oturumlarında da hedef becerileri sergiledikleri ve farklı araç-gereçle farklı bireylerle genelledebildikleri gözlemlenmiştir. Sosyal geçerlik bulgularında ise hem ailelerin hem de öğretmenlerin araştırmayla ilgili olumlu görüşler belirtmişlerdir.

Subasno vd. (2023), yaptıkları çalışmalarında kaynaştırma okullarındaki zorbalığı önlemek için öğrencilerin sosyal davranışlarının arttırılmasında kullanılan bir eğitim programının etkililiğini araştırmışlardır. Yürütülen araştırmada tek-denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu başlama ve AB modeliyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya iki tipik gelişim gösteren ve gelişimsel yetersizliği olan bir lise seviyesindeki üç öğrenciyi kapsamaktadır. Bu öğrencilere uygulanan program da şu başlıklar yer almıştır; (a) kapsayıcılık, (b) sorumluluk, (c) ilgi ve (d) saygı basamaklarındaki becerileri içeren ders planlarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, birinci ve ikinci katılımcılar çalışmada bulunan zorba rolündeki normal gelişen öğrencilerin sosyal becerilerinin oldukça arttığını, zorbalık davranışlarında ise azalma meydana geldiği, okudukları sınıflarda kabul gördüklerini ve aynı becerileri devam ettirdikleri görülmüştür. Üçüncü katılımcı sınıfta öğretmenin olmadığı zamanlar dilimlerinde akranlarına sözel ve fiziksel zorbalık davranışları gösteren gelişimsel yetersizliği olan öğrencide uygulanan program diğer katılımcılar kadar etkili olmasa da kendi içinde ilerleme göstermiş fakat gelişimsel yetersizliği olan öğrencinin izleme oturumlarında performansı müdahale oturumlarına nazaran düşüş göstermiştir.

Ergin (2024), kaynaştırma eğitimi içinde yer alan okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlere akran zorbalığını önleme ve müdahale etmeye yönelik sınıf içi stratejilerin kazandırılmasına amacıyla hazırlanan eğitim paketinin etkilerini araştırmıştır. Üç aşamada gerçekleşen araştırmada deneysel karma yöntem araştırması olarak desenlenmiştir. Mevcut bulgular kaynaştırma eğitimi içinde yer alan okul öncesi öğretmenlerin akran zorbalığına yönelik kuramsal bilgilere, akran zorbalığını önleme ve müdahalede bulunma amacıyla sınıf içi stratejilere ve özel gereksinimli çocukların akran zorbalığından korunmasına yönelik etkili araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Bu ihtiyaç hedef alınarak planlanan “Akran Zorbalığı Eğitim Paketi” nin deney grubunda yer alan öğretmenlerin bilgi düzeylerinde ve aynı zamanda sınıf içi uygulama becerilerinde olumlu yönde katkısı olduğu görülmüştür.

Pekince Koç (2025), yaptığı çalışmada dijital sosyal öykü uygulamasıyla akran zorbalığından korunma becerisini bilgi düzeyinde öğretmeyi amaçlamıştır. Yürütülen araştırma zihin engel tanısı almış 3 öğrenci katılmıştır. Yürütülen araştırmada tek denekli araştırma

yöntemlerinden çoklu yoklama modeli tercih edilmiştir. Çalışma her katılımcı için 12 hafta boyunca günde 10 dakikalık oturum süresince haftada üç oturum olacak biçimde planlanmıştır. Araştırma verilerini toplamak için başlama düzeyi, öğretim oturumları (günlük yoklama), toplu yoklama ve izleme oturumları veri kayıt formları kullanılmıştır. Yürütülen çalışmada araştırma sonunda elde edilen dijital sosyal öykü yönteminin akran zorbalığından korunma becerisinin bilgi düzeyinde öğretiminde ve kalıcılığında etkili olduğunu göstermektedir. Sosyal geçerlilik verisi olarak ailelerden toplanmıştır. Toplanan sosyal geçerlilik verilerinde aileler olumlu görüş bildirmişleridir.

Özel gereksinimli bireylerle yapılan akran zorbalığına müdahale çalışmalarını incelediğimizde, Ross ve Horner (2009), geliştirdikleri okul tabanlı akran zorbalığı destek programıyla akran zorbalığına müdahale etmişlerdir. Espelage vd. (2015), akran zorbalığını azaltmak için “ İkinci Adım; Önleme Yoluyla Öğrenci Başarısı” programıyla; Bradley (2016), akran zorbalığına akran mentorluğu programıyla; Sreckovic vd. (2017), akran zorbalığına müdahale için akran ağıyla; Patterson’ın (2018), akran zorbalığını Olweus Zorbalık Önleme Programıyla; Rex (2018), akran zorbalığına video model uygulamasıyla; Best (2019), akran zorbalığına çevrimiçi modüllerle sunulan animasyonla; Istiq’faroh (2020), Yaşayan Değerler Eğitim Programı’nın (Living Values Education Program [LVEP]) programıyla; Balaz (2021), akran zorbalığını “Akranlarımızı Anlamak” programıyla hikaye kitabı aracılığıyla; Wee vd. (2022), akran zorbalığına resimli çocuk kitabı okuyarak ve rol oynama etkinlikleri aracılığıyla; Subasno vd. (2023), sosyal becerileri arttırmayı hedeflediği programla akran zorbalığına müdahale çalışmaları yürütmüşlerdir.

Özgönel ve Girli (2016), özel gereksinimli öğrencilerin sosyal kabullerini, okula uyumlarını ve akran ilişkilerini arttırmak için hazırladıkları programla özel gereksinimli öğrencilerin okula uyum ve sosyal kabullerini arttırmışlardır. Gültekin (2023), akran zorbalığına video modelle, performans müdahale oturumlarına nazaran düşüş göstermiştir. Ergin (2024), öğretmenlere yönelik hazırladığı akran zorbalığına müdahaleye yönelik sınıf içi stratejiler eğitim paketiyle; Pekince Koç (2025), akran zorbalığına müdahalede kullandığı dijital sosyal öykü uygulamalarıyla akran zorbalığına müdahale çalışmaları yürütmüşlerdir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu araştırmada amaç; kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etme becerisi bilgi düzeyinde öğretiminde sosyal öykülerin etkililiğini incelemektir. Bu bölümde araştırma modeli, bağımlı ve bağımsız değişkenler, araştırmanın katılımcıları, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığıyla baş etme becerisinin bilgi düzeyinde öğretiminde sosyal öykü yönteminin etkililiğinin araştırıldığı bu çalışmada tek denekle araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu yoklama modeli tercih edilmiştir. Yürütülen bu çalışmada kullanılan olan çoklu yoklama modeli; yapılacak olan bir öğretim uygulamasının etkili olup olmadığını birden fazla oturumda sınamaya olanak sunan ve çoklu başlama düzeyi modellerinin aksine sık sık başlama düzeyi verisinin toplanmasının gerekmediği tek denekli araştırma modellerindendir (İftar vd., 2023). Çoklu yoklama modelinin; denekler arası, ortamlar arası ve davranışlar arası, çoklu yoklama modeli olarak üç şekli bulunmaktadır (İftar vd., 2023). Çoklu yoklama modeli ile yapılacak olan uygulamalardan önce bağımlı değişken (hedef davranış) belirlenir. Daha sonra tüm katılımcılardan başlama düzeyi verisi alınır. Birinci öğrencide üst üste en az üç kararlı veri alındıktan sonra bağımsız değişken uygulanma aşamasına geçilir. Birinci öğrencide bağımsız değişken uygulanmaya devam ederken ikinci ve üçüncü öğrencide aralıklarla yoklama oturumu yapılır. Birinci öğrencide ölçütün karşılandığı ilk oturum ile eşzamanlı olarak ikinci öğrencide başlama düzeyi verisi toplanmaya başlanır. Başlama düzeyinde kararlı veri elde edildikten sonra ikinci öğrencide bağımsız değişken uygulanmaya başlanır. Ölçütün karşılanması ardından üçüncü öğrencide başlama düzeyi verisi toplanmaya başlanır, kararlı veri elde edildikten sonra uygulamaya geçilir (İftar vd., 2023).

Bu araştırmada tek bağımsız değişken ile “sosyal öykü uygulaması” bir bağımlı değişkenin akran zorbalığı ile baş etme becerisi bilgi düzeyinde (zorbalığa karşı uygun tepkide bulunma / zorbalığı bildirme) üç katılımcı üzerindeki etkisini incelemek için deneklerarası çoklu yoklama deseni tercih edilmiştir. Çalışmadaki katılımcıların akran zorbalığıyla baş etme

becerisi bilgi düzeyinde performanslarını ölçmek için üç katılımcıdan birer tane başlama düzeyi verisi (EK 10) toplanmıştır.

Öğretim sürecine yürütülecek olan ilk denek için art arda uygulanan üç ayrı oturumda başlama düzeyi verisi alınmıştır. Birinci denegin akran zorbalığıyla baş etme performansı kararlılık gösterdiğinde birinci katılımcıya seçilen akran zorbalığı “zorla bir şey yaptırılmak istenme sosyal öykü seti 1” ile baş etme becerisi bilgi düzeyinde “zorbalığa karşı uygun tepkide bulunma / zorbalığı bildirme” toplam 3 tane sosyal öykü okunmuştur. Okunan her sosyal öykünün ardından öyküyle alakalı 4 okuduğunu anlama sorusu yönelmiştir. Bu süreç bir oturumda 3 kere tekrarlanmıştır ve her oturum 3 sosyal öykü (EK 7-8-9) okunmuştur. Uygulama aşamasında ise ölçütü karşılar düzeye (okuduğunu anlama sorularının en az üç doğru cevap verme) ilk ulaşıldığı veride çalışmadaki ikinci ve üçüncü katılımcıdan birer tane başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Çalışmadaki birinci denekte öğretim sonu veriler kararlılık gösterdiğinde ikinci denekle art arda gerçekleştirilen üç ayrı oturumda, akran zorbalığıyla baş etme performanslarını ölçmek için akran zorbalığıyla baş etme başlangıç düzeyi formu (EK 10) doldurularak katılımcının başlangıç düzeyi belirlenmiştir. Aynı zamanda üçüncü denekten bir oturum başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Bu süreç deneklerin hepsine bağımsız değişken uygulanıncaya kadar sürdürülmüştür. Öğretim sonunda ise kazanılan becerinin sürekliliğini araştırmak için her denekten birer kez öğretimden 7 ve 14 gün sonra izleme verileri toplanmıştır. Ayrıca deneklerin üçüyle de öğretimden sonra birer kez farklı katılımcı ve ortamda genelleme verisi toplanmıştır.

3.2. Bağımsız Değişken

Bağımsız değişkenler kullanılacak olan müdahale yöntemidir. Bu araştırmanın bağımsız değişkeni sosyal öykülerdir.

3.3. Bağımlı Değişken

Akran zorbalığıyla baş etme becerisi ; öğrencinin kendisine yöneltilen zorbalık senaryosu karşısında sırasıyla "dur" deme, “ortamdan uzaklaşma” ve “güvenilir bir yetişkine durumu bildirme” basamaklarını doğru biçimde gerçekleştirme bilgi düzeyidir.

3.4. Katılımcılar

Araştırmaya İstanbul ilinde bulunan ilkokullarda kaynaştırma eğitimine devam eden 4.sınıf üç kaynaştırma öğrencisi yer almıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden

ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Katılımcılar daha önceden belirlenen önkoşulları sağlayan öğrenciler içinden seçilmiştir. Bu önkoşul özellikleri;

- a) En az 3 eylem gerektiren yönergeleri yerine getirme; katılımcılara “sosyal öyküyü eline al, sayfayı çevir ve oku, yönergeleri sunulmuş ve sunulan yönergelerin arkasından 5 sn. içerisinde verilen yönergelere uygun tepkide bulunmaları beklenmiştir. Verilen yönergeler ardından çalışmadaki tüm katılımcıların 5 sn. içinde doğru tepkide bulundukları ve kendisine verilen tek basamaklı yönergeleri yerine getirme önkoşul becerisine sahip oldukları belirlenmiştir.
- b) Kaynaştırma eğitimine devam ediyor olma; RAM tarafından verilen “Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu” göz önünde bulundurulmuştur.
- c) Dinleme becerisine sahip olma; Katılımcılara gelişim özelliklerine uygun bir öykü okunmuştur. Katılımcılar, kendilerine okunan öyküyü dinlerken gözlemlenmiştir. Okunan öyküyle ilgili sorulan yanıtlara verdikleri cevaplar incelenmiştir.
- d) Okuma becerisine sahip olma; Katılımcılara bir öykü verilerek, öyküdeki kelimeleri doğru okumaları ve okunan öykü hakkında sorulan sorulara doğru yanıt vermeleri istenmiştir.
- e) Devam ettikleri sınıfın 2. 3. ya da 4. sınıf olma; Katılımcıların devam ettikleri sınıfın 2.3. ya da 4. Sınıf olmasında e-okul göz önünde bulundurulmuştur.
- f) Herhangi biri tarafından okunan 5n1k sorularını yanıtlama; Araştırmacı tarafından katılımcılara bir öykü okunmuştur. Katılımcıların öykü ile ilgili sorulan 5N1K sorularına doğru yanıt verdikleri gözlemlenmiştir. Bu önkoşul becerisine sahip oldukları belirlenmiştir.
- g) Akran zorbalığına maruz kalıyor olma; Katılımcıların akran zorbalığına maruz kalma durumlarını Araştırmanın katılımcıları “Kaynaştırma Eğitime Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu (EK 3) ve Ebeveyn Formu” (EK 4) kullanılarak belirlenmiştir.

Pilot çalışmada yer alan öğrenci, 9 yaşındadır. Öğrenci kaynaştırma eğitime devam eden bir 3. Sınıf öğrencisidir. dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısına sahiptir. Öğrenci kendisine verilen en az 3 eylem gerektiren yönergeleri yerine getirebilmektedir. Öğrenci kendine okunan bir metni dinleme becerisine sahiptir. Öğrenci okunan metni bağımsız olarak okumakta ve okuduğu metinle ilgili sorulara doğru yanıtlar vermektedir. Katılımcının maruz kaldığı akran zorbalığını ailesi ve sınıf öğretmeninin “Kaynaştırma Eğitime Devam

Eden I. ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu (EK 3) ve Ebeveyn Formu” (EK 4) kullanılarak belirlenmiştir.

1. katılımcı, 10 yaşındadır. 1. katılımcı kaynaştırma eğitimine devam eden bir 2. sınıf öğrencisidir. Katılımcı 1 öğrenme güçlüğü tanısına sahiptir ve rehabilitasyon merkezinde eğitimine devam etmekte, haftada 2 saat rehabilitasyon merkezinde özel eğitim desteği almaktadır. Aynı zamanda öğrenciyi akademik çalışmalarda destekleyen bir öğretmen eve gelmektedir. Katılımcı 1, kendisine verilen en az 3 eylem gerektiren yönergeleri yerine getirebilmekte, kendine okunan bir metni dinleme becerisine sahiptir. 1. katılımcı kendisine okunan metni bağımsız olarak okumakta ve okuduğu metinle ilgili sorulara doğru yanıtlar vermektedir. Katılımcının maruz kaldığı akran zorbalığını ailesi ve sınıf öğretmenin “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu (EK 3) ve Ebeveyn Formu” (EK 4) kullanılarak belirlenmiştir.

2. katılımcı, 10 yaşındadır. Kaynaştırma eğitimine devam eden bir 4. Sınıf öğrencisidir. Öğrenme güçlüğü tanısına sahiptir, bu tanıya ek olarak bedensel engeli de bulunmaktadır. Katılımcı 2 rehabilitasyon merkezinde eğitimine devam etmekte, haftada 2 saat rehabilitasyon merkezinde özel eğitim desteği almaktadır. Aynı zamanda fizik tedavi de almaktadır. Katılımcı 2 kendisine verilen en az 3 eylem gerektiren yönergeleri yerine getirebilmektedir. Kendine okunan bir metni dinleme becerisine ve kendisine okunan metni bağımsız olarak okumakta ve okuduğu metinle ilgili sorulara doğru yanıtlar verebilmektedir. Katılımcının maruz kaldığı akran zorbalığını ailesi ve sınıf öğretmenin “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu (EK 3) ve Ebeveyn Formu” (EK 4) kullanılarak belirlenmiştir.

Üçüncü katılımcı, 10 yaşındadır. Kaynaştırma eğitimine devam eden bir 4. Sınıf öğrencisidir. Öğrenme güçlüğü tanısına sahiptir ve rehabilitasyon merkezinde eğitimine devam etmektedir. Katılımcı 3 kendisine verilen en az 3 eylem gerektiren yönergeleri yerine getirebilmektedir. Okunan bir metni dinleme becerisine sahiptir. 3. katılımcı kendisine okunan metni bağımsız olarak okumakta ve okuduğu metinle ilgili sorulara doğru yanıtlar vermektedir.

Katılımcının maruz kaldığı akran zorbalığını ailesi ve sınıf öğretmenin “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu (EK 3) ve Ebeveyn Formu” (EK 4) kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların demografik özellikleri.

Öğrenci Adı	Yaşı	Cinsiyeti	Okul Yerleştirme Kararı	Tanısı	Öğretmen Formu Puanı (Doğrudan)	Öğretmen Dolaylı Zorbalık	Ebeveyn Formu Puanı (Doğrudan)	Ebeveyn Formu Puanı (Dolaylı)
Birinci katılımcı	10	Erkek	Tam zamanlı Kaynaştırma	Öğrenme Güçlüğü	69	43	64	33
İkinci katılımcı	10	Kız	Tam zamanlı Kaynaştırma	Öğrenme Güçlüğü Bedensel Engel	68	41	66	31
Üçüncü katılımcı	10	Kız	Tam zamanlı Kaynaştırma	Öğrenme Güçlüğü	69	38	67	31

Yürütülen çalışmanın katılımcılarını belirlemek için “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu (EK 3) ve Ebeveyn Formu” (EK 4) kullanılan formlar SPSS 24 ile analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında öncelikle 203 kaynaştırma öğrencisi taranmış, belirlenen ölçütleri karşılayan ve akran zorbalığına en yüksek düzeyde maruz kalan üç öğrenci çalışma grubuna dahil edilmiştir.

Tablo 3.2. Katılımcıların ebeveyn ve öğretmen zorbalık puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikleri.

Boyut	N	Minimum	Maximum	Ort ± SS
EBEVEYN Doğrudan Zorbalık	3	64	67	65,67 ± 1,53
EBEVEYN Dolaylı Zorbalık	3	31	33	31,67 ± 1,15
ÖĞRETMEN Doğrudan Zorbalık	3	68	69	68,67 ± 0,58
ÖĞRETMEN Dolaylı Zorbalık	3	38	43	40,67 ± 2,52

Tablo 3.2’ye göre katılımcıların ebeveyn doğrudan zorbalık puan ortalaması 65,67±1,53, ebeveyn dolaylı zorbalık puan ortalaması 31,67±1,15 olarak belirlenmiştir. Öğretmen doğrudan zorbalık puan ortalaması 68,67±0,58, öğretmen dolaylı zorbalık puan ortalaması ise 40,67±2,52 olarak saptanmıştır.

3.5. Ortam

Araştırma İstanbul ilinde Milli eğitim bakanlığına bağlı 2 ilkokulda gerçekleştirilmiştir. Araştırma öğrencilerin devam ettikleri okullarda destek eğitim sınıfında yürütülmüştür.

Araştırmanın 1 katılımcısıyla yürütülen çalışmadaki destek eğitim sınıfında bir öğretmen masası bir öğretmen sandalyesi ve 1 öğrenci sandalyesi bulunmaktadır. Araştırmanın 2. ve 3. katılımcısıyla yürütülen çalışmadaki destek eğitim sınıfında bir öğretmen masası bir öğretmen sandalyesi ve 2 öğrenci sırası ve 2 öğrenci sandalyesi bulunmaktadır. Duvarlarda 2 pano bulunmaktadır. Öğretim oturumları boyunca katılımcı ve uygulayıcı yan yana oturarak sosyal öykü okuma- dinleme ve metin ile ilgili sorulara cevap verme çalışması yapılmıştır. Uygulama süresince dikkat dağıtıcı uyaranlar azaltılmış, öğretim oturumlarının aynı gün ve saatlerde yürütülmesine özen gösterilmiştir.

3.6. Pilot Uygulama

Araştırmanın uygulama sürecine başlamadan önce, araştırma süreci aşamasında karşılaşılabilecek eksikleri ve aksaklıkları gidermek amacıyla pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu süreç ile pilot uygulamayla araştırmacının uygulama deneyimi kazanmasına olanak sağlamaktır. Pilot çalışmada yer alan öğrenci, 9 yaşındadır. Öğrenci kaynaştırma eğitimine devam eden bir 3. sınıf öğrencisidir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanısına sahiptir. Öğrenci kendisine verilen en az 3 eylem gerektiren yönergeleri yerine getirebilmektedir. Öğrenci kendine okunan bir metni dinleme becerisine sahiptir. Öğrenci okunan metni bağımsız olarak okumakta ve okuduğu metinle ilgili sorulara doğru yanıtlar vermektedir. Katılımcının maruz kaldığı akran zorbalığını ailesi ve sınıf öğretmeninin “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu (EK 3) ve Ebeveyn Formu” (EK 4) kullanılarak belirlenmiştir. Öğrenci Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu (EK 3) ve Ebeveyn Formu” (EK 4) doğrudan zorbalık öğretmen puanı 68, dolaylı öğretmen 43, zorbalığı, doğrudan zorbalık veli puanı 67, dolaylı veli zorbalığı puanı 33 olarak hesaplanmıştır. Veriler SPSS 24 ile analiz edilmiştir. Pilot uygulama öğrencinin okulunda gerçekleştirilmiştir. Yürütülen pilot çalışmada bazı risk meydana getirebilecek durumlar ortaya çıkmıştır. Sosyal Öykü uygulamasının 1 oturumunda 3 sosyal öykü okunarak veriler elde edildiği için öğrencilerde motivasyon düşüklüğü görülmüştür. Gözlemlenen bu durumun önüne geçmek için yazılan sosyal öykülerde düzenlemeler yapılmıştır. Öğrenci motivasyonunu arttırmak için çalışmalarda öğrenci katılımı pekiştirilmiştir. Pilot uygulamalarda yaşanan aksaklıklarda düzenlemeler yapıldıktan sonra deney sürecine geçilmiştir

3.7. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Yapılacak olan bu çalışmada kaynaştırmaya devam eden özel gereksinimli öğrencilerin maruz kaldıkları akran zorbalığını belirlemek için “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. Ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu ve Ebeveyn Formu “Çalışmada kullanılacaktır.

“Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu Doç. Dr. Aydan Aydın ve Öğr. Gör. Murat Çakar tarafından 2024 yılında geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek İstanbul’da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ve kaynaştırma öğrencisi olan okullarında görevli 668 öğretmene uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar, 28 maddelik 2 faktörlü (doğrudan ve dolaylı zorbalık) Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Akran Zorbalığı Ölçeği: Öğretmen Forumu’nun geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiğine ilişkin kanıtlar sunmuştur. Ölçek beşli derecelendirilen ölçek maddelerinden oluşmaktadır. Çalışmada kullanılacak bir diğer ölçek olan “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. Ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Ebeveyn Formu yine Doç. Dr. Aydan Aydın ve Öğr. Gör. Murat Çakar tarafından 2024 yılında geliştirilmiş olup, 24 maddelik 2 faktörlü (doğrudan ve dolaylı zorbalık) olarak beşli derecelendirilen ölçek maddelerinden oluşmaktadır.

Sosyal öykülerin, kaynaştırmaya devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesindeki etkililiğinin araştırıldığı bu çalışmada 10 adet veri toplama aracı kullanılacaktır. Kaynaştırmaya devam eden kaynaştırmaya devam eden özel gereksinimli öğrencilerin maruz kaldıkları akran zorbalığını belirlemek için “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu” (EK 3) ve Ebeveyn Formu (EK 4) kullanılacaktır. Çalışmada kullanılan sosyal öykülerin listesi (EK 5),Sosyal öykü yazma aşamaları uygunluk kontrol listesi (EK 6), Uygulama esnasında kullanılacak sosyal öyküler (EK 7-8-9), katılımcıların akran zorbalığıyla baş etme performanslarını ölçmek için başlama düzeyi verisi ve genelleme oturumlarının kaydedildiği (EK 10), uygulama verileri her sosyal öyküden sonra okunan uygulama sonu okuduğunu anlama soruları kayıt formu sosyal öykü veri toplama kayıt formu (EK 11),uygulama sonunda sosyal geçerlik verilerini toplamak için Öğretmen Görüşme Formu (EK 12) ve Ebeveyn Görüşme Formu (EK 13) kullanılarak

akran zorbalığı ile baş etme ve sosyal öykü uygulaması hakkında öğretmen ve ebeveynlerden görüş alınması planlanmaktadır. Gözlemciler arası güvenilirlik verileri (EK 14) ve uygulama güvenilirliği verileri (EK 15) çalışma esnasında kullanılmıştır.

3.8. Sosyal Öykülerin Hazırlanması

Öğrencilerin maruz kaldığı akran zorbalığını “Kaynaştırma Eğitime Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu (EK 3) ve Ebeveyn Formu” (EK 4) kullanılarak belirlenmesinin ardından öğretmen, ebeveyn, okul rehber öğretmenleri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğretmen ve ebeveyn, rehber öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin en fazla maruz kaldığı 10 akran zorbalığı ortak görüş olarak seçilmiştir. Araştırmacı tarafından 10 zorbalık türüne yönelik (zorla bir şey yaptırılmak istenme, itme, tükürme, vurma, bağırma, izinsiz eşyaların alınması, dışlanma, alay edilme, tehdit edilme, dedikodu yapılması) her bir zorbalık türünde, (Akran zorbalığına uygun tepkide bulunma “dur der”, “ortamdan uzaklaşır” ve “akran zorbalığını bildirme”) becerilerine yönelik birer sosyal öykü yazılmıştır. Sosyal öyküler betimleyici ve koçluk cümlelerinden oluşmaktadır. Sosyal öyküler öğrencinin akademik performansı ve gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak yazılmıştır. Toplam 30 sosyal öykü çalışmada yer almıştır. Hazırlanan sosyal öyküler için özel eğitim alanından çalışmaya devam eden ve bu alanda çalışma yapmış Prof. Dr. Unvanına sahip bir uzmandan ve yine özel eğitim alanında çalışan doçent derecesine sahip bir uzmandan uzman görüşü alınmıştır. Alınan geri bildirimler çerçevesinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Alınan geri bildirimler sonucunda yazılan sosyal öyküler Carol Gray’ın 2023 yılında sosyal öykülerdeki yeni kriterler esas alınarak tekrar düzenlenmiştir (Gray vd. 2023). Düzenlenen sosyal öyküler 2 çeşit cümle yapısından oluşmaktadır. Bu cümle yapıları betimleyici ve koçluk cümleleridir.

Her sosyal öykü bir kapak sayfasının yer aldığı toplam 6 sayfadan oluşan a4 boyutunda sayfalardan oluşmaktadır. Sosyal öyküler 2 cümle yapısına göre oluşturulmuştur. Sosyal öyküler betimleyici ve koçluk cümlelerinden oluşmaktadır. Sosyal öyküler bire bir öğretim düzenlemesinde uygulanmış, her sosyal öykü oturumu yaklaşık 10-15 dakika sürmüş ve uygulamalar araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Oluşturulan sosyal öyküler uygulama sırasında kullanıldıkları sıra ile (EK 5) verilmiştir.

3.9. Başlama Düzeylerinin Belirlenmesi

Başlama düzeyi oturumları yoklama oturumları öğretime başlanmadan önce düzenlenmiştir. Uygulama sürecinin başlangıcında tüm katılımcılar için belirlenen zamanlarda birer başlama düzeyi verisi alınmıştır. Katılımcıların akran zorbalığıyla baş etme performanslarını ölçmek için üç katılımcıdan birer tane akran zorbalığıyla baş etme başlangıç düzeyi verisi (EK 10) toplanmıştır. Katılımcıların, öğretilmesi amaçlanan becerilere ilişkin performanslarının belirlenmesi için akran zorbalığıyla baş etme başlangıç düzeyi verisi formu (EK 10) yer alan sorular öğrenciye sorulmuş ve cevaplar forma kaydedilmiştir. Daha sonra ilk öğrenciden üst üste en az üç kez veriler kararlılık gösterinceye kadar başlama düzeyi verisi alınmıştır.

Birinci katılımcıyla başlama düzeyi oturumlarında üç oturum üst üste kararlı veri elde edildikten sonra öğretim oturumları gerçekleştirilmiştir. Öğretim oturumları sonu aşamasında ölçütü karşılar düzeyde (okuduğunu anlama sorularının en az üç doğru cevap verme) kararlı veri elde edildikten sonra ikinci öğrenciden başlama düzeyi verisi toplanmaya başlanmıştır.

İkinci katılımcı öğretim sonunda ölçüt düzeye ulaştığında üçüncü katılımcıdan başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Başlama düzeyi alımı sırasında öğrencilere herhangi bir dönüt ve düzeltme verilmemiştir. Üç oturum üst üste kararlı veri elde edilene kadar başlama düzeyi verileri toplanmaya devam edilmiştir.

3.10. Öğretim Uygulaması

Başlama düzeyi evresinde kararlı elde edildikten sonra sosyal öykü ile akran zorbalığıyla baş etme “zorbalığa karşı uygun tepkide bulunma/ zorbalığı bildirme” becerisini bilgi düzeyinde öğretime başlanmıştır. Öğretim oturumları öğrencilerin kaynaştırma eğitimine devam ettikleri milli eğitim bakanlığına bağlı ilkokullardaki öğrenimine devam ettikleri eğitim ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Öğretim oturumları öğrenci ve öğretmen karşılıklı oturarak gerçekleştirilmiştir. Öğretime başlamadan önce akran zorbalığının ne olduğu ve hangi davranışların akran zorbalığı olarak adlandırılabilceği hakkında kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Öğretime başlamadan önce öğrenciyi motive etmek ve çalışmaya odaklanmasını sağlamak için “Senin için bir öykü hazırladım, okumamı ister misin?” Daha sonra sana öykülerle ilgili birkaç soru soracağım. Hazırsan okumaya başlayalım” cümlesi öğrenciye söylenerek öğretime başlanmıştır. Öğrenci hazır olduğunu sözel ve jest/ mimik kullanarak belirttikten sonra (harika/ aferin hadi başlayalım) şeklinde pekiştirilerek başlama işareti verilir.

İlgili sosyal öyküyü araştırmacı katılımcıya okumuştur. Katılımcılara seçilen akran zorbalığı “zorla bir şey yaptırılmak istenme sosyal öykü seti 1” ile akran zorbalığı ile baş etme “zorbalığa karşı uygun tepkide bulunma/ zorbalığı bildirme” toplam 3 tane sosyal öykü okunmuştur. 1.öğretim oturumunda seçilen akran zorbalığı “zorla bir şey yaptırılmak istenme davranışı sosyal öykü seti 1” “Biri Bana Zorla Bir Şey Yaptırmak İstediginde Ne Söylemem Gerekliğini Biliyorum” “Biri Bana Zorla Bir Şey Yaptırmak İstediginde Ne Yapmam Gerekliğini Biliyorum”, “Biri Bana Zorla Bir Şey Yaptırmak İstediginde Bunu Kiminle Paylaşmam Gerekliğini Biliyorum” adlı sosyal öyküler sıra ile okunmuştur. Okunan her sosyal öykünün ardından öyküyle alakalı 4 okuduğunu anlama sorusu yöneltilmiştir. Bu süreç bir oturumda 3 kere tekrarlanmıştır ve her oturum 3 sosyal öykü (EK 7-8-9) okunmuştur. Her oturumda maruz kalınan bir akran zorbalığına yönelik 3 sosyal öykü okunmuştur 3 ‘ü için veri tek oturumda toplanmıştır. Eğer katılımcı çocuğun dikkati dağılırsa araştırmacı tarafından “Devam edelim.” dedikten sonra katılımcı çocuğun dikkatini sosyal öyküye vermesini sağlamıştır. Katılımcı çocuktan sorulan soruları doğru yanıtlaması beklenmiştir. Katılımcı tüm soruları doğru bir şekilde cevapladığında uygulamacı sözel pekiştireçle “Aferin, çok güzel.” diyerek katılımcıyı pekiştirmiştir. Eğer katılımcı sorulan sorulara doğru cevap vermez veya soruyu yanıtlamak istemezse katılımcı çocuğa soru tekrar sorulmuştur. Eğer katılımcı hiçbir tepkide bulunmaz veya yanlış cevap verirse model olunarak katılımcının hedef davranışı sergilemesi beklenmiştir. Katılımcının yanlış cevapladığı ilgili bölüme geri dönerek örneğin (birisi bana zorla bir şey yaptırmak istediğinde “dur, yapmak istemiyorum” diyebilirim) diyerek ilgili kısım tekrar okunur ve (birisi bana zorla bir şey yaptırmak istediğinde “dur, yapmak istemiyorum” diyebilirim) diyerek hata düzeltmesi aşaması uygulanır. Katılımcı hedef davranışı sergileyince de “Aferin, beni çok dikkatli dinledin.” şeklinde sözel olarak pekiştirilerek çalışma bitirilmiştir. Her oturumda farklı bir akran zorbalığı ele alınarak hazırlanan sosyal öykü setleri kullanılmıştır. Uygulama her gün bir oturum olacak şekilde düzenlenmiştir. Sosyal öykü setlerinin isimleri sosyal öykülerin hazırlanması kısmında verilmiştir. Aynı zamanda (EK 7-8-9) uygulamalar esnasında kullanılan örnek sosyal öykülere yer verilmiştir.

Tablo 3.3. Sosyal öykü uygulama süreleri.

	1. katılımcı			2. katılımcı			3. katılımcı		
	Dur Der	Uzaklaşır	Bildirir	Durder	Uzaklaşır	Bildirir	Dur Der	Uzaklaşır	Bildirir
1.oturum	11 dk.	10 dk.	9 dk.	10 dk.	9 dk.	8 dk.	12 dk.	9 dk.	8 dk.
2.oturum	10 dk.	9 dk.	8 dk.	8 dk.	9 dk.	8 dk.	11 dk.	8 dk.	7 dk.
3.oturum	9 dk.	8 dk.	7.dk	8 dk.	7 dk.	6 dk.	9 dk.	9 dk.	7 dk.
4. oturum	7 dk.	7 dk.	5 dk.	6 dk.	5 dk.	5 dk.	7 dk.	9 dk.	5 dk.
5.oturum	6 dk.	5 dk.	5 dk.	6 dk.	5 dk.	4 dk.	8 dk.	7 dk.	5 dk.
6. oturum	5 dk.	4 dk.		4 dk.	5 dk.		6 dk.	6 dk.	
7. oturum								5 dk.	
Silikleştirme	4 dk.	3 dk.	4 dk.	3 dk.	5 dk.	4.dk	5.dk	5.dk	4.dk

3.11. Silikleştirme

Akran zorbalığıyla baş etmede sosyal öykülerin kullanıldığı bu çalışmada uygulanan öğretim oturumlarında hedeflenen ölçüte ulaşıldıktan sonra, geri çekilmesi aşamasını sağlamak için silikleştirme oturumları düzenlenmiştir. Sosyal öykü uygulamalarının geri çekilmesi ve aşama aşama sonlandırılabilmesi için iki çeşit yöntem vardır. Sosyal öykü müdahaleleri silikleştirme yöntemlerinden birincisinde sosyal öykü yeniden yazılır ve yönerge verici cümleler öyküden çıkartılır. Akran zorbalığıyla baş etmede sosyal öykülerin kullanıldığı bu çalışmada ikinci yöntem sosyal öykülerin okuma sıklığının azaltılması tercih edilmiştir (Özdemir, 2007). Yürütölen çalışmada silikleştirme oturumları da uygulama oturumları gibi planlanmıştır. Silikleştirme oturumları öğretim oturumlarındaki ilk ölçüte ulaşıldıktan sonra uygulanmıştır.

3.12. Genelleme

Araştırmada öğrencilerden sosyal öykü kullanımı, öğretimi yapıldıktan sonra kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin karşılaştıkları akran zorbalığıyla baş etme beceri bilgi düzeyinde farklı bireylere genelleyip genellemediğini belirlemek için kişiler arası genelleme oturumları uygulanmıştır. Genelleme oturumları silikleştirme oturumları gerçekteştirildikten sonra düzenlenmiştir. Özel eğitim alanında yüksek lisans yapmakta olan bir öğretmen tarafından başlama düzeyi oturumlarındaki sürecin aynısı uygulanarak gerçekteştirilmiştir.

3.13. İzleme

Son yoklama oturumundan sonra 7. ve 14. günlerde 2 kez öğrencilere kazandırılması hedeflenen becerilerin koruyup korumadıklarını incelemek için izleme oturumlarına yer verilmiştir. İzleme oturumları süreçleri akran zorbalığını konusunu içeren sosyal öyküler okunarak, öykülerin sonundaki soruların katılımcı tarafından cevaplandırılması istenmiştir. İzleme verileri bir değerlendirme olarak toplanmıştır.

3.14. Verilerin Toplanması

Yürütölen araştırmada güvenilirlik verileri, etkililik verileri, genelleme verisi ve sosyal geçerlilik verileri de dahil olmak üzere 4 tür veri toplanmıştır.

3.14.1. Etkililik verilerinin toplanması

Etkililik verileri; başlangıç düzeyi, (EK 10) yer alan sorular ve her okunan sosyal öykünün ardından sorulan okuduğunu anlama sorularına katılımcının verdikleri doğru ve yanlış cevaplar, sosyal öykü veri kayıt formuna kaydedilmiştir (EK 11). Kaydedilen cevapların doğru tepkileri hesaplanmış ve grafiğe kaydedilmiştir. İzleme verileri de sosyal öykü uygulama oturumlarında olduğu gibi gerçekleştirilmiştir. Okunan her sosyal öykünün ardından sorulan okuduğunu anlama sorularına katılımcının verdikleri doğru ve yanlış cevaplar, sosyal öykü veri kayıt formuna kaydedilmiştir (EK 11).

3.14.2. Genelleme verilerinin toplanması

Sosyal öykü yöntemiyle, kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığıyla baş etme becerisi bilgi düzeyinde farklı bireylerle de gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceklerini belirlemek amacıyla genelleme oturumları uygulanmıştır. Yapılan çalışmanın genelleme oturumunda, son test yöntemi kullanılarak uygulanmıştır. Son test yönteminde başlangıç düzeyinde kullanılan formdan yararlanılmıştır (EK10). Farklı katılımcılar ve farklı ortamda düzenlenen genelleme oturumlarına ilişkin bulgular ilgili bölümde her bir öğrenci ve her bir beceri için verilmiştir.

3.14.3. Sosyal geçerlik verilerinin toplanması

Sosyal öykü yöntemiyle, kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığıyla baş etme becerisini bilgi düzeyinde kazandırmayı amaçlayan bu çalışma da sosyal geçerliliği değerlendirmek için öğretmenlerden ve ailelerden sosyal geçerlilik verisi toplanmıştır. Sosyal geçerlilik verisi toplamadan önce ailelere ve öğretmenlere çalışmanın süreci hakkında kısa bilgilendirme yapılmıştır. Yürütülen araştırmanın sosyal geçerliğini verilerini belirlemek için , uygulamacı tarafından hazırlanan “Sosyal Geçerlik Veri Toplama Öğretmen Formu (EK 12) öğretim çalışmaları sonunda ailelere uygulanmıştır. “Sosyal Geçerlik Veri Toplama Öğretmen Formu (EK 13) kullanılmıştır.

3.14.4. Güvenirlik verilerinin toplanması

Sosyal öykü yöntemiyle, kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığıyla baş etme becerisi bilgi düzeyinde kazandırmayı amaçlayan bu çalışma uygulama güvenirliği ve gözlemciler arası güvenirlik verisi olmak üzere iki tane

güvenirlik verisi toplanmıştır. Yürütülen çalışma süresince tüm oturumların %30 'unda uygulama güvenilirliği ve gözlemciler arası güvenilirlik verisi alınmıştır.

3.14.5. Gözlemciler arası güvenilirlik verilerinin toplanması

Gözlemciler arası güvenilirlik verileri; bağımsız iki ayrı gözlemcinin aynı oturumları eş zamanlı olarak birbirinden bağımsız olacak şekilde yaptıkları değerlendirmenin karşılaştırılmasıyla elde edilmektedir (Tekin İftar ve Kırcaali İftar, 2018). Gözlemciler arası güvenilirlik verilerinin hesaplanmasında Görüş birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100 formülü kullanılmıştır (Kırcaali-İftar ve Tekin İftar, 2023). Görüş birlikleri ve görüş ayrılıkları, gözlemcinin ve araştırmacının doldurduğu veri toplama formları incelenip karşılaştırılarak karar verilmiştir. Yapılan hesaplamalardan sonra gözlemcilerin elde ettikleri sonuçların uyum indekslerinin %80 ve üstünde olması yürütülen araştırmanın güvenilirliği açısından yeterli bir ölçüt olarak kabul görmektedir (Tekin İftar ve Kırcaali İftar, 2018).

Yürütülen bu araştırma da katılımcıların başlama düzeyi, öğretim oturumları, genelleme ve izleme oturumlarındaki tepkilerini inceleyebilmek için gözlemciler arası güvenilirlik verileri alınmıştır. Elde edilen bu veriler “Gözlemciler Arası Veri Kayıt Formu (EK 14)” kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma süreci boyunca elde edilen verilerin, araştırmacının yaptığı değerlendirmeler ile karşılaştırılması ile gözlemciler arası güvenilirlik verilerine ulaşılmıştır.

3.14.6. Uygulama güvenilirliği verilerinin toplanması

Kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin karşılaştıkları akran zorbalığıyla baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğinin incelendiği bu çalışmada araştırmanın bağımsız değişkeni olan sosyal öykülerin planlanan şekilde uygulanıp uygulanmadığını sınamak için uygulama güvenilirliği verileri alınmıştır. Yürütülen çalışmanın tüm aşamalarında yansız atama yoluyla belirlenen oturumların %30'undan güvenilirlik verileri alınmıştır. Toplanan bu verilerle uygulama güvenilirliği verilerine ulaşılmıştır. Yürütülen bu çalışmada uygulama güvenilirliği verileri, çalışmada yer alan her bir katılımcı için tüm oturumların en az %30 'undan elde edilmiştir. Yürütülen çalışmada yansız atama yoluyla seçilen oturumlar bağımsız gözlemci tarafından izlenerek uygulamacının güvenilirliği “Uygulama Güvenirliği Veri Kayıt Formu (EK 15)” doldurularak kaydedilmiştir. Uygulamacının, uygulama sırasında sergilediği davranış sayısı uygulama öncesi planlanan davranış sayısına bölünüp 100 ile çarpılarak uygulama güvenilirliği yüzdesi elde edilmiştir. Yürütülen çalışmada uygulama güvenilirliği “gözlenen uygulamacı davranışı / hedeflenen

uygulamacı davranışı X 100 formülü baz alınarak hesaplanmıştır (Kırcaali İftar ve Tekin İftar, 2023).

3.15. Verilerin Analizi

3.15.1. Etkililik verilerinin analizi

Bu araştırmada; başlama düzeyi, öğretim, izleme oturumları sonucunda elde edilen tüm veriler grafiksel analiz ile analiz edilecektir. Verilerin çözümlenmesinde ise, grafiksel analiz tekniklerinden çizgisel grafik kullanılacaktır. Veriler oturum formatında hazırlanan zaman serili çizgisel grafik üzerinde gösterilecektir. Her katılımcı için ayrı ayrı hazırlanan grafiklerde, x eksen (yatay eksen) üzerinde oturumlar, y eksen (dikey eksen) üzerinde ise oturumlarda öğrencinin sergilediği performans yüzdesi gösterilecektir. Grafiklerde başlama düzeyi, uygulama, izleme oturumlarına ait veriler yer alacaktır.

3.15.2. Genelleme verilerinin analizi

Bu çalışmadaki genelleme verileri sütun grafiğiyle analiz edilecektir. Yürütülen bu çalışmanın genelleme oturumunda, son test yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Son test yönteminde başlangıç düzeyinde kullanılan formdan yararlanılmıştır.

3.15.3. Sosyal geçerlik verilerinin analizi

Bu araştırmada sosyal geçerliliği verilerini belirlemek için, akran zorbalığına uğrayan katılımcılara uygulanan sosyal öykülerin etkililiğine yönelik öğretmenlerden ve ailelerinden alınan sosyal geçerlilik veri kayıt formu kullanılarak öznel değerlendirme yaklaşımıyla veri toplanacaktır. Toplanan verilerin betimsel analiz yoluyla analiz edilmesi planlanmaktadır.

3.15.4. Güvenirlik verilerinin analizi

Araştırmada gözlemci güvenirliği ve uygulama verisinden oluşan iki çeşit güvenirlik verisi toplanmıştır.

3.15.5. Gözlemciler arası güvenirlik verilerinin analizi

Kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin karşılaştıkları akran zorbalığıyla baş etme becerisi bilgi düzeyinde öğretiminde sosyal öykülerin etkililiğinin incelendiği bu çalışmada katılımcılardan toplanan araştırma verilerinin doğru ve objektif bir

şekilde elde edilip edilmediğini belirlemek için uygulama boyunca gerçekleştirilen tüm oturumların yansız atamayla belirlenen oturumlarından gözlemciler arası güvenirlik verileri alınmıştır. Gözlemciler arası güvenirlik verilerini özel eğitim alan mezunu, milli eğitim bakanlığına bağlı bir okulda görev yapan deneyimli bir öğretmen tarafından toplamıştır. Seçilen oturumların en az %30 ‘una katılan gözlemci yansız atama yoluyla belirlenen oturumların değerlendirmelerini ilgili veri kayıt formuna kaydetmiştir. Toplanan verilerin, araştırmacının yaptığı değerlendirmeler ile karşılaştırılmasıyla gözlemciler arası güvenirlik verisi elde edilmiştir. Gözlemciler arası güvenirlik verilerinin hesaplanmasında Görüş birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) X 100 formülü kullanılmıştır (Kırcaali-İftar ve Tekin İftar, 2023). Yürütülen çalışmada görüş birlikleri ve görüş ayrılıkları, gözlemcinin ve araştırmacının doldurduğu Gözlemciler Arası Veri Kayıt Formu (EK 14) incelenerek karşılaştırılarak karar verilmiştir.

Tablo 3.4. Gözlemciler arası güvenirlik verisi.

Başlama Düzeyi	Başlama Düzeyi	Uygulama	Silikleştirme	İzleme
Pilot Uygulama	%100	% 100	%100	%100
1.katılımcı	%100	%100	%100	%100
2.katılımcı	%100	%100	%100	%100
3.katılımcı	%100	%100	%100	%100

3.15.6. Uygulama güvenirliği verilerinin analizi

Kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin karşılaştıkları akran zorbalığıyla baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğinin incelendiği bu çalışmada akran zorbalığıyla baş etme becerisi bilgi düzeyinde öğretimi için hazırlanan öğretim programının, araştırmacı tarafından güvenilir bir biçimde uygulama yapıp yapılmadığını değerlendirmek için uygulama güvenirliği verileri alınmıştır. Uygulama güvenirliği verileri, her bir katılımcı için tüm oturumların en az %30 ‘undan toplanmıştır. Bağımsız gözlemcinin, yansız atama yoluyla seçilmiş oturumlara katılarak, araştırmacının uygulamaları ve katılımcının sergilenen beceri basamaklarına yönelik tepkilerini gözlemlemiştir. Bağımsız gözlemci tarafından izlenen oturumlar ilgili forma “Uygulama Güvenirliği Veri Kayıt Formu (EK 15) kayıt edilmiştir. Kayıt edilen uygulama güvenirliği verileri; gözlenen uygulamacı davranışı/ hedeflenen uygulamacı davranışı X 100 formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Kırcaali İftar ve Tekin İftar, 2023).

Tablo 3.5. Uygulama güvenilirliği verilerinin analizi.

Başlama Düzeyi	Başlama Düzeyi	Uygulama	Silikleştirme	İzleme
Pilot Uygulama	%100	%100	%100	%100
1.katılımcı	%100	%100	%100	%100
2.katılımcı	%100	%100	%100	%100
3.katılımcı	%100	%100	%100	%100

3.16. Araştırmada İç ve Dış Geçerliliğinin Kontrolü

Yapılan çalışmada iç ve dış geçerlik çalışmadan toplanan sonuçları etkilemektedir. İç geçerlilik, çalışmada elde edilen sonuçların sadece bağımsız değişkenden kaynaklandığını ifade ederken, dış geçerlik araştırma sonuçlarının farklı koşul ve ortamlarda da uygulanabilir olmasını ifade eder (Kırcaali İftar ve Tekin İftar, 2023). Yürütülen bu çalışmada iç geçerliliği etkileyebilecek dış etmenler için katılımcıların ailelerinden, okul rehber öğretmenleri ve öğretmenleriyle görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler esnasında araştırmanın hedef becerilerine yönelik olarak herhangi bir öğretim yapılmaması istenmiştir. Bu çalışmada ölçme etkenini kontrol etmek için gerçekleştirilen oturumların %30 'undan gözlemciler arası güvenilirlik verisi ve uygulama güvenilirliği verisi alınmıştır.

Yürütülen çalışmada olgunlaşma unsurunun kontrol altına alabilmek için araştırma olabildiğince kısa zamanda tamamlamak için her gün oturumlar planlanıp uygulanmıştır. Araştırmada katılımcı kaybını önlemek için kaynaştırma eğitimine devam eden 4 öğrenci belirlenmiştir. Bu çalışmada katılımcı seçimi yanlılığı kontrol etmek için tüm katılımcıların başlama düzeyindeki performansları, uygulama sonrasındaki performansları ile kıyaslayarak kontrol edilmiştir. Bu çalışmada gözlenen değişimlerin bağımsız değişkenden kaynaklandığını göstermek amacıyla üç farklı katılımcıda yinelenmiş etki gösterilmesi hedeflenmektedir.

3.17. Etki Büyüklüğü Verilerinin Analizi

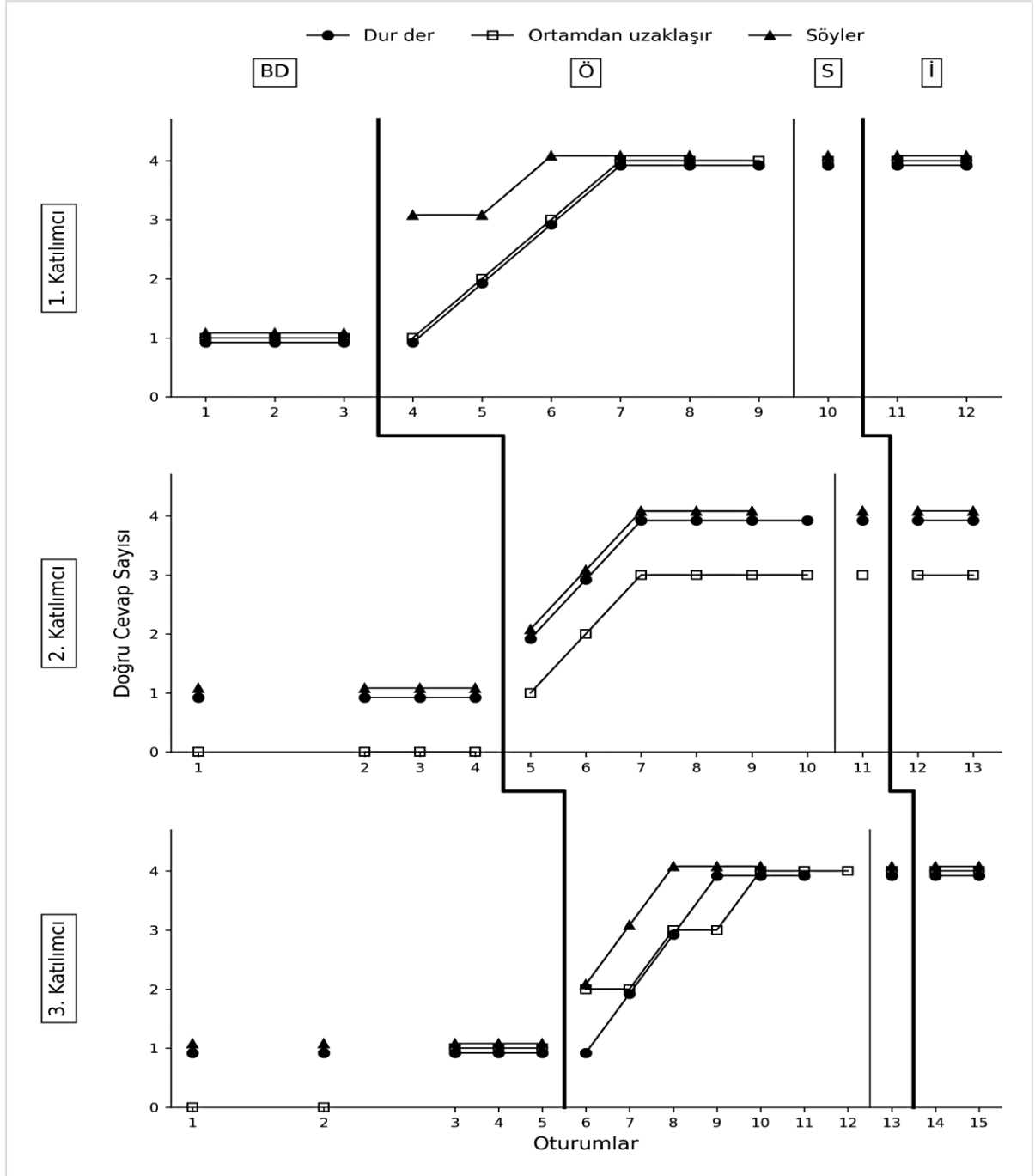
Bu çalışmada etkililiği incelenen sosyal öykü uygulamalarının, kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli bireylerde akran zorbalığıyla baş etme becerilerini bilgi düzeyinde edinmelerine ve kalıcılığına olan etkisi yüzde olarak ifade etmek için örtüşmeyen veri analizi kullanılmıştır. Tek denekli araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalarda, etki büyüklüğünü hesaplamada örtüşmeyen veri analizi sıklıkla tercih edilen bir yöntemdir. Örtüşmeyen veri analizi, başlama düzeyindeki en büyük veri noktası aşan uygulama aşaması veri noktalarının sayısının, toplam uygulama aşamasına veri noktası sayısına bölünmesiyle

hesaplanır ve elde edilen bu sonuç yüzde olarak ifade edilmek üzere 100 ile çarpılır (Ulaşman, 2024).

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu araştırmada; kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğini incelemektir. Bu bölümde etkililik bulguları, genelleme bulguları ,izleme bulguları ve sosyal geçerlik bulgularına yer verilmiştir.

Grafik 4.1. Katılımcıların “dur der”, “ortamdan uzaklaşır” ve “söyler” davranışlarına ilişkin doğru cevap sayılarının başlama düzeyi (BD), öğretim (Ö), silikleştirme (S) ve izleme (İ) oturumlarındaki değişimi.

Sosyal öykü yöntemiyle, kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığıyla baş etme bilgi düzeyinde , zorbalığa karşı uygun tepkide bulunma “dur der”, “ortamdan uzaklaşır” ve zorbalığı bildirme (öğretmene, aileye söyler) becerilerine yönelik olarak her oturum ayrı bağlamda hazırlanan yukarıda verilen becerileri hedef alan 3 sosyal öyküler okunmuştur. Oturumlar sırasında okunan öyküler, sosyal öykülerin hazırlanması bölümünde detaylıca anlatılmıştır. Her hedef beceri için ilişkin etkililik verileri ilgili grafikte yer almaktadır. Öğrencinin başlama düzeyi ve izleme veri kayıt formunda yer alan sorular ile her bir sosyal öykü uygulaması sonrasında araştırmacı tarafından hazırlanan sosyal öyküye ilişkin sorulara verdikleri doğru cevap oranları, grafikte yer almaktadır.

4.1. Sosyal Öykü Yönteminin Akran Zorbalığıyla Baş Etmesi Etkililiğine İlişkin Bulgular

1. Katılımcı 1. başlama evresinde; kararlı veri elde edilene kadar yapılan 3 oturumda da akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan 4 sorudan sadece 1'ine doğru cevap vermiştir. Bu sebeple 1.katılımcı başlama düzeyine ilişkin ard arda alınan üç veri grafikte ilgili bölüme bir olarak işlenmiştir. Böylece 1. katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik sorulan soruların sadece birine doğru cevap verdiği görülmüştür. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda 1.katılımcıya akran zorbalığıyla baş etme “dur der” hedef becerisine yönelik sosyal öykü okunmuştur. 1. katılımcının uygulama sonunda araştırmacı tarafından uygulama sonunda sorulan 4 sorudan birine doğru cevap vermiştir. İkinci oturumda 4 sorudan 2 'sine doğru cevap vermiştir. Üçüncü uygulamada 4 sorudan 3'üne doğru cevap vermiştir. Katılımcı 1 dördüncü, beşinci, altıncı oturumlarda ise 4 sorunun hepsine doğru cevap vermiştir. Üst üste 3 oturum kararlı veri sağlandıktan sonra silikleştirme oturumuna geçilmiştir. Silikleştirme oturumunda sosyal öykülerin uygulama sıklığı azaltılarak bir gün arayla bir uygulama yapılmıştır. Silikleştirme oturumuyla birlikte 4 oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra uygulama oturumları sonlandırılmıştır. İzleme oturumları 7 ve 14 gün sonra gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 1 akran zorbalığıyla baş etme “dur der” becerisi yönelik sosyal öyküde okuduğunu anlama sorularının 4'üne de doğru cevap vermiştir. Katılımcı 1 'nin akran zorbalığıyla baş etme “dur der” becerisini 7 ve 14 gün sonra da koruduğu görülmüştür.

Örtüşmeyen veri analizi incelemesinde, akran zorbalığıyla baş etme “dur der” hedef becerisine yönelik 1. katılımcının başlama ve uygulama aşaması verileri değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi veri setindeki üç veri noktası, sırasıyla 1, 1 ve 1 olarak belirlenmiş olup en yüksek değer 1'dir. Uygulama aşaması veri seti ise 6 veri noktasından oluşmaktadır. Bu

aşamadaki veri noktaları sırasıyla 1,2,3,4,4,4, şeklindedir. Başlama düzeyi evresindeki en yüksek veri noktasını aşan toplam uygulama aşaması veri noktası sayısı 5'tir. Buna göre, ÖVY %83,33 olarak belirlenmiştir.

Katılımcı 1 başlama evresinde; kararlı veri elde edilene kadar yapılan 3 oturumda da akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan 4 sorudan sadece birine doğru cevap vermiştir. Bu sebeple 1.katılımcı'nın başlama düzeyine ilişkin ard arda alınan üç veri, grafikte ilgili bölüme bir 1 olarak işlenmiştir. Böylece 1. katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik sorulan soruların sadece birine doğru cevap verdiği görülmektedir. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda seçilen akran zorbalığına göre 2. Sosyal öyküde zorbalığıyla baş etme "ortamdan uzaklaşır" hedef becerisine yönelik 2. Sosyal öykü okunmuştur. 1. Katılımcının uygulama sonunda araştırmacı tarafından sorulan 4 sorudan birine doğru cevap vermiştir. İkinci oturumda 4 sorudan 2 'sine doğru cevap vermiştir. Üçüncü uygulamada 4 sorudan 3'üne doğru cevap vermiştir. 1. katılımcı dördüncü, beşinci, altıncı oturumlarda ise 4 sorunun hepsine doğru cevap vermiştir. Üst üste 3 oturum kararlı veri sağlandıktan sonra silikleştirme oturumuna geçilmiştir. Silikleştirme oturumunda sosyal öykülerin uygulama sıklığı azaltılarak bir gün arayla bir uygulama yapılmıştır. Silikleştirme oturumuyla birlikte 4 oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra uygulama oturumları sonlandırılmıştır. İzleme oturumları 7 ve 14 gün sonra gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 1 akran zorbalığıyla baş etme "ortamdan uzaklaşır" becerisi yönelik sosyal öyküde okuduğunu anlama sorularının 4'üne de doğru cevap vermiştir. Katılımcı 1 'nin akran zorbalığıyla baş etme "ortamdan uzaklaşır" becerisini 7 ve 14 gün sonra da koruduğu görülmüştür.

Örtüşmeyen veri analizi incelemesinde, akran zorbalığıyla baş etme "ortamdan uzaklaşır" hedef becerisine yönelik 1.katılımcının başlama ve uygulama aşaması verileri değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi veri setindeki üç veri noktası, sırasıyla 1.1 ve 1 olarak belirlenmiş olup en yüksek değer 1'dır. Uygulama aşaması veri seti ise 6 veri noktasından oluşmaktadır. Bu aşamadaki veri noktaları sırasıyla 1,2,3,4,4,4, şeklindedir. Başlama düzeyi evresindeki en yüksek veri noktasını aşan toplam uygulama aşaması veri noktası sayısı 5'tir. Buna göre, ÖVY %83,33 olarak belirlenmiştir.

Katılımcı 1, başlama evresinde; kararlı veri elde edilene kadar yapılan 3 oturumda da akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan 4 sorudan sadece birine doğru cevap vermiştir. Bu sebeple 1. katılımcı'nın başlama düzeyine ilişkin ard arda alınan üç veri, grafikte ilgili bölüme bir 1 olarak işlenmiştir. Böylece 1.katılımcının akran

zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik sorulan soruların sadece birine doğru cevap verdiği görülmektedir. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda 1. katılımcıya akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene/ yetişkine bildirir” hedef becerisine yönelik sosyal öykü okunmuştur. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda seçilen akran zorbalığına göre okunan 3. Sosyal öyküde 1. Katılımcının uygulama sonunda araştırmacı tarafından sorulan 4 sorudan üçüne doğru cevap vermiştir. İkinci oturumda 4 sorudan 3 ‘üne doğru cevap vermiştir. 1. katılımcı üçüncü, dördüncü, beşinci, oturumlarda ise 4 sorunun hepsine doğru cevap vermiştir. Üst üste 3 oturum kararlı veri sağlandıktan sonra silikleştirme oturumuna geçilmiştir. Silikleştirme oturumunda sosyal öykülerin uygulama sıklığı azaltılarak bir gün arayla bir uygulama yapılmıştır. Silikleştirme oturumuyla birlikte 4 oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra uygulama oturumları sonlandırılmıştır. İzleme oturumları 7 ve 14 gün sonra gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 1 akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene /yetişkine bildirir” becerisi yönelik sosyal öyküde okuduğunu anlama sorularının 4’üne de doğru cevap vermiştir. Katılımcı 1 ‘nin akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene /yetişkine bildirir” becerisini 7 ve 14 gün sonra da koruduğu görülmüştür.

Örtüşmeyen veri analizi incelemesinde, akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene/yetişkine bildirir” hedef becerisine yönelik 1. katılımcının başlama ve uygulama aşaması verileri değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi veri setindeki üç veri noktası, sırasıyla 1.1 ve 1 olarak belirlenmiş olup en yüksek değer 1’dir. Uygulama aşaması veri seti ise 5 veri noktasından oluşmaktadır. Bu aşamadaki veri noktaları sırasıyla 3,3,4,4,4, şeklindedir. Başlama düzeyi evresindeki en yüksek veri noktasını aşan toplam uygulama aşaması veri noktası sayısı 5’tir. Buna göre, ÖVY %100 olarak belirlenmiştir.

Katılımcı 2 katılımcı başlama evresinde; kararlı veri elde edilene kadar yapılan oturumlarda akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan 4 sorudan sadece birine doğru cevap vermiştir. Bu sebeple 2. katılımcının başlama düzeyine ilişkin ard arda alınan dört veri, grafikte ilgili bölüme bir 1 olarak işlenmiştir. Böylece 2.katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik sorulan soruların sadece birine doğru cevap verdiği görülmüştür. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda 2. katılımcıya akran zorbalığıyla baş etme “dur der” hedef becerisine yönelik sosyal öykü okunmuştur. 2. katılımcının uygulama sonunda araştırmacı tarafından sorulan 4 sorudan ikisine doğru cevap vermiştir. İkinci oturumda 4 sorudan 3 ‘üne doğru cevap vermiştir. 2. katılımcı üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı oturumlarda ise 4 sorunun hepsine doğru cevap vermiştir. Üst üste 3 oturum kararlı veri sağlandıktan sonra silikleştirme oturumuna geçilmiştir. Silikleştirme

oturumda sosyal öykülerin uygulama sıklığı azaltılarak bir gün arayla bir uygulama yapılmıştır. Silikleştirme oturumuyla birlikte 4 oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra uygulama oturumları sonlandırılmıştır. İzleme oturumları 7 ve 14 gün sonra gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 2 akran zorbalığıyla baş etme “dur der” becerisi yönelik sosyal öyküde okuduğunu anlama sorularının 4’üne de doğru cevap vermiştir. Katılımcı 2 ‘nin akran zorbalığıyla baş etme “dur der” hedef becerisini 7 ve 14 gün sonra da koruduğu görülmüştür.

Örtüşmeyen veri analizi incelemesinde, akran zorbalığıyla baş etme “dur der” hedef becerisine yönelik 2. katılımcının başlama ve uygulama aşaması verileri değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi veri setindeki dört veri noktası, sırasıyla 1,1,1 ve 1 olarak belirlenmiş olup en yüksek değer 1’dir. Uygulama aşaması veri seti ise 6 veri noktasından oluşmaktadır. Bu aşamadaki veri noktaları sırasıyla 2,3,4,4,4,4 şeklindedir. Başlama düzeyi evresindeki en yüksek veri noktasını aşan toplam uygulama aşaması veri noktası sayısı 6’dır. Buna göre, ÖVY %100 olarak belirlenmiştir.

Katılımcı 2 başlama evresinde; kararlı veri elde edilene kadar yapılan oturumlarda akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan 4 sorudan hiçbirine doğru cevap verememiştir. Bu sebeple 2. katılımcının başlama düzeyine ilişkin ard arda alınan dört veri, grafikte ilgili bölüme bir 0 olarak işlenmiştir. Böylece 2. katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik soruların hiçbirine cevap veremediği görülmüştür. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda seçilen akran zorbalığına göre 2. Sosyal öyküde akran zorbalığıyla baş etme “ortamdan uzaklaşır” hedef becerisine yönelik 2. Sosyal öykü okunmuştur. 2. Katılımcının uygulama sonunda araştırmacı tarafından uygulama sonunda sorulan 4 sorudan 1’ine doğru cevap vermiştir. İkinci oturumda 4 sorudan 2 soruya doğru cevap vermiş. 2. katılımcı üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve oturumlarda ise 4 sorunun üçüne doğru cevap vermiştir. Üst üste 3 oturum kararlı veri sağlandıktan sonra silikleştirme oturumuna geçilmiştir. Silikleştirme oturumunda sosyal öykülerin uygulama sıklığı azaltılarak bir gün arayla bir uygulama yapılmıştır. Silikleştirme oturumuyla birlikte 4 oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra uygulama oturumları sonlandırılmıştır. İzleme oturumları 7 ve 14 gün sonra gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 2 akran zorbalığıyla baş etme “ortamdan uzaklaşır” becerisi yönelik sosyal öyküde okuduğunu anlama sorularının 4’üne de doğru cevap vermiştir. Katılımcı 2 ‘nin akran zorbalığıyla baş etme “ortamdan uzaklaşır” becerisini 7 ve 14 gün sonra da koruduğu görülmüştür.

Örtüşmeyen veri analizi incelemesinde, akran zorbalığıyla baş etme “ortamdan uzaklaşır” hedef becerisine yönelik 2. katılımcının başlama ve uygulama aşaması verileri değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi veri setindeki dört veri noktası, sırasıyla 0,0,0,0 ve 0 olarak belirlenmiş olup en yüksek değer 0’dır. Uygulama aşaması veri seti ise 6 veri noktasından oluşmaktadır. Bu aşamadaki veri noktaları sırasıyla 1,2,3,3,3,3 şeklindedir. Başlama düzeyi evresindeki en yüksek veri noktasını aşan toplam uygulama aşaması veri noktası sayısı 6’dır. Buna göre, ÖVY %100 olarak belirlenmiştir

Katılımcı 2 başlama evresinde; kararlı veri elde edilene kadar yapılan oturumlarda akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan 4 sorudan sadece birine doğru cevap vermiştir. Bu sebeple 2. katılımcının başlama düzeyine ilişkin ard arda alınan dört veri, grafikte ilgili bölüme bir olarak işlenmiştir. Böylece 2. katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik sorulan soruların sadece birine doğru cevap verdiği görülmüştür. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda 2. katılımcıya akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene/ yetişkine bildirir” hedef becerisine yönelik sosyal öykü okunmuştur. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda seçilen akran zorbalığına göre okunan 3. Sosyal öyküde 2. katılımcının uygulama sonunda araştırmacı tarafından uygulama sonunda sorulan 4 sorudan ikisine doğru cevap vermiştir. İkinci oturumda 4 sorudan 3 ‘üne doğru cevap vermiştir. 2. katılımcı üçüncü, dördüncü, beşinci oturumlarda ise 4 sorunun hepsine doğru cevap vermiştir. Üst üste 3 oturum kararlı veri sağlandıktan sonra silikleştirme oturumuna geçilmiştir. Silikleştirme oturumunda sosyal öykülerin uygulama sıklığı azaltılarak bir gün arayla bir uygulama yapılmıştır. Silikleştirme oturumuyla birlikte 4 oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra uygulama oturumları sonlandırılmıştır. İzleme oturumları 7 ve 14 gün sonra gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 2 akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene/ yetişkine bildirir” becerisi yönelik 3. Sosyal öyküde okuduğunu anlama sorularının 4’üne de doğru cevap vermiştir. Katılımcı 2’nin akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene/ yetişkine bildirir” becerisini 7 ve 14 gün sonra da koruduğu görülmüştür.

Örtüşmeyen veri analizi incelemesinde, akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene/yetişkine bildirir” hedef becerisine yönelik 2. katılımcının başlama ve uygulama aşaması verileri değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi veri setindeki dört veri noktası, sırasıyla 1,1,1 ve 1 olarak belirlenmiş olup en yüksek değer 1’dır. Uygulama aşaması veri seti ise 5 veri noktasından oluşmaktadır. Bu aşamadaki veri noktaları sırasıyla 2,3,4,4,4 şeklindedir. Başlama düzeyi evresindeki en yüksek veri noktasını aşan toplam uygulama aşaması veri noktası sayısı 5’tir. Buna göre, ÖVY %100 olarak belirlenmiştir.

Katılımcı 3 başlama evresinde; kararlı veri elde edilene kadar yapılan oturumlarda akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan 4 sorudan sadece birine doğru cevap vermiştir. Bu sebeple 3. katılımcının başlama düzeyine ilişkin ard arda alınan beş veri, grafikte ilgili bölüme bir olarak işlenmiştir. Böylece 3. katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik sorulan soruların sadece birine doğru cevap verdiği görülmüştür. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda 3. katılımcıya akran zorbalığıyla baş etme “dur der” hedef becerisine yönelik sosyal öykü okunmuştur. 3. katılımcıya uygulama sonunda sorulan 4 sorudan 1’ine doğru cevap vermiştir. İkinci oturumda 4 sorudan 2’sine doğru cevap vermiş. Üçüncü uygulamada 4 sorudan 3’sine doğru cevap vermiş. 3. katılımcı dördüncü beşinci ve altıncı uygulamalarda 4 sorunun hepsine de cevap vermiştir. Üst üste 3 oturum kararlı veri sağlandıktan sonra silikleştirme oturumuna geçilmiştir. Silikleştirme oturumunda sosyal öykülerin uygulama sıklığı azaltılarak bir gün arayla bir uygulama yapılmıştır. Silikleştirme oturumuyla birlikte 4 oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra uygulama oturumları sonlandırılmıştır. İzleme oturumları 7 ve 14 gün sonra gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 3 akran zorbalığıyla baş etme “dur der” becerisi yönelik sosyal öyküde okuduğunu anlama sorularının 4’üne de doğru cevap vermiştir. Katılımcı 3’ün akran zorbalığıyla baş etme “dur der” becerisini 7 ve 14 gün sonra da koruduğu görülmüştür.

Örtüşmeyen veri analizi incelemesinde, akran zorbalığıyla baş etme “dur der” hedef becerisine yönelik 3. katılımcının başlama ve uygulama aşaması verileri değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi veri setindeki beş veri noktası sırasıyla 1,1,1,1 ve 1 olarak belirlenmiş olup en yüksek değer 1’dir. Uygulama aşaması veri seti ise 6 veri noktasından oluşmaktadır. Bu aşamadaki veri noktaları sırasıyla 1,2,3,4,4,4 şeklindedir. Başlama düzeyi evresindeki en yüksek veri noktasını aşan toplam uygulama aşaması veri noktası sayısı 5’tir. Buna göre, ÖVY %83,33 olarak belirlenmiştir.

Katılımcı 3 başlama evresinde; kararlı veri elde edilene kadar yapılan oturumlarda akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan 4 sorudan sadece birine doğru cevap vermiştir. Bu sebeple 3. katılımcının başlama düzeyine ilişkin ard arda alınan beş veri, grafikte ilgili bölüme bir olarak işlenmiştir. Böylece 3.katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik sorulan soruların sadece birine doğru cevap verdiği görülmektedir. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda seçilen akran zorbalığına göre 2. sosyal öyküde zorbalığıyla baş etme “ortamdan uzaklaşır” hedef becerisine yönelik 2. sosyal öykü okunmuştur. 2. öyküde ilk oturumunda 3. katılımcının uygulama sonunda araştırmacı tarafından uygulama sonunda sorulan 4 sorudan 2’sine doğru cevap vermiştir. İkinci oturumda

4 sorudan 2 'sine doğru cevap vermiştir. Üçüncü uygulamada 4 sorudan 3 'üne doğru cevap vermiştir. Dördüncü oturumda 4 sorudan 3'üne doğru cevap vermiştir. 3. katılımcı beşinci, altıncı ve yedinci uygulamalarda 4 sorunun hepsine de cevap vermiştir. Üst üste 3 oturum kararlı veri sağlandıktan sonra silikleştirme oturumuna geçilmiştir. Silikleştirme oturumunda sosyal öykülerin uygulama sıklığı azaltılarak bir gün arayla bir uygulama yapılmıştır. Silikleştirme oturumuyla birlikte 4 oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra uygulama oturumları sonlandırılmıştır. İzleme oturumları 7 ve 14 gün sonra gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 3 akran zorbalığıyla baş etme “ortamdan uzaklaşır” becerisi yönelik sosyal öyküde okuduğunu anlama sorularının 4'üne de doğru cevap vermiştir. Katılımcı 3'ün akran zorbalığıyla baş etme “ortamdan uzaklaşır” becerisini 7 ve 14 gün sonra da koruduğu görülmüştür.

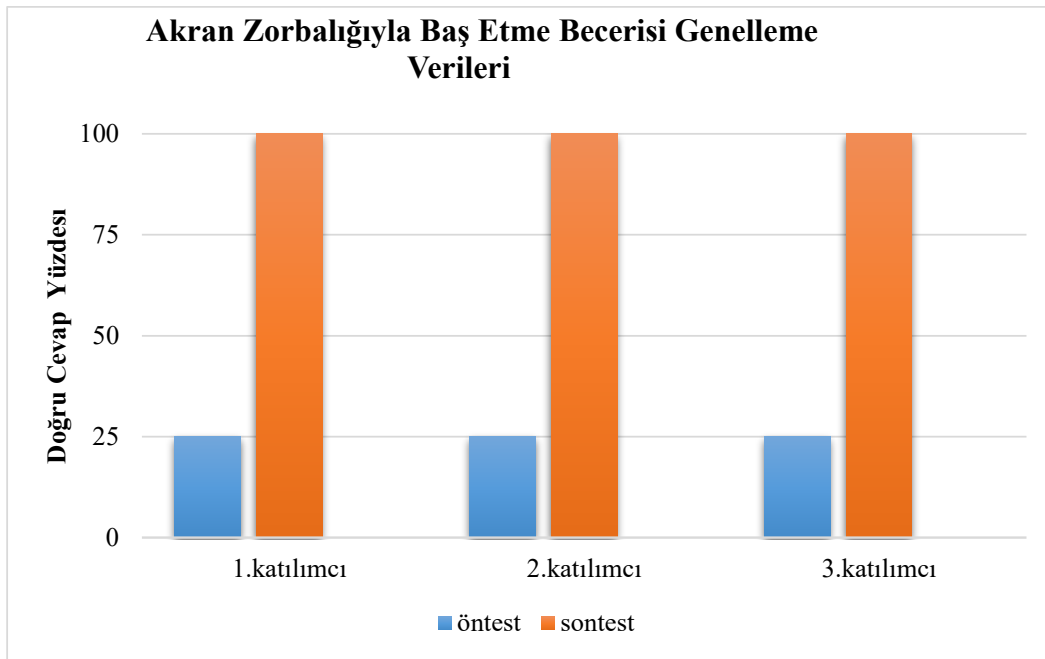
Örtüşmeyen veri analizi incelemesinde, akran zorbalığıyla baş etme “ortamdan uzaklaşır” hedef becerisine yönelik 3. katılımcının başlama ve uygulama aşaması verileri değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi veri setindeki beş veri noktası, sırasıyla 0,0,1,1 ve 1 olarak belirlenmiş olup en yüksek değer 1'dir. Uygulama aşaması veri seti ise 7 veri noktasından oluşmaktadır. Bu aşamadaki veri noktaları sırasıyla 2,2,3,3,4,4,4 şeklindedir. Başlama düzeyi evresindeki en yüksek veri noktasını aşan toplam uygulama aşaması veri noktası sayısı 7'dir. Buna göre, ÖVY %100 olarak belirlenmiştir.

Katılımcı 3 başlama evresinde; kararlı veri elde edilene kadar yapılan oturumlarda akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan 4 sorudan sadece birine doğru cevap vermiştir. Bu sebeple 3. katılımcının başlama düzeyine ilişkin ard arda alınan beş veri, grafikte ilgili bölüme bir 1 olarak işlenmiştir. Böylece 3. katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik sorulan soruların sadece birine doğru cevap verdiği görülmüştür. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda 3. katılımcıya akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene/ yetişkine bildirir” hedef becerisine yönelik sosyal öykü okunmuştur. Sosyal öykü uygulaması ilk oturumunda seçilen akran zorbalığına göre okunan 3. sosyal öyküde 3. katılımcının uygulama sonunda araştırmacı tarafından sorulan 4 sorudan ikisine doğru cevap vermiştir. İkinci oturumda 4 sorudan 3'üne doğru cevap vermiş. Üçüncü uygulamada 4 sorudan 4'üne doğru cevap vermiş. 3. katılımcı dördüncü, beşinci, oturumlarda ise 4 sorunun hepsine doğru cevap vermiştir. Üst üste 3 oturum kararlı veri sağlandıktan sonra silikleştirme oturumuna geçilmiştir. Silikleştirme oturumunda sosyal öykülerin uygulama sıklığı azaltılarak bir gün arayla bir uygulama yapılmıştır. Silikleştirme oturumuyla birlikte 4 oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra uygulama oturumları sonlandırılmıştır. İzleme oturumları 7 ve

14 gün sonra gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 3 akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene /yetişkine bildirir” becerisi yönelik sosyal öyküde okuduğunu anlama sorularının 4’üne de doğru cevap vermiştir. Katılımcı 3 ‘ün akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene/ yetişkine bildirir” becerisini 7 ve 14 gün sonra da koruduğu görülmüştür.

Örtüşmeyen veri analizi incelemesinde, akran zorbalığıyla baş etme “öğretmene/ yetişkine bildirir” hedef becerisine yönelik 3. katılımcının başlama ve uygulama aşaması verileri değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi veri setindeki beş veri noktası, sırasıyla 1,1,1,1 ve 1 olarak belirlenmiş olup en yüksek değer 2’dir. Uygulama aşaması veri seti ise 5 veri noktasından oluşmaktadır. Bu aşamadaki veri noktaları sırasıyla 2,3,4,4,4 şeklindedir. Başlama düzeyi evresindeki en yüksek veri noktasını aşan toplam uygulama aşaması veri noktası sayısı 5 ’dir. Buna göre, ÖVY %100 olarak belirlenmiştir.

4.2. Sosyal Öykü Yönteminin Katılımcıların Akran Zorbalığıyla Baş Etmesi Genellemesine İlişkin Bulgular

Şekil 4.1. Akran zorbalığıyla baş etme becerisi genelleme verileri.

Sosyal öykü yöntemiyle, kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığıyla baş etme becerisi bilgi düzeyinde farklı katılımcılarla gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceklerini belirlemek amacıyla genelleme oturumları düzenlenmiştir. Yürütülen bu çalışmanın genelleme oturumunda, son test yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Son test yönteminde başlangıç düzeyinde kullanılan formdan (EK 10)

yararlanılmıştır. Farklı katılımcılar ve farklı ortamda düzenlenen genelleme oturumlarına ilişkin bulgular ilgili bölümde her bir öğrenci ve her bir beceri için verilmiştir.

Katılımcı 1 grafiği incelendiğinde genelleme ön test oturumlarında akran zorbalığıyla baş etme becerileri yönelik sorulan 4 sorudan sadece 1'ine doğru cevap verdiği görülmektedir. Genelleme son test oturumunda ise oturumlarında katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerileri farklı zaman ve kişilerde genellediği görülmüştür.

Katılımcı 2'nin grafiği incelendiğinde genelleme ön test oturumlarında akran zorbalığıyla baş etme becerileri yönelik sorulan 4 sorudan birine doğru cevap vermediği görülmektedir. Genelleme son test oturumunda ise oturumlarında katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerileri farklı zaman ve kişilerde genellediği görülmüştür.

Katılımcı 3 'ün grafiği incelendiğinde genelleme ön test oturumlarında akran zorbalığıyla baş etme becerileri yönelik sorulan 4 sorudan sadece 1'ine doğru cevap verdiği görülmektedir. Genelleme son test oturumunda ise oturumlarında katılımcının akran zorbalığıyla baş etme becerileri farklı zaman ve kişilerde genellediği görülmüştür.

4.3. Akran Zorbalığına Uğrayan Katılımcılara Uygulanan Sosyal Öykülerin Etkililiğine Yönelik Öğretmenlerden Alınan Sosyal Geçerlilik Bulguları

Bu araştırmanın sosyal geçerliğini belirlemek üzere, uygulamacı tarafından hazırlanan “Sosyal Geçerlik Veri Toplama Öğretmen Formu (Ek 12) öğretim çalışmaları sonunda öğretmenlere uygulanmıştır. “Sosyal Geçerlik Veri Toplama Öğretmen Formu (EK 12) öğretmenlerin verdiği cevaplar aşağıda sunulmuştur.

Öğrencinizin akran zorbalığı (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, akranlarıyla etkileşime girmesini önleme, görmezden gelerek etkinliklerden ve akran gruplarından dışlama, oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe, başka akranları da mağdur akrana zarar verme amacıyla ikna etme) maruz kaldığında uygun tepkide bulunmasının önemli ve gerekli olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna tüm öğretmenler “evet” seçeneğini işaretleyerek ortak görüş bildirmişlerdir.

Öğrencinizin akran zorbalığı (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, akranlarıyla etkileşime girmesini önleme, görmezden gelerek etkinliklerden ve akran

gruplarından dışlama, oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe, başka akranları da mağdur akarana zarar verme amacıyla ikna etme) maruz kaldığında bu durumu öğretmenine, ailesine ya da en yakın yetiştikine bildirmesinin önemli ve gerekli olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna tüm öğretmenler “evet” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

“Öğrencinizin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin kullanımının etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna tüm öğretmenler “evet” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

“Öğrencinizin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin kullanılmasından hoşnut musunuz?” Sorusuna 3 katılımcının öğretmeni de “evet” seçeneğini işaretleyerek ortak görüş bildirmişlerdir.

“Yapılan bu öğretimden sonra öğrencinizin akran zorbalığı ile baş edebileceğinizi düşünüyor musunuz?” Sorusuna tüm öğretmenlerin “evet” seçeneğini işaretleyerek ortak görüş bildirmişlerdir.

“Öğrencinizin bu çalışmada öğrendiği akran zorbalığı ile baş etme becerisinden sonra günlük yaşamını daha güvenli geçireceğini düşünüyor musunuz?” Sorusuna 3 katılımcının öğretmenlerinin de “evet” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

“Yapılan bu öğretimden sonra öğrencinizin sosyal becerilerinde de gelişme olacağını düşünüyor musunuz?” Sorusuna 3. katılımcının öğretmenin “kararsızım” 1.ve 2. Katılımcının öğretmenin ise de “evet” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

4.4. Akran Zorbalığına Uğrayan Katılımcılara Uygulanan Sosyal Öykülerin Etkililiğine Yönelik Ailelerden Alınan Sosyal Geçerlilik Bulguları

Bu araştırmanın sosyal geçerliğini belirlemek üzere, uygulamacı tarafından hazırlanan “Sosyal Geçerlik Veri Toplama Aile Formu (EK 13) öğretim çalışmaları sonunda ailelere uygulanmıştır. “Sosyal Geçerlik Veri Toplama Aile Formu (EK 13) ailelerin verdiği cevaplar aşağıda sunulmuştur.

Çocuğunuzun akran zorbalığı (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, akranlarıyla etkileşime girmesini önleme, görmezden gelerek etkinliklerden ve akran

gruplarından dışlama, oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe, başka akranları da mağdur akarana zarar verme amacıyla ikna etme) maruz kaldığında uygun tepkide bulunmasının önemli ve gerekli olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna tüm veliler “evet” seçeneğini işaretleyerek ortak görüş bildirmişlerdir.

Çocuğunuzun akran zorbalığı (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, akranlarıyla etkileşime girmesini önleme, görmezden gelerek etkinliklerden ve akran gruplarından dışlama, oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe, başka akranları da mağdur akarana zarar verme amacıyla ikna etme) maruz kaldığında bu durumu öğretmene, ailesine ya da en yakın yetiştikine bildirmesinin önemli ve gerekli olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna tüm veliler “evet” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

“Çocuğunuzun akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin kullanımının etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna tüm veliler “evet” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

“Çocuğunuzun akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin kullanılmasından hoşnut musunuz?” Sorusuna 3 katılımcının velileri de “evet” seçeneğini işaretleyerek ortak görüş bildirmişlerdir.

“Yapılan bu öğretimden sonra çocuğunuzun akran zorbalığı ile baş edebileceğinizi düşünüyor musunuz?” Sorusuna tüm ailelere “evet” seçeneğini işaretleyerek ortak görüş bildirmişlerdir.

“Çocuğunuzun bu çalışmada öğrendiği akran zorbalığı ile baş etme becerisinden sonra günlük yaşamını daha güvenli geçireceğini düşünüyor musunuz?” Sorusuna 3.katılımcının velisi “kararsızım” seçeneğini, 1.ve 2. Katılımcıların velileri ise “evet” seçeneğini işaretlemişlerdir.

“Yapılan bu öğretimden sonra çocuğunuzun sosyal becerilerinde de gelişme olacağını düşünüyor musunuz?” Sorusuna 3 katılımcının velisi de “evet” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde tartışma, sonuç ve öneriler bölümlerinden oluşmaktadır.

5.1. Tartışma

Bu araştırmada amaç; kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde bilgi düzeyinde öğretilmesinde sosyal öykülerin etkililiğini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda kaynaştırma eğitimine devam eden 3 özel gereksinimli bireyin bilgi düzeyinde kazandıkları akran zorbalığıyla baş etme becerisine yönelik veriler toplanmıştır. Öğrencilerin bilgi düzeyinde kazandıkları akran zorbalığıyla baş etme becerisini 7 ve 14 gün sonra koruyup korumadıklarına ve kazandıkları bu beceriyi farklı kişilerde genelleyip genelleyemediklerine ilişkin veriler de incelenmiştir. Yürütülen bu çalışmanın sosyal geçerliliğine yönelik öğretmen ve ailelerin de görüşleri belirlenmiştir.

Alan yazınında sosyal öykülerin özel gereksinimli bireylerin davranışlarının azaltılmasında ya da akademik, sosyal, günlük yaşam, uygun olmayan davranışları azaltmak gibi çeşitli alanlarda tercih edilen bir uygulamadır. Sosyal Öykü uygulamalarının sosyal becerilerin öğretiminde kullanılarak gerçekleştirilmiş araştırmalarda, (Balçık, 2010; Gül Olcay, 2012; Samur, 2023; Vandermeer vd., 2015), güvenlik becerilerinin öğretiminde (Aslantaş, 2023; Kaya, 2022; Ulaşman, 2024), uygun olmayan davranışların azaltılmasında , sosyal etkileşim ve sözel iletişim becerilerinin geliştirilmesinde (Hanley Hochdorfer vd., 2010; Scattone vd., 2006), günlük yaşam becerilerinin öğretiminde (Barry ve Burlew, 2004), de etkili olarak kullanıldığı verilerle saptanmıştır. Sosyal öykü uygulamalarının etkililiğini inceleyen araştırma bulguları ile bu çalışmada kullanılan sosyal öykü bulgularının tutarlılık gösterdiği ve yürütülen bu çalışmayla birlikte alan yazınına katkı sunarak genişlettiği söylenebilir.

Okullarda akranlar arasında meydana gelen çeşitli zorbalık davranışlarının tanımlanmasında oluşan problemler, maruz kalınan akran zorbalığının önlenmesi için gerekli çalışmaların yapılmasının önüne geçeceğinden akran zorbalığıyla baş etme noktasında öğretmenlerin konu hakkında daha fazla bilgiye sahip olmaları oldukça önemlidir. Son derece önemlidir (Goncy vd., 2015). Bourke ve Burgman (2010), yaptıkları çalışmada, özel gereksinimli öğrencilerin ilkokulda çeşitli zorbalığa maruz kaldıklarını, aileleri ve öğretmenin sunacakları desteğe ihtiyaç duyduklarını, sağlık ve eğitim alanlarında çalışan bireylerin özel

gereksinimli öğrencilerin maruz kaldığı akran zorbalığına yönelik fiziksel ve duygusal destek vermelerinin gerekliliğini ve veli ile yapılan iş birliğinin önemini ortaya koymuştur.

Kaynaştırma ortamlarında akran zorbalığıyla ilgili yapılan çalışmalarda akran zorbalığı ve zorbalıkla baş etme stratejileri (Alieva Topal, 2025; Bayram, 2022; Çıracı ve Acar, 2024; Sarı ve Pürsün, 2019; Terzioğlu, 2022; Ünal, 2017), farklı yetersizlik türlerine göre akran zorbalığının değerlendirildiği (Bacık, 2022), öğrencilerin zorbalık deneyimlerini anlatan (Bayar vd., 2024), derleme çalışması (Çulhaoğlu ve Akmanoğlu, 2022), akran zorbalığının çeşitli konularla ilişkisini inceleyen (Akın, 2024; Aydemir, 2024; Taştekin, 2024; Yüce ve Şahbaz, 2020) ve akran zorbalığına müdahale karşımıza çıkmaktadır. Ergin (2024),’ün yaptığı çalışmada özel gereksinimli öğrencilerin maruz kalınan akran zorbalığından korunması amacıyla etkili uygulamalara ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğinin incelendiği bu çalışmanın etkililik bulguları akran zorbalığı ile baş etme becerisini kazandırmada sosyal öykülerin etkili olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın etkililik bulguları Pekince Koç (2024), tarafından yapılan 3 zihin engelli öğrenciye dijital sosyal öykü yöntemiyle akran zorbalığından korunma becerisinin öğretildiği çalışmasının etkililik bulguları ile uyushmaktadır.

Ross ve Horner, (2009), tarafından yapılan olumlu davranışsal destek uygulamalarına zorbalık önleme stratejilerinin eklenmesiyle oluşturulan programın etkililik bulguları akran zorbalığına müdahale çalışmalarının etkililiğini göstermektedir ve müdahale çalışmalarını genişletmektedir. Srija vd. (2019), yaptıkları çalışmada özel gereksinime sahip çocukların akran zorbalığıyla baş etme becerilerinin geliştirmede sosyal öykülerin etkililiğini incelemiştir. Yürütülen çalışmada araştırma sonucunda elde edilen bulgular akran zorbalığıyla başa çıkma becerisini geliştirmede ve öğrenilen becerinin uygulanmasını aşamada sosyal öykülerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğinin incelendiği bu çalışmada öğrencilerin kazandıkları akran zorbalığıyla baş etme becerisini 7 ve 14 gün sonra da korumaya devam ettikleri görülmüştür. Bu çalışmanın izleme bulguları Pekince Koç (2024), tarafından yapılmış olan çalışmanın izleme verilerini, genişleterek akran zorbalığıyla baş etme becerisinin kazanılan davranışın üzerinden zaman geçmesine rağmen sürdürüldüğünü göstermektedir. Srija vd.

((2019), yaptıkları çalışmanın izleme oturumlarında davranışın üzerinden zaman geçmesine rağmen sürdürdüğü görülmektedir.

Kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğinin incelendiği bu çalışmada öğrencilerin kazandıkları akran zorbalığıyla baş etme becerisini öğrencilerin farklı kişilere de genelleyebildikleri görülmüştür.

Kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğinin incelendiği bu çalışmada öğrencilerin kazandıkları akran zorbalığıyla baş etme becerisini toplanan sosyal geçerlik verilerine göre öğretmen ve veliler yürütülen çalışmaya dair olumlu geri dönüşler yapmışlardır. Öğretmenler ve aileler öğrencilerinin akran zorbalığıyla baş etme becerisinin önemli olduğunu ve yürütülen süreçte öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etme becerisini kazandıklarını ve kullanılan sosyal öykü uygulamasını etkili bulduklarını ifade etmişlerdir.

5.2. Sonuç

Bu araştırmanın genel amacı; kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğini incelemektir. Bu çalışma kapsamında kaynaştırma eğitime devam ve akran zorbalığına maruz kalan 3 tane 4. sınıf öğrencisi ile sosyal öyküler kullanılarak, akran zorbalığıyla baş etme becerisinin bilgi düzeyinde öğretilmesi hedeflenmiştir. Yürütülen araştırmanın özellikleri ve katılımcı özellikleri göz önünde bulundurularak tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Başlama düzeyi, uygulama oturumları, silikleştirme ve izleme oturumları grafiksel analiz ile analiz edilmiştir. Genelleme oturumda ise sütun grafiği tercih edilmiştir.

Kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin sosyal öykü kullanımı ile akran zorbalığıyla baş etmede becerisinin bilgi düzeyinde öğretilmesinde 3 öğrencide de etkili olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda uygulama sona erdikten 7 ve 14 gün sonra da öğrencilerin edindikleri bilgileri korudukları kaydedilmiştir. Kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin sosyal öykü kullanımı ile akran zorbalığıyla baş etmede becerisinin bilgi düzeyinde öğretilmesinde katılımcıların farklı kişilerle de edindikleri bilgiyi genelleyebildikleri görülmüştür.

Yürütülen bu çalışmada katılımcıların öğretmenlerinden ve ailelerinden sosyal geçerlilik verisi toplanmıştır. Sosyal geçerlik verileri incelendiğinde öğretmenlerin ve ailelerin uygun tepkide bulunmasının ve maruz kalınan zorbalığın öğretmenine, ailesine ya da en yakın yetişkine bildirmesinin önemli ve gerekli olduğu, sosyal öykülerin kullanımının etkili olduğunu, sosyal öykülerin kullanılmasından hoşnut olduklarını ve yürütülen çalışma sonrasında öğrencilerinin akran zorbalığı ile baş edebilecekleri belirtmişlerdir. Öğretmenlerden birisi öğrencinizin sosyal becerilerinde de gelişme olacağını düşünüyor musunuz sorusuna kararsız olduğunu belirtmiş ve velilerden bir tanesi öğrencisinin günlük yaşamını daha güvenli geçireceği konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Yürütülen bu çalışmanın sürdürülmesi ve sonuçlandırılması bölümlerinde toplanan veriler doğrultusunda, sosyal öykü kullanımının akran zorbalığıyla baş etme becerisi üzerinde dikkate değer bazı unsurlar içerdiği şeklinde değerlendirilebilir.

5.3. Öneriler

Yürütülen araştırmanın hazırlanması, ilgili alan yazının incelenmesi, gerçekleştirilen uygulama sürecindeki gözlemler, yürütülen uygulama sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak uygulama ve ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

5.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler

1. Kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli bireylerin ailelerine, akran zorbalığı ile baş etmede becerisinin öğretiminde sosyal öykü uygulaması eğitimi verilerek sosyal öykülerin aileler tarafından sunulmasının etkililiği incelenebilir.
2. Kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli bireylerin sınıf öğretmenlerine, akran zorbalığı ile baş etmede becerisinin öğretiminde sosyal öykü uygulaması eğitimi verilerek sosyal öykülerin sınıf öğretmenleri tarafından sunulmasının etkililiği incelenebilir.

5.3.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler

1. Farklı tanımlara sahip bireyler üzerinde akran zorbalığıyla baş etme becerisinin öğretiminde sosyal öykülerin etkililiği sınanabilir.
2. Zorba akranlara çeşitli eğitimler verilerek okullarda görülen akran zorbalığı olayların önleyecek eğitimler planlanabilir.

3. Akran zorbalığına maruz kalan öğrencilere çeşitli sosyal beceri eğitimleri planlanabilir.
4. Sınıf öğretmenlerine akran zorbalığını ve önleme ve müdahale yöntemlerini anlatan çeşitli hizmetiçi eğitimler verilebilir.
5. Akran zorbalığı çok karmaşık ve içeriğinde birden çok paydaşa sorumluluk düşen toplumsal bir sorun olmasından kaynaklı olarak çeşitli paydaşları sürece dahil eden uygulamalar planlanabilir.
6. Farklı yöntemler kullanılarak da akran zorbalığıyla baş etme becerisinin etkililiği sınanabilir.
7. Akran zorbalığını önleme, müdahale etme ve baş etme becerilerine yönelik olarak sınıf içi ve okul uygulamaları planlanabilir.

KAYNAKLAR

- Abraczinskas, M., Kornbluh, M., Golden, A. R., Glende, J., Velez, V., Vines, E., & Ozer, E. J. (2022). Preventing Bullying and Improving School Climate Through Integrating Youth Participatory Action Research Into School-wide Positive Behavioral Interventions and Supports: An Illustration Using a Multiple Case Study Approach. *Journal of Prevention and Health Promotion*, 3(2), 166-194. <https://doi.org/10.1177/26320770221092148>
- Açıl, S. (2015). Ortaöğretim 7.ve 8. Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı (Sosyo – Ekonomik Açıdan Farklı İki Bölgede Bulunan Ortaöğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karşılaştığı Akran Zorbalığının Karşılaştırılması). <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp>
- Akbaş, H. A. (2026). Sosyal Öyküler ve Video Modelleme Uygulamalarının Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Nezaket Becerileri Kazanımına Etkilerinin İncelenmesi.
- Akın, M. (2024). Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileriyle Zorbalığa Maruz Kalma Durumları Arasındaki İlişki. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aksoy, G. (2019). Okullarda Yaşanan Akran Zorbalığının Nedenlerine Ve Müdahale Yöntemlerine İlişkin Okul Yöneticileri Ve Öğretmenlerin Görüşleri. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Albayrak, S., Yıldız, A., & Erol, S. (2016). Assessing the effect of school bullying prevention programs on reducing bullying. *Children and Youth Services Review*, 63, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2016.02.005>
- Alper, S. İ. (2008). İlköğretimde zorbalık (Master's thesis, Bursa Uludag University (Turkey))İlköğretimde Zorbalık.
- Anderson, C. (2020). Social Narratives to Teach Individuals with Autism about Bullying [Doctoral, University of North Texas]. <https://doi.org/10.12794/metadc1752405>
- Arora, C., & Thompson, D. (1987). Educational and Child Psychology. *Educational and Child Psychology*. <https://explore.bps.org.uk/content/bpsecp>
- Aslantaş, H. U. (2023). Otizm spektrum bozukluğundan etkilenen öğrenciye ev içi güvenlik becerilerinin kazandırılmasında sosyal öykülerin etkililiği (Tez Numarası: 831994) [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atıcı, R. (2014). Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Hayatında Yaşadığı Zorluklar. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=17697
- Atkinson, M., & Hornby, G. (2003). *Mental Health Handbook for Schools*. <https://core.ac.uk/reader/74389740>
- Avşar, F., & Ayaz Alkaya, S. (2017). The effectiveness of assertiveness training for school-aged children on bullying and-assertiveness-level.-*Journal of Pediatric Nursing*, 36,186-190. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2017.06.020>

- Avşar, F., & Ayaz-Alkaya, S. (2024). Effect of A Multi-Model Based Intervention on Bullying Prevention through Peer Advocacy. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12144-024-05874-0>
- Ayaz, E., Hatipoğlu Özcan, G., & Büyükgün, A. (2026). Ortaokul Öğrencilerinin Oyun Yoluyla Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Farkındalıklarının İncelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 10(1), 1-15. <https://doi.org/10.55238/seder.1813770>
- Aydemir, T. (2024). Özgül Öğrenme Güçlüğü olan Öğrencilerin Sosyal Becerilerinin ve Problem Davranışlarının Akran Zorbalığına Maruz Kalmalarında Rolünün İncelenmesi. *Journal of International Management*.
- Bacık, M. (2022). Lise Seviyesinde Zihinsel Yetersizliğe Sahip ve Otizmlili Olan Öğrencilerde Akran-Zorbalığının Değerlendirilmesi. <https://www.proquest.com/pqdtglobal/docview/2787193533/A425AED8FFCE4714PQ/3?accountid=159111&sourcetype=Dissertations%20&%20Theses>
- Bacio, S. D. (2014). Şiddet ve Saldırganlığın Azaltılmasında Önleme ve Müdahale Programlarının Etkililiği: Meta Analiz Çalışması.
- Balanuye, I. D. (2007). Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumlarının incelenmesi.. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balaz, L. (2021). Understanding Our Peers: Early Education. Development and implementation of an early intervention program to enhance inclusion and reduce bullying behaviour by peers toward children with ASD.
- Balçık, B. (2010). Otizmlili Bireylere Sosyal Beceri Öğretiminde Sosyal Öykülerin Etkisinin İncelenmesi. [https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Q3nbI0Nf0MO"OxTS564STA&no=068SV4JSLCpE60h4ONzFoA](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Q3nbI0Nf0MO)
- Barry, L. M., & Burlew, S. B. (2004). Using Social Stories to Teach Choice and Play Skills to Children With Autism. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 19(1), 45-51. <https://doi.org/10.1177/10883576040190010601>
- Batu, S., & Kırcaalı İftar, G. (2006). Kaynaştırma (Özel Eğitim)-"kitap4751520.html?srsltid=AfmBOor1VSV1blkRp8A3OkxsaPSDNT-Es0TRooCx88ufGv6Guo_x34UL https://www.nadirkita.com/kaynastirma-ozel-egitim-prof-dr-g-kircaali-iftar-doc-dr-s-batu-kitap4751520.html?srsltid=AfmBOor1VSV1blkRp8A3OkxsaPSDNT-Es0TRooCx88ufGv6Guo_x34UL
- Bayar, S., Sak, U., & ÖpengiN, E. (2024). Özel Yetenekli Öğrencilerin Zorbalık Deneyimleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*. <https://doi.org/10.30703/cije.1301935>
- Bayram, F. T. (2022). Otizm Spektrum Tanısı Olan İlköğretim Çağındaki Kaynaştırma Öğrencilerinin Karşılaştıkları Zorbalıklara İlişkin Ebeveyn Görüşleri.
- Bear, G. G., Mantz, L. S., Glutting, J. J., Yang, C., & Boyer, D. E. (2015). Differences in Bullying Victimization Between Students With and Without Disabilities. *School Psychology Review*. (world). <https://doi.org/10.17105/SPR44-1.98-116>

- Besag, V. E. (1989). *Bullies and Victims in Schools. A Guide to Understanding and Management*. Open University Press, Celtic Court, 22 Ballmoor, Buckingham, England, United Kingdom, MK18 1XW; 1900 Frost Road, Suite 101, Bristol, PA 19007 (paperback: ISBN-0-335-09542-9, \$26. <https://eric.ed.gov/?id=ED397166>
- Best, J. (2019). Utilizing asynchronous online modules to educate preservice teachers to address bullying behaviors for elementary students with autism spectrum disorder. <https://stars.library.ucf.edu/etd/6721/>
- Bıçakcı, M., & Olçay Gül, S. (2019). Akranlarca Sunulan Sosyal Öykülerin Gelişimsel Yetersizliği Olan İlkokul Öğrencilerinin Karşıdan Karşıya Geçme Becerisine Etkisi.
- Bonander, C., Beckman, L., Janson, S., & Jernbro, C. (2016). Injury risks in schoolchildren with attention-deficit/hyperactivity or autism spectrum disorder: Results from two school-based health surveys of 6- to 17-year-old children in Sweden. *Journal of Safety Research*, 58, 49-56. <https://doi.org/10.1016/j.jsr.2016.06.004>
- Bosacki, S. L., Marini, Z. A., & Dane, A. V. (2006). Voices from the classroom: Pictorial and narrative representations of children's bullying experiences. *Journal of Moral Education*, 35(2), 231-245. <https://doi.org/10.1080/03057240600681769>
- Bourke, S., & Burgman, I. (2010). Coping with bullying in Australian schools: How children with disabilities experience support from friends, parents and teachers. *Disability & Society*, 25(3), 359-371. <https://doi.org/10.1080/09687591003701264>
- Bradley, R. (2016). 'Why single me out?' Peer mentoring, autism and inclusion in mainstream secondary schools.
- British Journal of Special Education*, 43(3), 272-288. <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12136>
- Carmona, Á., & Montanero, M. (2025). Bullying and Social Exclusion of Students with Special Educational Needs in Primary Education Schools. *Social Sciences*, 14(7), 430. <https://doi.org/10.3390/socsci14070430>
- Carter, S. (2009). Bullying of students with Asperger syndrome. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 32(3), 145-154. <https://doi.org/10.1080/01460860903062782>
- Chan, K. L., Lo, C. K. M., & Ip, P. (2018). Associating disabilities, school environments, and child victimization.
- Child Abuse & Neglect*, 83, 21-30. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.07.001>
- Christensen, L. L., Fraynt, R. J., Neece, C. L., & Baker, B. L. (2012). Bullying Adolescents With-Intellectual-Disability. <https://61eb244b5fbfa7f81c88060fa58de2f811c3b04f.vetisonline.com/doi/epdf/10.1080/19315864.2011.637660?needAccess=true>
- Cincioğlu, Ş. (2023). Kaynaştırma öğrencilerine yönelik akran zorbalığı. <https://hdl.handle.net/20.500.14551/8533> Çelik Hamurcu, E. (2022). Otizm Spektrum Bozukluğu Bulunan Öğrencinin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin Geliştirilmesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Çıracı, P. U., & Acar, E. (2024). BİLSEM’de akran zorbalığı hakkında öğretmen görüşleri.
- Çulhaoğlu İmrak, H. (2009). Okulöncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen ve Ebeveyn Tutumları İle Kaynaştırma Eğitimi Uygulanan Sınıflarda Akran İlişkilerinin İncelenmesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Çulhaoğlu, Ö., & Akmanoğlu, N. (2022). Peer Bullying Experienced by Children with Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review.
- Demir, K. (2021). Evaluation of the Effectiveness of the Peer Bullying Consultancy Program Based on the Interpersonal Relations Model. <https://avesis.aybu.edu.tr/yonetilen-tez/bfbd37a0-dfa3-408b-b2c0-562ec96e6b76/kisiler-arasi-iliskiler-modeline-temellendirilmis-akran-zorbaligi-danismanlik-programinin-etkinliginin-degerlendirilmesi>
- Deniz, L., & Pemik, K. (2024). Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Ortamlarına Yönelik Algıları. The Journal of Academic Social Science, 41(41), Makale 41. <https://doi.org/10.16992/ASOS.11967>
- Dobbins, N., Higgins, K., Pierce, T., Tandy, R. D., & Tincani, M. (2010). An Analysis of Social Skills Instruction Provided in Teacher Education and In-Service Training Programs for General and Special Educators. https://www.researchgate.net/publication/236608708_An_Analysis_of_Social_Skills_Instruction_Provided_in_Teacher_Education_and_In-Service_Training_Programs_for_General_and_Special_Educators
- Eilts, J., & Duering, U. von. (2022). Bullying and victimization in students with emotional and behavioural disabilities: A systematic review and meta-analysis of prevalence rates, risk and protective factors | Request PDF. <https://doi.org/10.1080/13632752.2022.2092055>
- Eren, E. (2021). Kaynaştırma Eğitimi Verilen Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlilik İnançları ve Kaynaştırma Eğitimi Yeterliliklerinin İncelenmesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Ergin, G. (2024a). Akran Zorbalığında Önleme ve Müdahale Stratejileri—Öğretmenler İçin El Kitabı (Y. Ergenekon, Ed.; 1.bs.)-
- Ergin, G. (2024b). Kaynaştırma Ortamlarında Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerince Sunulan Akran Zorbalığı Eğitim Paketinin Etkileri. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Ergün, M. (1987). Eğitim Sosyolojisi. Eğitim sosyolojisi. İnönü Üniversitesi [veya ilgili yayın evi/üniversite] Yayınları https://www.google.com/search?q=E%C4%9Fitim+Sosyolojisi&rlz=1C1GCEA_enTR985TR985&oq=E%
- Espelage, D. L., Rose, C. A., & Polanin, J. R. (2015). Social-Emotional Learning Program to Reduce Bullying, Fighting, and Victimization Among Middle School Students With Disabilities. Remedial and Special Education, 36(5), 299-311. <https://doi.org/10.1177/0741932514564564>

- Evins, A. E. (2015). The Effects of Inclusion Classrooms on Students with and Without Developmental Disabilities: Teachers' Perspectives on the Social, Emotional, and Behavioral Development of All Students in Inclusion Classrooms. <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Effects-of-Inclusion-Classrooms-on-Students-and/9edde630cb83e49077f208ae54b9a20924e96b5b>
- Fabes, R. A., Gaertner, B. M., & Popp, T. K. (2006). Getting Along with Others: Social Competence-in-Early-Childhood. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9780470757703.ch15>
- Gao, W. (2020). Anti-bullying interventions for Children with special needs.
- Golzari, F., Hemati Alamdarloo, G., & Moradi, S. (2015). The Effect of a Social Stories Intervention on the Social Skills of Male Students With Autism Spectrum Disorder. *Sage Open*, 5(4), 2158244015621599. <https://doi.org/10.1177/2158244015621599>
- Goncy, E. A., Sutherland, K. S., Farrell, A. D., Sullivan, T. N., & Doyle, S. T. (2015). Measuring teacher implementation in delivery of a bullying prevention program: The impact of instructional and procedural adherence and competence on student responsiveness. *Prevention Science: The Official Journal of the Society for Prevention Research*, 16(3), 440-450. <https://doi.org/10.1007/s11121-014-0508-9>
- Gökler, R.(2009). Gökler, R. (2009), “Okullarda akran zorbalığı”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*-6-(2),s.-511--537
<https://www.google.com/search?q=Okullarda+akran+zorbal%C4%B1%C4%9F%C4%B1>
- Gray, C., Faherty, C., Timmins, S., & Lanou, A. (2023). Social Stories 10.4 Criteria.
- Green, B. B. (2014). Bullying of individuals with disabilities on a college campus: A Qualitative study.
<https://www.google.com/search?q=Bullying+of+%C4%B1ndividuals+with+disabilities+on+a+college+campus%3A+A+Qualitative+study>.
- Griffin, R. S., & Gross, A. M. (2004). Childhood bullying: Current empirical findings and future directions-for-research—ScienceDirect.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1359178903000338>
- Gül Olçay, S. (2012). Ailelerce Sunulan Sosyal Öykülerin Otistik Spektrum Bozukluğu Olan Ergenlerin-Sosyal-Becerilerine-Etkisi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=H1Q0eedm3lLoeIlv-R7Ilw&no=UVvBW9lYzAMATPjihphfSg>
- Gültekin, U. (2023). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Siber Zorbalıklarla Baş Etme Becerilerinin-Öğretiminde-Videoyla-Model-Olmanın-Etkililiği.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Günay, G. (2011). Şiddet İçerikli Online Bilgisayar Oyunlarının ilköğretim Öğrencilerinin Saldırganlık-Tepkileri-Üzerindeki-Etkisi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Zx19jvQXRwgYiaTkhLgOvA&no=v1TulRm5wY2j5GuigLFgTQ>

- Gürgür, H. (2005). Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği İle Öğretim-Yaklaşımının-İncelenmesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Gürhan, N. (2017). Her Yönü ile Akran Zorbalığı. Türkiye Klinikleri Psikiyatri Hemşireliği - Özel Konular, 3(2), 175-181.
- Hanley-Hochdorfer, K., Bray, M. A., Kehle, T. J., & Elinoff, M. J. (2010). Social Stories to Increase Verbal Initiation in Children with Autism and Asperger's Disorder. School Psychology Review, 39(3), 484-492.
- Hay, D. F., Payne, A., & Chadwick, A. (2004). Peer-relations in-childhood. <https://b77cac484f9d7971775176fa03a7843c707dc410.vetisonline.com/doi/10.1046/j.0021-9630.2003.00308.x>
- Hodgins, Z., Kelley, E., Kloosterman, P., Hall, L., Hudson, C. C., Furlano, R., & Craig, W. (2020). Brief Report: Do You See What I See? The Perception of Bullying in Male Adolescents with Autism Spectrum Disorder. Journal of Autism and Developmental Disorders, 50(5), 1822-1826. <https://doi.org/10.1007/s10803-018-3739-y>
- Horzum Gökkaya, İ. (2021). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Emniyet Kemerini Takarak Güvenli Seyahat Etme Becerisinin Öğretiminde Sosyal-Öyküleri-Etkililiği. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Istiq'faroh, N. (2020). Living Values Education Program (LVEP): Developing Social Care Characters to Prevent Bullying-in-Inclusive-Elementary-Schools'ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/361500089_Living_Values_Education_Program_LVEP_Developing_Social_Care_Characters_to_Prevent_Bullying_in_Inclusive_Elementary_Schools
- İftar, E. T., İftar, Kırçali, G., Kurt, O., & Erbaş, D. (2023). Eğitim ve davranış bilimlerinde tek denekli araştırmalar.
- Kabasakal, Z., Girli, A., Okun, B., Çelik, N., & Vardarlı, G. (2008a). Kaynaştırma Öğrencileri, Akran İlişkileri Ve Akran İstismarı. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (23), Makale 23.
- Kabasakal, Z., Girli, A., Okun, B., Çelik, N., & Vardarlı, G. (2008b). Kaynaştırma Öğrencileri, Akran İlişkileri Ve Akran İstismarı. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (23), Makale 23.
- Kale, M., & Demir, S. (2020). Olumlu Davranış Geliştirme Etkinlik Programının, Öğrencilerin Zorbalık Davranışlarını Azaltmadaki Etkisinin İncelenmesi. TÜBAV Bilim Dergisi, 13(2), 47-57.
- Karababa, A. (2024). Akran Zorbalığının Çocukların Sosyal Becerilerine Olan Etkilerinin İncelenmesi. International Journal of Social Sciences, 8(33), 444-466. <https://doi.org/10.52096/usbd.8.33.28>
- Karatas, H., & Öztürk, C. (2020). Examining the Effect of a Program Developed to Address Bullying in Primary Schools. The Journal of Pediatric Research, 7(3), 243-249. <https://doi.org/10.4274/jpr.galenos.2019.37929>

- Kargin, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 001-013. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_00000000080
- Kaya, N. H. (2022). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Çevrimiçi Güvenlik Becerilerinin Öğretiminde Sosyal Öykü Yönteminin Etkililiği. <http://dergipark.org.tr/tr/doi/10.53444/deubefd.1059725>
- Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı (2022-2026). (2022). Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Ulusal Eylem Planı (2022-2026). <https://www.google.com/search?q>
- Kazdin, A. E. (2021). Extending the scalability and reach of psychosocial interventions. In M. Barkham, W. Lutz, & L. G. Castonguay (Eds.), *Bergin and Garfield's handbook of psychotherapy and behavior change: 50th anniversary edition*
- Kevra, J. W. (2020). Bullying Prevention Programs in Elementary Schools: A Research Synthesis [Ed.D., Widener University]. <https://www.proquest.com/docview/2470415230/abstract/1A0CA10DE10B481EPQ/1>
- Kırcaali-İftar, G., & Tekin-İftar, E. (2023). Eğitim ve Davranış Bilimlerinde Tek Denekli Araştırmalar. <https://aniyayincilik.com.tr/urun/Egitim-ve-Davranis-Bilimlerinde-Tek-Denekli-Arastirmalar/242629>
- Koç Pekince, T. (2024). Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Akran Zorbalığından Korunma Becerisinin Öğretiminde Dijital Sosyal Öykü Yönteminin Kullanımı. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Konarska, J. (2007). Young People With Visual Impairments In difficult-situations. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 35, 909-918. <https://doi.org/10.2224/sbp.2007.35.7.909>
- Korkmazer Özdemir, E. (2023). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Sosyal Beceri Öğretiminde Sosyal Öykü Ve Bireylerin Kendi Fotoğraflarının Kullanıldığı Sosyal Öykü Uygulamalarının Etkililik ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması.
- Kurt, Ö. (2024). Öğretmenlerin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Akran Zorbalığını Önleme ve Müdahale Stratejilerinin İncelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*. <https://Doi.Org/10.24315/Tred.1455066>
- Kutlu, M. (2016). Otizmli Bireylerde Yabancı Kişilerden Korunma Becerilerinin Öğretiminde Sosyal Öykülerin Yalnız Sınımla Video Modelle-Birlikte Sunulmasının- 'Karşılaştırılması. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Lavelle, T. A., Weinstein, M. C., Newhouse, J. P., Munir, K., Kuhlthau, K. A., & Prosser, L. A. (2014). Economic Burden of Childhood Autism Spectrum Disorders. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7034397/>
- Lerner, J. W., & Johns, B. (2014). *Learning Disabilities and Related Disabilities: Strategies for Success* (13th edition). Cengage Learning.

- Levent, A. F., & Aksoy, G. (2019). Okullarda Yaşanan Akran Zorbalığının Nedenlerine ve Müdahale Yöntemlerine İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmen-Görüşleri.- ResearchGate.
https://www.researchgate.net/publication/337945524_Okullarda_Yasanan_Akran_Zorbaliginin_Nedenlerin
- Mayer, M., & Leone, P. (2007). School Violence and Disruption Revisited: Equity and Safety in the School House. *Focus on Exceptional Children*, 40, 1-28.
<https://doi.org/10.17161/fec.v40i1.6863>
- Metin, N. (2018). Özel Gereksinimli Çocuklar. <https://aniyayincilik.com.tr/urun/Ozel-Gereksinimli-Cocuklar-34754> Mishna, F. (2003). Learning Disabilities and Bullying Double Jeopardy. *Journal of learning disabilities*, 36, 336-347.
<https://doi.org/10.1177/00222194030360040501>
- Moran, M., Midgett, A., Dumas, D. M., Porchia, S., & Moody, S. (2019). A mixed method evaluation of a culturally adapted, brief, bullying bystander inter vention for middle school students. *Journal of Child and Adoles cent Counseling*,—
- Nabuzoka, D., & Smith, P. K. (1993). Sociometric Status and Social Behaviour of Children with and without Learning Difficulties—Nabuzoka—1993—*Journal of Child Psychology and Psychiatry*.
<https://b77cac484f9d7971775176fa03a7843c707dc410.vetisonline.com/doi/10.1111/j.1469-7610.1993.tb02101.x>
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Bruce, S.-M., & Scheidt, P. (2001). Bullying Behaviors Among US Youth: Prevalence and Association With Psychosocial Adjustment | Adolescent Medicine | JAMA | JAMA Network.
<https://jamanetwork.com/journals/jama/article-abstract/193774>
- National Autism Center [NAC]. (2015). National Autism Center [NAC]. (2015). Findings and conclusions: National standards project, phase 2. <https://www.google.com/search?>
- Norwich, B., & Kelly, N. (2004). Pupils' views on inclusion: Moderate learning difficulties and bullying in mainstream and special schools. *British Educational Research Journal*, 30(1), 43-65. <https://doi.org/10.1080/01411920310001629965>
- Ogelman, H. G. (Ed.). (2021). Sosyal Ve Duygusal Gelişim. Eğiten Kitap.
- Olweus, D. (2001). Peer harassment in school: The plight of the vulnerable and victimized (J. Juvonen & S. Graham, Ed.). The Guilford Press.
- Özdemir, S. (2007). Sosyal Öyküler: Otistik Çocuklara Yönelik Bir Sağaltım. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 49-62.
https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000108
- Özdemir, S. (2008). The Effectiveness of Social Stories on Decreasing Disruptive Behaviors of Children with Autism: Three Case Studies. <https://www.researchgate.net/profile/Selda>

- Özdemir, Ş. A. (2020). Kaynaştırma Modeli Ile Eğitilen Zihin Engelli Öğrenciler Ile Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Akran Zorbalığına Maruz Kalma Durumlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi [Master's,Necmettin Erbakan-University-Turkey].
<https://www.proquest.com/pqdtglobal/docview/2572327817/abstract/FB8535FE9A36480EPQ/15> Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2012). 2012
- Özel-Eğitim-Hizmetleri-Yönetmeliği-(2018).
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Özen, E., Danışmanı, T., & Dalkiran, D. E. (2026). T.C. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı.
- Özgönel, S. Ö., & Girli, A. (2016). Otizmlili Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıflarında Akran İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi. İlköğretim Online, 1(1). <https://doi.org/10.17051/io.2016.35667>
- Özgüven, İ. E. (2007). Bireyi Tanıma Teknikleri. <https://www.kitapyurdu.com/kitap/bireyi-tanima-teknikleri/64818.html?srsid=AfmBOoqMzr-IBdQUpGzFZzwIRRJIRmGxiZkqLorCAr30JoI-B0ri2wHm>
- Özkan, İ., Nuri, C., & Bağlama, B. (2023). Özel Eğitim Gerektiren Bireylerde Akran Zorbalığının Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi (Kkctc Örneği). Sosyal Bilimler Dergisi.
- Parlakian, R. (2003). Before the ABCs: Promoting School Readiness in Infants and Toddlers. https://www.researchgate.net/publication/234696612_Before_the_ABCs_Promoting_School_Readiness_in_Infants_and_Toddlers
- Patterson, E. L. (2018). The Inclusion Classroom: Implementing the Olweus Bullying Prevention Program© To Improve the Classroom Environment. <https://scholarcommons.sc.edu/etd/4466>
- Pijl, S. J., Frostad, P., & Flem, A. (2008). The Social Position of Pupils with Special Needs in Regular Schools.
- Pikas, A. (1989). Bullying (1989): An International Perspective. Routledge & CRC Press. <https://www.routledge.com/Bullying-1989-An-International-Perspective/Roland-Munthe/p/book/9780815377788>
- Reiter, S., & Lapidot-Lefler, N. (2007). Bullying Among Special Education Students With Intellectual Disabilities: Differences in Social Adjustment and Social Skills. Intellectual and developmental disabilities, 45, 174-181. [https://doi.org/10.1352/1934-9556\(2007\)45%5B174:BASESW%5D20.CO;2](https://doi.org/10.1352/1934-9556(2007)45%5B174:BASESW%5D20.CO;2)
- Rex, C., Charlop, M. H., & Spector, V. (2018). Using Video Modeling as an Anti-bullying Intervention for Children with Autism Spectrum Disorder. Journal of Autism and Developmental Disorders, 48(8), 2701-2713. <https://doi.org/10.1007/s10803-018-3527-8>

- Rose, C. A., & Gage, N. A. (2017). Exploring the Involvement of Bullying Among Students With-Disabilities-Over-Time. <https://8cd2ef3202e7889ff3df9bb3b0b766c13bdea550.vetisonline.com/doi/full/10.1177/0014402916667587>
- Rose, C. A., & Monda-Amaya, L. E. (2011). Bullying and Victimization Among Students With Disabilities. <https://doi.org/10.1177/1053451211430119>
- Ross, S. W., & Horner, R. H. (2009). Bully Prevention in Positive Behavior Support. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 42(4), 747-759. <https://doi.org/10.1901/jaba.2009.42-747>
- Ručman, A. B., & Šulc, A. (2025). Bullying of Students with Disabilities in Inclusive Educational Settings. <https://link.springer.com/article/10.1007/s42380-025-00298-1>
- Samur, T. (2023). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Kendileri Tarafından Okunan Dijital Sosyal Öykülerin Sosyal Becerilerine Etkisi.
- Sarı, H., & Pürsün, T. (2019). Kaynaştırma Sınıflarında Akran Zorbalığının Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri Açısından İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(44), Makale 44. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i49119.500742>
- Saylor, C. F., & Leach, J. B. (2009). Perceived bullying and social support in students accessing special inclusion programming. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 21(1), 69-80. <https://doi.org/10.1007/s10882-008-9126-4>
- Scandinavian Journal of Educational Research*, 52(4), 387-405. <https://doi.org/10.1080/00313830802184558>
- Scattone, D., Tingstrom, D. H., & Wilczynski, S. M. (2006). Increasing Appropriate Social Interactions of Children With Autism Spectrum Disorders Using Social Stories. ResearchGate. <https://doi.org/10.1177/10883576060210040201>
- Sivrikaya, T., & Çetin, M. E. (2023). Kaynaştırma Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Durumlarının ve Zorbalıkla Başa Çıkma Stratejilerinin Belirlenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 37(1), Makale 1. <https://doi.org/10.33308/26674874.2023371532>
- Smith, C. (2001). Using Social Stories to Enhance Behaviour in Children with Autistic Spectrum Difficulties. <https://doi.org/10.1080/02667360120096688>
- Smith, P. K., Madsen, K. C., & Moody, J. C. (1999). What causes the age decline in reports of being bullied at school? Towards a developmental analysis of risks of being bullied. *Educational Research*, 41(3), 267-285. <https://doi.org/10.1080/0013188990410303>
- Spencer, V. G., Simpson, C. G., & Lynch, S. A. (2008). Using Social Stories to Increase Positive Behaviors for Children With Autism Spectrum Disorders | Request PDF. ResearchGate. <https://doi.org/10.1177/1053451208318876>
- Sreckovic, M. A., Hume, K., & Able, H. (2017). Examining the Efficacy of Peer Network Interventions on the Social Interactions of High School Students with Autism Spectrum Disorder. <https://doi.org/10.1007/s10803-017-3171-8>

- Srija, S. S., Sugi, S., & Srinivasan, D. (2019). Efficacy of Social Stories in Coping with Bullying among Children with Childhood Psychiatry Conditions: A Randomized Controlled Interventional Study.
- Steinbrenner, J. R., Hume, K., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., Szendrey, S., McIntyre, N. S., Yücesoy-Özkan, Ş., & Savage, M. N. (2020). Evidence-Based Practices for Children ,Youth,and Young Adults with Autism.
- Subasno, Y., Jumilah, B. S., Desa, M. V., Yulius, M. I., Mariani, Y. K., Goa, L., & Derung, T. N. (2023). The Effectiveness of The Educare Program in Improving Pro-Social Attitudes to Prevent Bullying in Inclusive Schools. <https://www.eu-jer.com/the-effectiveness-of-the-educare-program-in-improving-pro-social-attitudes-to-prevent-bullying-in-inclusive-schools>
- Sucuoğlu, B., & Kargın, T. (2006). İlköğretim’de Kaynaştırma Uygulamaları—Yaklaşımlar—Yöntemler—Teknikler. <https://www.kitapyurdu.com/kitap/ilkogretimde-kaynastirma-uygulamaları-yaklasimler-yontemler-teknikler/254220.html?srsltid=AfmBOoqrupRc9vuWM1GY3TnEYn6bslUWTbe8D2wzGXR4umlRyFhDhsRf>
- Süzer, T. (2015). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Cinsel İstismardan Korunma Becerilerinin-Öğretiminde-Sosyal’Öykü-Yönteminin-Etkililiği. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Swearer, S. M., Wang, C., Maag, J. W., Siebecker, A. B., & Frerichs, L. J. (2012). Understanding the bullying dynamic among students in special and general education. *Journal of School Psychology, 50*(4), 503-520. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2012.04.001>
- Taber, T. A., Alberto, P. A., Hughes, M., & Seltzer, A. (2002). A Strategy for Students with Moderate Disabilities When Lost in the Community. <https://journals.sagepub.com/doi/10.2511/rpsd.27.2.141>
- Taştekin, S. (2024). Özel Yetenek Tanısı Almış ve Almamış Öğrencilerin Akran Zorbalığı ,Empati ve Sosyal Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Tekin İftar, E., & Kırcaali İftar, G. (2018). Özel Eğitimde Yanlısız Öğretim Yöntemleri.
- Terzioğlu, N. K. (2022). Özel Eğitimde Akran Zorbalığı: Öğretmen Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Çalışma. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice, 4*(2022-V4-II), 64-90. <https://doi.org/10.37233/TRSPED.2022.0123>
- Test, D. W., David W., S., Knight, V., & Spooner, F. (2011). A Comprehensive Review and Meta-Analysis of the Social-Stories-Literature. https://www.researchgate.net/publication/245925545_A_Comprehensive_Review_and_Meta-Analysis_of_the_Social_Stories_Literature
- Thompson, R. A., & Lagattuta, K. H. (2006). Feeling and Understanding: Early Emotional Development. İçinde K. McCartney & D. Phillips (Ed.), *Blackwell Handbook of Early Childhood Development* (ss. 317-337). Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470757703.ch16>

- Tiring, O., & Ümmet, D. (2025). The Effect of a Peer Courtesy Program Applied to Elementary School Students on Bullying and Positive Social Behaviors.
- Topal Alieva, M. (2025). Genel Eğitim Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Akran Zorbalığına Maruz Kalmalarına İlişkin Anne ve Öğretmen Görüşleri. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Tuncer, A. T. (2023). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Sosyal Beceri Öğretiminde Sosyal Öykü ve Bireylerin Kendi Fotoğraflarının Kullanıldığı Sosyal Öykü Uygulamalarının Etkililik ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Turhan, C. (2007). Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri. EN. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Uçar, A. S., Tutuk, T., Karabulut, H. A., & Uçar, K. (2025). Bullying Experiences of Individuals with Special Needs. Educational Process: International Journal, 15.
- Ulaşman, S. (2024). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Deprem Güvenliği Becerilerinin Öğretiminde Dijitalleştirilerek Sunulan Sosyal Öykülerin Etkililiği. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Uysal Toraman, A., Dağhan, Ş., & Kisa, Ö. (2021). Akran Zorbalığını Önlemede Okul Tabanlı Müdahale Programları: Sistemik Derleme. Humanistic Perspective, 3(2), 359-399. <https://doi.org/10.47793/hp.936791>
- Ünal, Z. H. (2017). Kaynaştırma Sınıfına Devam Eden Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Uygulanan Akran Zorbalığına İlişkin Öğretmen Görüşleri. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Vandermeer, J., Beamish, W., Milford, T., & Lang, W. (2015). iPad-presented social stories for young children with autism. Developmental Neurorehabilitation, 18(2), 75-81. <https://doi.org/10.3109/17518423.2013.809811>
- Vreeman, R. C., & Carroll, A. E. (2007). A Systematic Review of School-Based Interventions to-Prevent-Bullying. <https://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/fullarticle/569481>
- Vuran, S. (2005). The Sociometric Status of Students with Disabilities in Elementary Level Integration Classes in Turkey. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/11220>
- Vuran, S., & Turhan, C. (Ed.). (2012). Sosyal Yeterliklerin Geliştirilmesi. <https://www.vizeakademik.com.tr/urun/272-sosyal-yeterliklerin-gelistirilmesi>
- Wee, S.-J., Kim, S. J., Chung, K., & Kim, M. (2022). Development of Children's Perspective-Taking and Empathy through-Bullying-Themed-Books-and-Role-Playing. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/02568543.2020.1864523>
- White, N. A., & Loeber, R. (2008). Bullying and Special Education as Predictors of Serious Delinquency. Journal of Research in Crime and Delinquency, 45(4), 380-397. <https://doi.org/10.1177/0022427808322612>

- Yaman, E., Eroğlu, Y., & Peker, A. (2011). Başačkıma Stratejileriyle Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık. Kaknüs Yayınları.
- Yılmaz, Z. H., & Malkoç, A. (2020). Kaynaştırma Sınıfına Devam Eden Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Uygulanan Akran Zorbalığına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Trakya Eğitim Dergisi, 10(1), 92-111. <https://doi.org/10.24315/tred.540609>
- Yokoo, M., Wakuta, M., & Shimizu, E. (2018). Educational Effectiveness of a Video Lesson for Bullying Prevention. Children & Schools, 40(2), 71-79. <https://doi.org/10.1093/cs/cdy001>
- Young, J., Ne'eman, A., & Gelser, S. (2012). Bullying and Students with Disabilities: A Briefing Paper from the National Council on Disability. National Council on Disability. <https://eric.ed.gov/?id=ED528255>
- Yüce, G., & Şahbaz, Ü. (2020). Okulöncesi Eğitime Devam Eden Atipik ve Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Saldırganlıklarının ve Akran Şiddetine Maruz Kalma Düzeylerinin Belirlenmesi. Pamukkale University Journal of Education. <https://doi.org/10.9779/pauefd.740329>
- Zeedyk, S. M., Rodriguez, G., Tipton, L. A., Baker, B. L., & Blacher, J. (2014). Bullying of youth with autism spectrum disorder, intellectual disability, or typical development: Victim and parent perspectives. Research in Autism Spectrum Disorders, 8(9), 1173-1183. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2014.06.001>

EKLER

EK-1. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama İzin Belgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ BELGESİ

Başvuru No: MEB.TT.2025.028455.01

T.C. Kimlik No: 10*****76

Adı Soyadı: FİLİZ ÇETİNKAYA

Araştırmanın Adı: Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Akran Zorbalığı ile Baş Etmesinde Sosyal Öykülerin Etkililiği

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Veri Toplama Aracının Başlığı: “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu ve Ebeveyn Formu”, Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu ve Ebeveyn Formu”, Sosyal Öyküler, Akran Zorbalığı İle Baş Etme Kontrol Listesi, Sosyal Öykü Veri Toplama Aracı, Sosyal Öykü Gözlem Kayıt Formu, Sosyal Geçerlik Veri Toplama (Öğretmen) Formu, Sosyal Geçerlik Veri (Veli) Formu, Gözlemciler Arası Güvenirlik Formu, Uygulama Güvenirliği Formu

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 28.07.2025

Araştırma Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 28.07.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı “Araştırma Uygulama İzinleri Yönergesine” göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup aşağıda ifade edilen bilgiler kapsamında araştırma uygulama izni Millî Eğitim Bakanlığı ilgili birimleri tarafından onaylanmıştır.

EK-2. Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Aşağıda bilgileri yer alan araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığının izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım, tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz araştırmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı sizin onayınıza bağlıdır. Araştırmaya katılım sağlanamaması veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilenmeyecektir. Araştırmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Araştırma uygulamaları, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak katılım sırasında çocuğunuz sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Çocuğunuz araştırmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, araştırmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Araştırmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce konu ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa aşağıda iletişim bilgileri verilen araştırmacıya sorabilirsiniz.

Araştırmacının Adı Soyadı	Filiz ÇETİNKAYA
Araştırmacının İletişim Bilgileri	filzcetinkaya14@gmail.com
Araştırmanın Adı	Kaynaştırma Eğitime Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Akran Zorbalığı İle Baş Etmesinde Sosyal Öykülerin Etkililiği
Araştırmanın Amacı	Bu araştırmadaki amaç; kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğini incelemektir. Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırmanın kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrenciler üzerinde birçok olumsuz sonuç meydana getiren akran zorbalığına dair özel gereksinimli öğrencilerin farkındalıklarını ,bilgi ve becerilerini arttırmasını , maruz kaldıkları akran zorbalığıyla nasıl baş edebileceklerini, akran zorbalığıyla karşılaştıklarında nasıl davranmaları gerektiğini bilmelerine, özel gereksinimli bireylerin maruz kaldıkları zorbalıklar karşısında duygu ve düşüncelerini ifade edebileceklerini düşünülmektedir.

Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrenci 'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. .../.../.....

İmza:

Velinin Adı-Soyadı:

EK-3. Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedede Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Öğretmen Formu

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE DEVAM EDEN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK AKRAN ZORBALIĞI ÖLÇEĞİ (Öğretmen Formu)

Bu ölçek, **Özel Gereksinimli ve Kaynaştırma eğitimine devam eden** I. Ve II. Kademedede öğrenim gören öğrencilerinizin **“Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışları Belirlemek”** amacıyla hazırlanmıştır. Ölçekte **28 adet** ifade bulunmaktadır. Yanıtlama süresi yaklaşık **10-15** dakikadır. Lütfen bu ifadeleri dikkatlice okuyup size en uygun olanını içtenlikle ve gerçek düşüncelerinizi yansıtacak şekilde işaretleyiniz. Bir ifadeyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz. Her ifade için yalnızca tek bir işaretleme yapınız ve her ifadeyi işaretlediğinizden emin olunuz.

		(1) Hiç Katılmıyorum	(2) Katılmıyorum	(3) Kısmen Katılıyorum	(4) Katılıyorum	(5) Tamamen Katılıyorum
n	Not: ÖG kısaltması ÖZEL GEREKSİNİMLİ anlamına gelmektedir.					
	Akranları ÖG öğrencimin eşyalarını izinsiz kullanır.					
	Akranları ÖG öğrencimi sınıf içinde yapılan etkinliklerde aralarına almak istemezler.					
	Akranları ÖG öğrencimin parasını/harçlığını zorla alır.					
	Akranları ÖG öğrencimi görmezden gelerek ona sanki yokmuş gibi davranırlar.					
	Akranları ÖG öğrencime küfreder.					
	Akranları ÖG öğrencimin teneffüslerde aralarına katılmasına, onlarla oynamasına izin vermezler.					
	Akranları ÖG öğrencime sinirlendiğinde onu tekmeler.					
	Akranları ÖG öğrencimin vücut duruşuyla alay eder.					
	Akranları ÖG öğrencimin iletişim kurma çabalarına karşılık vermezler. (Selam verdiğinde görmezlikten gelir, soru sorduğunda cevap vermez, vb.)					
0	Akranları ÖG öğrencimi özel günlerine davet etmezler.					
1	Akranları ÖG öğrencimi gördüklerinde yanından uzaklaşırlar.					
2	Akranları ÖG öğrencimi sosyal medya hesaplarındaki paylaşımlarına dâhil etmezler.					
3	Akranları ÖG öğrencimi gördüklerinde olumsuz beden dili ve jest-mimikler sergilerler.					
4	Akranları ÖG öğrencime ait eşyaları saklar.					
5	Akranları ÖG öğrencimi cep telefonu ile kurdukları gruplara dâhil etmezler.					
6	Akranları ÖG öğrencimin yürüyüş şekliyle alay eder.					
7	Akranları ÖG öğrencime omuz atma, çelme takma gibi, onun fiziksel dengesini bozacak hareketler yapar.					
8	Akranları, ÖG öğrencimin kendileriyle cep telefonu aracılığıyla iletişim kurma isteğine karşılık vermezler.					
9	Akranları ÖG öğrencimin eşyalarına bilerek zarar verir.					
0	Akranları ÖG öğrencim hakkında dedikodu yaparlar.					

1	Akranları özel gereksinimli (ÖG) öğrencime kendi istedikleri şeyleri yaptırmak için fiziksel şiddet uygular		
2	Akranları ÖG öğrencime onu endişelendirecek sözler söyler. (Öğretmen sana ceza verecek, okuldan atılacaksın vb.)		
3	Akranları kızdığında ÖG öğrencime vurur		
4	Akranları ÖG öğrencimin bulunduğu ortamlarda, onun konuşmasını taklit ederek diğer arkadaşlarını güldürür.		
5	Akranları ÖG öğrencimin giysilerini bilerek kirletir		
6	Akranları onların istediklerini yapmadığında ÖG öğrencime fiziksel zarar veren (tek ayağının üstünde bekle, 10 kere sınav çek, vb.) cezalar verir.		
7	Akranları ÖG öğrencime tehdit edici sözler söylerler. (Topunu bana vermezsen teneffüse çıkamazsın, dediğimizi yapmazsan seni aramıza almayız vb.)		
8	Akranları özel gereksinimli öğrencimi kızdırmak için onun eşyalarına zarar verir.		
Boyut ve İsimleri		Madde Numaraları	
Boyut 1: Doğrudan Zorbalık		1-3-5-7-8-14-16-17-19-21-22-23-24-25-26-27-28	
Boyut 2: Dolaylı Zorbalık		2-4-6-9-10-11-12-13-15-18-20	

Ters madde yoktur.

Doğrudan zorbalık	Komünalite (Ortak Faktör Varyansı)	Faktör Yükleri	
		Doğrudan zorbalık	Dolaylı zorbalık
Madde 24	0,766	,837	
Madde 37	0,725	,817	
Madde 30	0,705	,807	
Madde 27	0,751	,798	
Madde 46	0,723	,784	
Madde 41	0,667	,782	
Madde 11	0,655	,778	
Madde 9	0,660	,751	
Madde 35	0,617	,741	
Madde 19	0,661	,710	
Madde 23	0,664	,703	
Madde 36	0,664	,689	
Madde 45	0,626	,689	
Madde 7	0,565	,685	
Madde 33	0,638	,676	
Madde 12	0,601	,655	
Madde 1	0,442	,584	
Dolaylı Zorbalık			
Madde 14			
Madde 10			
Madde 16			
Madde 8			
Madde 13			
Madde 17			
Madde 18			
Madde 29			
Madde 20			
Madde 5			
Madde 25			

EK-4. Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden I. ve II. Kademedeki Öğrenim Gören Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışların Belirlenmesi: Ebeveyn Formu

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE DEVAM EDEN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK AKRAN ZORBALIĞI ÖLÇEĞİ (Ebeveyn Formu)

Bu ölçek, **Özel Gereksinimli ve Kaynaştırma eğitimine devam eden** I. Ve II. Kademedeki öğrenim gören çocuklarımızın **“Okul Ortamlarında Maruz Kaldıkları Zorba Davranışları Belirlemek”** amacıyla hazırlanmıştır. Ölçekte **24 adet** ifade bulunmaktadır. Yanıtlama süresi yaklaşık **10-15 dakikadır**. Lütfen bu ifadeleri dikkatlice okuyup size en uygun olanını içtenlikle ve gerçek düşüncelerinizi yansıtacak şekilde işaretleyiniz. Bir ifadeyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz. Her ifade için yalnızca tek bir işaretleme yapınız ve her ifadeyi işaretlediğinizden emin olunuz.

n	ÖG kısaltması ÖZEL GEREKSİNİMLİ anlamına gelmektedir.	(6) Hiç Katılmıyorum	(7) Katılmıyorum	(8) Kısmen Katılıyorum	(9) Katılıyorum	(10) Tamamen
	Akranları ÖG çocuğumu sınıf içinde yapılan etkinliklerde aralarına almak istemezler.					
	Akranları ÖG çocuğumun parasını/harclığını zorla alır.					
	Akranları ÖG çocuğumu görmezden gelerek ona sanki yokmuş gibi davranırlar.					
	Akranları ÖG çocuğuma küfredir.					
	Akranları ÖG çocuğuma sinirlendiğinde onu tekmeler.					
	Akranları ÖG çocuğumun iletişim kurma çabalarına karşılık vermezler. (Selam verdiğinde görmezlikten gelir, soru sorduğunda cevap vermez, vb.)					
	Akranları ÖG çocuğumu özel günlerine davet etmezler.					
	Akranları ÖG çocuğumu gördüklerinde yanından uzaklaşırlar.					
	Akranları ÖG çocuğumu sosyal medya hesaplarındaki paylaşımlarına dâhil etmezler.					
0	Akranları ÖG çocuğumu gördüklerinde olumsuz beden dili ve jest-mimikler sergilerler.					
1	Akranları ÖG çocuğuma ait eşyaları saklar.					
2	Akranları ÖG çocuğumu cep telefonu ile kurdukları gruplara dâhil etmezler.					
3	Akranları ÖG çocuğumun yürüyüş şekliyle alay eder.					
4	Akranları ÖG çocuğuma omuz atma, çelme takma gibi, onun fiziksel dengesini bozacak hareketler yapar.					
5	Akranları ÖG çocuğumun eşyalarına bilerek zarar verir.					
6	Akranları ÖG çocuğum hakkında dedikodu yaparlar.					
7	Akranları özel gereksinimli (ÖG) çocuğuma kendi istedikleri şeyleri yaptırmak için fiziksel şiddet uygular					
8	Akranları ÖG çocuğuma onu endişelendirecek sözler söyler. (Öğretmen sana ceza verecek, okuldan atılacaksın vb.)					
9	Akranları kızdığında ÖG çocuğuma vurur					
0	Akranları ÖG çocuğumun bulunduğu ortamlarda, onun konuşmasını taklit ederek diğer arkadaşlarını güldürür.					

1	Akranları ÖG çocuğumun giysilerini bilerek kirletir		
2	Akranları onların istediklerini yapmadığında ÖG çocuğuma fiziksel zarar veren (tek ayağının üstünde bekle, 10 kere sınav çek, vb.) cezalar verir.		
3	Akranları ÖG çocuğuma tehdit edici sözler söylerler. (Topunu bana vermezsen teneffüse çıkamazsın, dediğimizi yapmazsan seni aramıza almayız vb.)		
4	Akranları özel gereksinimli çocuğumu kızdırmak için onun eşyalarına zarar verir.		
Boyut ve İsimleri		Madde Numaraları	
Boyut 1: Doğrudan Zorbalık		2-4-5-11-13-14-15-17-8-19-20-21-22-23-24	
Boyut 2: Dolaylı Zorbalık		1-3-6-7-8-9-10-12-16	

Ters madde yoktur.

EK-5. Kullanılan Sosyal Öykülerin Listesi

Akran Zorbalığı İle Baş Etmede Kullanılan Sosyal Öyküler

Akran Zorbalığına Verilecek Uygun Tepkiler	Akran Zorbalığına Uygun Tepkide Bulunma “dur der”	Akran Zorbalığına Uygun Tepkide Bulunma “ortamdan uzaklaşır”	Akran zorbalığını Bildirme
1- Zorla Bir Şey Yaptırılmak İstenme Sosyal Öykü Seti	Biri Bana Zorla Bir Şey Yaptırmak İsteddiğinde Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Biri Bana Zorla Bir Şey Yaptırmak İsteddiğinde Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Biri Bana Zorla Bir Şey Yaptırmak İsteddiğinde Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum
2- İtme Davranışı Sosyal Öykü Seti	Biri Beni İttiğinde Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Biri Beni İttiğinde Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Biri Beni İttiğinde Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum
3-Tükürme Davranışı Sosyal Öykü Seti	Biri Beni Tükürdüğünde Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Biri Bana Tükürdüğünde Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Biri Bana Tükürdüğünde Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum
4-Vurma Davranışı Sosyal Öykü Seti	Biri Bana Vurduğunda Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Biri Bana Vurduğunda Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Biri Bana Vurduğunda Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum
5-Bağırma Davranışı Sosyal Öykü Seti	Biri Bana Bağırduğunda Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Biri Bana Bağırduğunda Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Biri Bana Bağırduğunda Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum
6- Eşyaları İzinsiz Alma Davranışı Sosyal Öykü Seti	Biri Eşyalarımı İzinsiz Aldığında Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Biri Eşyalarımı İzinsiz Aldığında Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Biri Eşyalarımı İzinsiz Aldığında Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum
7-Dışlanma Davranışı Sosyal Öykü Seti	Dışlandığımı Hissettiğimde Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Dışlandığımı Hissettiğimde Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Dışlandığımı Hissettiğimde Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum
8- Alay Etme Davranışı Sosyal Öykü Seti	Biri Benimle Alay Ettiğinde Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Biri Benimle Alay Ettiğinde Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Biri Benimle Alay Ettiğinde Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum
9- Tehdit Edilme Davranışı Sosyal Öykü Seti	Biri Beni Tehdit Ettiğinde Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Biri Beni Tehdit Ettiğinde Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Biri Beni Tehdit Ettiğinde Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum
10-Dedikodu Yapılması Davranışı Sosyal Öykü Seti	Biri Benim Hakkımda Dedikodu Yaptığında Ne Söylemem Gerektiğini Biliyorum	Biri Benim Hakkımda Dedikodu Yaptığında Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum	Biri Benim Hakkımda Dedikodu Yaptığında Bunu Kiminle Paylaşmam Gerektiğini Biliyorum

EK-6. Sosyal Öykü Yazma Aşamaları Uygunluk Kontrol Listesi

SOSYAL ÖYKÜ YAZMA AŞAMALARI KONTROL LİSTESİ

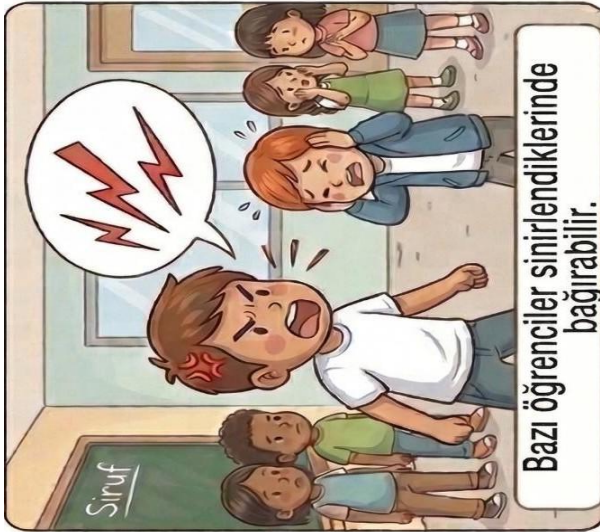
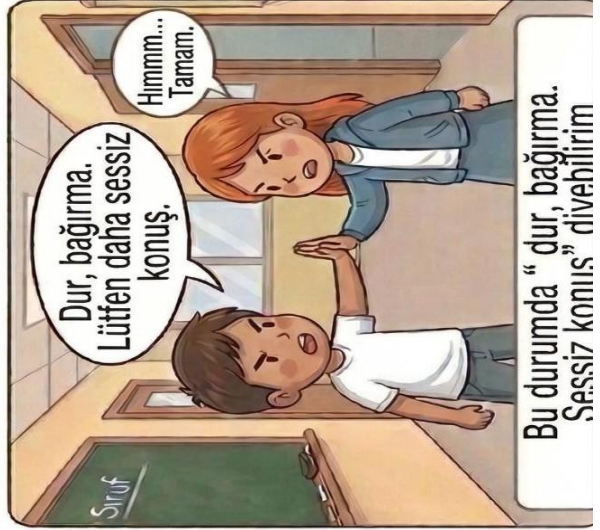
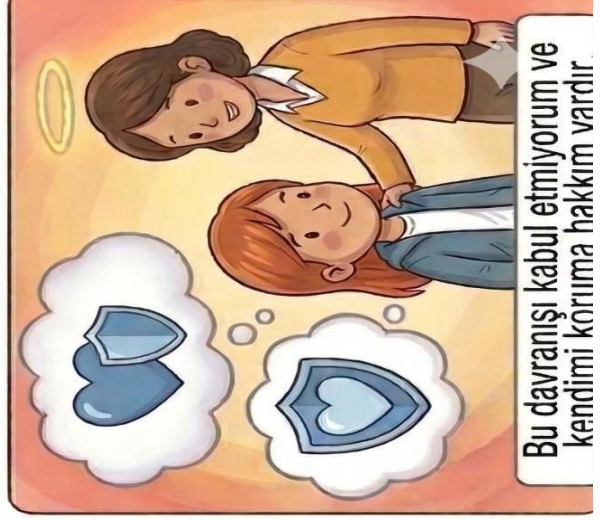
Sayın Uzman;

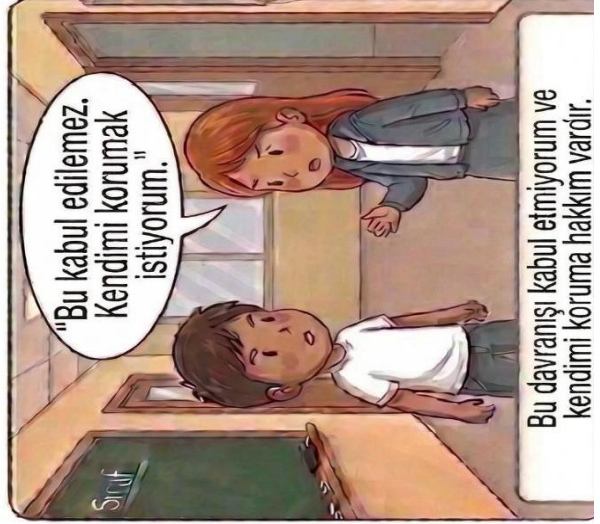
Yürütülecek olan çalışmada kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğini incelenecektir. Bu amaç doğrultusunda akran zorbalığa karşı uygun tepkide bulunma / zorbalığı bildirme hedef becerilerine uygun olarak 15 sosyal öykü hazırlanmıştır. Sosyal öyküler temel sosyal cümle yapısına göre oluşturulmuştur. Hazırlanan 15 öyküyü aşağıda verilen kriterlere göre değerlendirmeniz rica olunur. Varsa değişiklik öneriniz aşağıdaki ayrılan alana ekleyebilirsiniz. Çalışmamıza verdiğiniz destek için teşekkür ederiz.

Doc. Dr. Zehra ATBAŞI Filiz ÇETİNKAYA

SOSYAL ÖYKÜ YAZMA AŞAMALARI	EVET/HAYIR	VARSA DEĞİŞİKLİK (ÖNERİSİ)
1-Sosyal öykü belirli bir amaç doğrultusunda yazılmıştır.		
2-Sosyal öykü açık anlaşılır bir dil kullanılarak yazılmıştır		
3- Sosyal öykü içerisinde genel bilgilerin yer aldığı bir bölüm vardır.		
4-Sosyal öyküde hedef beceriye ilişkin problem çözmeye yönelik bir bölüm vardır.		
5-Sosyal öykünün giriş gelişme ve sonuç bölümleri vardır.		
6- Sosyal öykünün uzunluğu, yazı tipi ve boyutu, görselleri, kullanılan kelimeler katılımcılar için uygundur.		
7-Sosyal öykü birinci ve üçüncü tekil şahıs ile olumlu bir dil kullanılarak yazılmıştır.		
8-Sosyal öykü 5N1K (Ne, Nasıl, Neden, Nerede, Ne zaman, Kim) sorularına yanıt vermektedir.		
9-Sosyal öyküde betimleyici cümle türü vardır.		
10-Sosyal öyküde koçluk cümle türü vardır.		
15- Sosyal öyküye uygun bir başlık belirlenmiştir.		

EK-7. Örnek Sosyal Öyküler

EK-9. Örnek Sosyal Öyküler

EK-10. Akran Zorbalığıyla Baş Etme Başlama ve Genelleme Veri Kayıt Formu**BAŞLANGIÇ VE GENELLEME DÜZEYİ VERİ KAYIT FORMU**

Akran Zorbalığına Karşı Uygun Tepkide Bulunma					
Oturum	Hedef Davranış	Sosyal Öyküye Yönelik Sorular	Tarih	Evet	Hayır
	Öğrenci akranı tarafından zorbalığa (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, dışlama , oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe vb.) maruz kaldığında akranına “dur” der.	Arkadaşın tarafında (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, dışlama , oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe vb.) maruz kaldığında arkadaşına ne dersin ?			
	Öğrenci akranı tarafından zorbalık (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, dışlama , oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe vb.) maruz kaldığında ortamdaki uzaklaşır.	Arkadaşın tarafında (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, dışlama , oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe vb.) maruz kaldığında ne yaparsın?			
Akran Zorbalığını Bildirme					
	Öğrenci akran maruz kaldığında yaşadığı zorbalığı öğretmenine ,ailesine söyler.	Arkadaşınla yaşadığın bu durumu birileriyle paylaşıyor mısın?			
	Öğrenci akran maruz kaldığında yaşadığı zorbalığı öğretmenine ,ailesine söyler.	Arkadaşınla yaşadığın bu durumu kimlerle paylaşırsın?			

EK-11. Uygulama Veri Kayıt Formu

UYGULAMA SOSYAL ÖYKÜ KAYIT ÇİZELGESİ

Gözlemci:

Gözlenen Tarih:

Hedef Beceri:

Oturum Adı:

Öğrenci Adı:

OTURUMLAR	DOĞRU YANIT			YANLIŞ YANIT		
	1.öykü	2.öykü	3.öykü	1.öykü	2.öykü	3.öykü
1. OTURUM						
2. OTURUM						
3. OTURUM						
4. OTURUM						
5. OTURUM						
6. OTURUM						
7. OTURUM						
8. OTURUM						
9. OTURUM						
10.OTURUM						
Doğru Tepki Sayısı/ Yüzdesi						
Yanlış Tepki ve Tepkide Bulunma Sayısı/Yüzdesi						

EK-12. Sosyal Geçerlik Öğretmen Formu

SOSYAL GEÇERLİK VERİ TOPLAMA FORMU

Sayın Öğretmenim,

Aşağıda yer alan formda çocuğunuzun katılmış olduğu “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Akran Zorbalığı İle Baş Etmesinde Sosyal Öykülerin Etkililiği” başlığına sahip çalışmaya dair sorular yer almaktadır. Uygulamaya dair görüşlerinizi belirlemek amacıyla aşağıdaki soruları cevaplamanız rica olunur. Soruları cevaplamanız araştırmamıza katkıda bulunacaktır. Şimdiden teşekkür ederiz.

Filiz ÇETİNKAYA

Doç. Dr. Zehra ATBAŞI

1- Öğrencinizin akran zorbalığı (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, akranlarıyla etkileşime girmesini önleme, görmezden gelerek etkinliklerden ve akran gruplarından dışlama, oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe, başka akranları da mağdur akarana zarar verme amacıyla ikna etme) maruz kaldığında uygun tepkide bulunmasının önemli ve gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

2- Öğrencinizin akran zorbalığı (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, akranlarıyla etkileşime girmesini önleme, görmezden gelerek etkinliklerden ve akran gruplarından dışlama , oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe, başka akranları da mağdur akarana zarar verme amacıyla ikna etme) maruz kaldığında bu durumu öğretmenine , ailesine ya da en yakın yetişkine bildirmesinin önemli ve gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

3- Öğrencinizin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin kullanımının etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

4- Öğrencinizin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin kullanılmasından hoşnut musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

5- Yapılan bu öğretimden sonra öğrencinizin akran zorbalığı ile baş edebileceğinizi düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

6- Öğrencinizin bu çalışmada öğrendiği akran zorbalığı ile baş etme becerisinden sonra günlük yaşamını daha güvenli geçireceğini düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

7- Yapılan bu öğretimden sonra öğrencinizin sosyal becerilerinde de gelişme olacağını düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

EK-13. Sosyal Geçerlik Veli Formu

SOSYAL GEÇERLİK VERİ TOPLAMA FORMU

Kıymetli Veli,

Aşağıda yer alan formda çocuğunuzun katılmış olduğu “Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Akran Zorbalığı İle Baş Etmesinde Sosyal Öykülerin Etkililiği” başlığına sahip çalışmaya dair sorular yer almaktadır. Uygulamaya dair görüşlerinizi belirlemek amacıyla aşağıdaki soruları cevaplamanız rica olunur. Soruları cevaplamanız araştırmamıza katkıda bulunacaktır. Şimdiden teşekkür ederiz.

Filiz ÇETİNKAYA

Doç. Dr. Zehra ATBAŞI

1- Çocuğunuzun akran zorbalığı (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, akranlarıyla etkileşime girmesini önleme, görmezden gelerek etkinliklerden ve akran gruplarından dışlama, oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe, başka akranları da mağdur akarana zarar verme amacıyla ikna etme) maruz kaldığında uygun tepkide bulunmasının önemli ve gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

2- Çocuğunuzun akran zorbalığı (itme, vurma, tekme atma, tükürme yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma, lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme, akranlarıyla etkileşime girmesini önleme, görmezden gelerek etkinliklerden ve akran gruplarından dışlama , oyun oynarken elini tutmama, etkinliklerde yanına oturmak istememe, başka akranları da mağdur akarana zarar verme amacıyla ikna etme) maruz kaldığında bu durumu öğretmenine , ailesine ya da en yakın yetişkine bildirmesinin önemli ve gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

3- Çocuğunuzun akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin kullanımının etkili olduğunu düşünüyor musunuz ?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

4- Çocuğunuzun akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin kullanılmasından hoşnut musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

5- Yapılan bu öğretimden sonra çocuğunuzun akran zorbalığı ile baş edebileceğinizi düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

6- Çocuğunuzun bu çalışmada öğrendiği akran zorbalığı ile baş etme becerisinden sonra günlük yaşamını daha güvenli geçireceğini düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

7- Yapılan bu öğretimden sonra çocuğunuzun sosyal becerilerinde de gelişme olacağını düşünüyor musunuz?

EVET () HAYIR () KARARSIZIM ()

GÖZLEMCİLER ARASI GÜVENİRLİK VERİ KAYIT FORMU

Sayın gözlemci;

Çalışmanın amacı; kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı ile baş etmesinde sosyal öykülerin etkililiğini incelenmektir.

Yöntem; Kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığıyla baş etmesinde sosyal öykü yönteminin etkililiğinin araştırılacağı bu çalışmada tek denekle araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılacaktır.

Bağımlı Değişken; Bu araştırmada tek bağımsız değişken sosyal öykü yöntemidir.

Bağımlı Değişken; Akran zorbalığı ile baş etme (zorbalığa karşı uygun tepkide bulunma / zorbalığı bildirme)'dir.

Kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığıyla baş etmesinde sosyal öykü yönteminin etkililiğinin araştırılacağı bu çalışmada öğretmen ve ebeveyn, rehber öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin en fazla maruz kaldığı 10 akran zorbalığı ortak görüş olarak bildirilerek seçilmiştir. Seçilen 10 akran zorbalığıyla ilgili her bir zorbalık türünde (A-Akran zorbalığına uygun tepkide bulunma) öğrencinin zorbalığı yapan kişiye ne söylemesi gerektiğini ("dur" der) zorbalık anında ne yapması gerektiğini (ortamdan uzaklaşır), (B-akran zorbalığını bildirme) bu durumu kime bildirmesi gerektiğini anlatan birer sosyal öykü yazılmıştır. Sosyal öyküler öğrencinin akademik performansı ve gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak yazılmıştır. Sosyal öyküler oluşturulduktan sonra sosyal öykülere yönelik resimler oluşturulmuştur. Resimler oluşturulurken katılımcıların yaşı ve gelişim özellikleri dikkate alınmıştır. Resimlerin dikkat çekici ve öğrencilerin zorbalığa maruz kaldıkları ortamlar olmasına özen gösterilmiştir.

Seçilen zorbalık türünde (A-Akran zorbalığına uygun tepkide bulunma) öğrencinin zorbalığı yapan kişiye ne söylemesi gerektiğini ("dur" der) zorbalık anında ne yapması gerektiğini (ortamdan uzaklaşır), (B-akran zorbalığını bildirme) bu durumu kime bildirmesi gerektiğini anlatan ilgili 3 tane sosyal öykü okunacaktır. Sosyal öyküler sırayla okunacaktır. Okunan her sosyal öykünün ardından öyküyle alakalı 4 okuduğunu anlama sorusu yöneltilecektir. Bu süreç bir oturumda 3 kere tekrarlanacaktır ve her oturum 3 sosyal öykü okunacaktır.

Yönerge: Sosyal öykülerin uygulamasının yapıldığı öğretim oturumlarının gözlemci güvenilirliği verilerini toplamak amacıyla uygulamacı tarafından gerçekleştirilen oturumlar bağımsız gözlemci tarafından izlenirken hazırlanan bu forma kaydedilecektir. Oturumlar sırasında katılımcının doğru yanıtları ilgili formdaki doğru yanıtlar bölümüne yazılacaktır. Oturumlar sırasında yanlış yanıtlar ilgili formdaki yanlış yanıtlar bölümüne yazılacaktır. Bu form öğretimde okunan her bir sosyal öykü için öğretim sırasında doldurulacaktır.

Gözlemci:

Gözlenen Tarih:

Hedef Beceri:

Oturum Adı:

OTURUMLAR	DOĞRU YANIT			YANLIŞ YANIT		
	1.öykü	2.öykü	3.öykü	1.öykü	2.öykü	3.öykü
6. OTURUM						
7. OTURUM						
8. OTURUM						
9. OTURUM						
10. OTURUM						
6. OTURUM						
Doğru Tepki Sayısı/ Yüzdesi						
Yanlış Tepki ve Tepkide Bulunma Sayısı/Yüzdesi						

EK-15. Gözlemciler Arası Uygulama Güvenirliği Formu

UYGULAMA GÜVENİRLİLİĞİ FORMU

Gözlemci:

Gözlem Tarihi:

Oturum Adı:

Yönerge: Sosyal öykülerin uygulamasının yapıldığı öğretim oturumlarının uygulama güvenirliği verilerini toplamak amacıyla uygulamacı tarafından gerçekleştirilen oturumlar bağımsız gözlemci tarafından izlenirken hazırlanan bu forma kaydedilecektir. Oturumlar sırasında gerçekleşen basamaklar için forma “+” işareti konulacaktır. Oturumlar sırasında yer almayan basamaklar için forma “-” işareti konulacaktır. Bu form öğretimde okunan her bir sosyal öykü için öğretim sırasında doldurulacaktır.

	1.Oturum			2.Oturum			3.Oturum			4.Oturum			5.Oturum		
Öğretim sırasında kullanılan öyküler	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Öğretim için araç gereci hazırlama															
Katılımcıyı bilgilendirme															
Katılımcının dikkatini çekme															
Sosyal öyküyü okuma ya da okutma															
Sosyal öyküyü okuduğu ya da dinlediği için katılımcıyı pekiştirme															
Öyküyle ilgili soruları sorma															
Sorulara doğru yanıt vermesi için 4-5 sn. bekleme															
Sorulara doğru yanıt verdiğinde pekiştirme															
Katılımcının yanlış yanıtında ilgili kısma geri dönme, ilgili kısmı tekrar etme															
Yanlış yanıt verilen soru tekrar okutup eğer yine de doğru cevap katılımcı tarafından verilmez ise doğru yanıtla ilişkin uygulamacının model olması															
Çalışmayı sonlandırma															
Toplam “+”, “-“ sayısı															